

Riksdagens protokoll



1983/84:132

27 april 1984

Debatter m. m.

Fredagen den 27 april

Bostadsförsörjningen m. m.	4
Bostads- och planadministrationen m. m.	46
Avgifter inom äldreomsorgen	57
Meddelande om svar på interpellation 1983/84:137	65
Svar på frågor	
1983/84:450 av Göran Allmér (m) om sekretesskydd för anmälan till landstings förtroendenämnd	66
1983/84:493 av Bo Södersten (s) om vissa ändringar i lagen om handel med drycker	67
Svar på interpellation	
1983/84:132 av Martin Olsson (c) om tobakens skadeverkningar	68
Meddelande om interpellation	
1983/84:151 av Inga Lantz (vpk) om korttidsvård för utvecklingsstörda barn och ungdomar	77
Meddelande om frågor	
1983/84:525 av Jan-Erik Wikström (fp) om tidningarnas lösnúmerpris	78
1983/84:526 av Bo Lundgren (m) om utredning om den allmänna fastighetstaxeringen	78
1983/84:527 av Marianne Karlsson (c) om ett regionalt hälsouniversitet vid Linköpings högskola	79
1983/84:528 av Kjell Mattsson (c) om ytterligare vindkraftsutbyggnad	79

Avgjorda ärenden

Fredagen den 27 april

Bostadsutskottets betänkanden

1983/84:22 Anslag till bostadsdepartementet m. m.	3
1983/84:23 Anslag till bostadsförsörjning m. m.	3
1983/84:24 Anslag till bostads- och planadministrationen m. m. ...	4

1983/84

132

Socialutskottets betänkande

1983/84:23 Avgifter inom äldreomsorgen 57

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:31 Anslag på tilläggsbudget III 65

1983/84:132

Fredagen den 27 april

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Förste vice talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Holger Bergman*, som var sjukskriven ytterligare under tiden den 28 april–den 6 maj.

Erforderlig ledighet beviljades.

Förste vice talmannen anmälde att *Marita Bengtsson (s)* även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Holger Bergman*.

2 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1983/84:2898 till lagutskottet

3 § Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 1983/84:38 och 39

Försvarsutskottets betänkanden 1983/84:16–18

Kulturutskottets betänkande 1983/84:18

Trafikutskottets betänkanden 1983/84:22–24

Jordbruksutskottets betänkande 1983/84:33

4 § Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande

1983/84:22 Anslag till bostadsdepartementet m. m. (prop. 1983/84:100 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

bostadsutskottets betänkanden

1983/84:23 om anslag till bostadsförsörjning m. m. (prop. 1983/84:100 delvis och prop. 1983/84:145 delvis) samt

1983/84:24 om anslag till bostads- och planadministrationen m. m. (prop. 1983/84:100 delvis).

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Bostadsutskottets betänkanden 23 och 24 kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså bostadsutskottets betänkande 23 om anslag till bostadsförsörjningen.

Bostadsförsörjningen m. m.

Anf. 2 KJELL MATTSSON (c):

Fru talman! Nyproduktionen av bostäder sjunker. 1983 var siffran för preliminära lånebeslut 38 500. Det är den lägsta siffra vi har haft på flera årtionden. Småhusen har minskat sin andel till 52 % mot att ha utgjort över 70 % under några år vid slutet av 1970-talet. Eftersom småhusen framför allt är barnfamiljernas bostadsform, är det nödvändigt att vi utformar lån, bidragsvillkor och stöd till barnfamiljerna på ett sådant sätt att småhusbyggandet kan motsvara efterfrågan.

Ombyggnadsverksamheten ökade mot 1970-talets slut och framför allt under de första åren på 1980-talet. 1982 var antalet lägenheter som hade blivit föremål för ombyggnad 16 000 för att 1983 öka med ytterligare ett par tusen till 18 000. Detta skall jämföras med den lägsta siffra vi hade på 1970-talet, nämligen 1976, då antalet var 4 300.

Byggnadskostnaderna har ökat kraftigt mellan 1982 och 1983, enligt statistiken med hela 16 %. I jämförelse med detta var 1981 och 1982 bra år, eftersom kostnadsökningen var under 10 %.

Byggnadsarbetslösheten har ökat. 1983 var varje månad fler byggnadsarbetare arbetslösa än vid motsvarande tidpunkt 1980–1982. Antalet jobb har på ett år minskat med ca 4 000.

Antalet tomma lägenheter är fortfarande stort, trots de insatser som gjorts och trots det stora antal miljoner kronor som har använts i försöken att få en förbättring till stånd.

Dessa uppgifter är hämtade ur befintlig statistik angående bostadsbyggandet. Jag är övertygad om att om vi hade haft en socialdemokratisk opposition, skulle uppgifterna ha tagits till intäkt för en våldsam kritik mot regeringen med påståendet att vår bostadsstandard håller på att skrotas. Jag tycker att vi kan ta de här siffrorna som bevis för att den socialdemokratiska kritiken och de socialdemokratiska löftena om en helt förändrad bostadspolitik inte har lett till att socialdemokraterna kunnat leva upp till sin målsättning då de i verkligheten skall sköta bostadspolitiken. Men jag vill också se dessa siffror som ett besked om att bostadspolitiken på många områden behöver läggas om. Från centerns sida vill vi göra det genom en rad olika åtgärder.

Vi tycker att reformeringen av bostadspolitiken *för det första* skall ske genom ett ökat engagemang i boendet från enskilda människor. Detta kan

starta med stimulans till sparande som kan användas till insats i bostadsrätt eller eget hem eller ge bostadsinstituten tillgång till kapital för flerfamiljshus-investeringarna. Vårt förslag om privata investeringskonton gäller en form av sparande som kan utvecklas för att direkt anpassas till behovet av sparande för bostadsfinansiering. I och för sig kommer detta upp till beslut i annat sammanhang, när vi diskuterar förslag från skatteutskottet.

För det andra är det fråga om ett ökat bostadsrättsbocnde. Vi tycker bostadsrätten är en bra form för gemensamt ägande av bostäder. Den bör därför gynnas, och man bör stimulera till större användning av den boendeformen än vad som är fallet i dag. Även den här frågan återkommer, i ett senare betänkande från bostadsutskottet.

För det tredje bör hyresgästerna ges ett större inflytande. En del lagändringar har redan gjorts när det gäller möjligheterna att bestämma inom lägenheterna, men hyresgästerna bör även stimuleras att överta förvaltningen av bostadshus och bostadsområden. Detta ger gemensamma intressen att samlas kring och kan vara en början för att sedan övergå till ägande av bostäderna i bostadsrättsföreningens form.

För det fjärde behövs ett ändrat lånesystem. Bostadspolitiken kan inte avskämmas från den ekonomiska situation som vi i övrigt befinner oss i, och det innebär att de generella subventionerna måste skäras ner. I dag har dessa ju formen av en garanterad ränta. Vi anser att statens stöd där måste minskas, men vi säger samtidigt att de höga räntekostnaderna, speciellt så länge vi har ett mycket högt ränteläge, måste omfördelas över tiden för att det skall finnas möjligheter att upprätthålla ett bra bostadsbyggande och hålla inflyttningskostnaderna på en rimlig nivå. Vi har förordat att man ser på möjligheterna att kompensera genom räntelån. Till sin verkan är detta något som liknar de reala lån som har diskuterats.

För det femte måste vi räkna med ett ökat stöd till barnfamiljer och låginkomsttagare, i form av endera bättre bostadsbidrag eller någon annan form av konsumtionsstöd som kan bli erforderlig i samband med att de ändrade finansieringsvillkoren med tiden slår igenom i ökade direkta kostnader.

Man måste *för det sjätte* förenkla lånebestämmelserna. Det blir möjligt att göra väsentliga förenklingar när bostadsfinansieringssystemet förändrats såsom vi föreslår.

För det sjunde vill vi i centern att besluten i bostadslåneärenden överförs till kommunerna. Vi tror att man därigenom skulle uppnå en effektivare och snabbare handläggning och kostnadsbesparingar för låntagarna. Det skulle också vara en viktig del i decentraliseringen av besluten inom samhällets verksamhet.

Bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna kan *för det åttonde* väsentligt bantas när dessa reformer genomförts. Speciellt bör detta ske efter det att finansieringen förändrats, så att ett bostadslån gäller för varje ärende. Som vi föreslår kan detta ske genom bostadsinstituten. Även denna fråga kommer snart tillbaka i kammaren, när vi skall behandla bostadsutskottets betänkande med anledning av regeringens proposition 90 om en förändrad finan-

siering av den statliga delen av bostadslånen.

Ombyggnadsverksamheten är naturligtvis mycket viktig. Jag har nämnt att denna är på väg att öka. Vi har i detta sammanhang uttryckt att det är synnerligen viktigt att ha möjlighet till en varsam upprustning, och detta kan ske i samarbete med dem som bor i fastigheterna.

När man bygger nytt är det viktigt att utforma områdena och husen på ett sådant sätt att man undviker de fel som vi i dag kan konstatera att det snabba bostadsbyggandet under miljonprogrammets dagar har skapat. Då vi i dag diskuterar åtgärder för att förändra bostadspolitiken, är det ju ofta så att det är just de fel som begicks under den nyssnämnda tiden som vi i dag har svårigheter – ekonomiska och andra – att rätta till. Det är därför viktigt att nya idéer på olika sätt tas fram, och det är viktigt att det finns en god konkurrens.

Dessa synpunkter präglar vår inriktning i den bostadspolitiska debatten och i det arbete som görs inom bostadskommittén för att komma fram till förslag om hur bostadspolitiken i framtiden skall förändras.

Till bostadsutskottets betänkande har det fogats en rad reservationer. För att spara tid har vi kommit överens om att inte alla som står bakom gemensamma reservationer skall tala om dem. Jag skall därför bara gå in på ett fåtal av de reservationer som är avlämnade.

I reservation nr 4 har vi utvecklat våra synpunkter på förändringen av finansieringssystemet. Vi föreslår att den bör ske genom en övergång till räntelånemodellen. Det gör vi dels av det skälet att vi menar att man skall minska de generella subventionerna för att få resurser att ge ett bättre stöd till dem som verkligen behöver det, dels av statsfinansiella skäl. Vi räknar med att det skall vara möjligt att uppnå en besparing på ungefär 1 500 milj. kr. om man verkligen genomför ett räntelånesystem.

Den andra reservationen som jag vill kommentera är vår reservation nr 31. Vi har i den föreslagit att man skall arbeta för en avveckling av hyresförlustlånen. Nya sådana beviljas inte längre, vilket vi tycker är riktigt. Vi har i motionen konstaterat att det här rör sig om fordringsbelopp som statsverket undan för undan måste skriva av – liknande uppgifter finns också i propositionen. Det är viktigt – ur administrativ synpunkt, men också för att förstärka de allmännyttiga bostadsföretagens ekonomi – att regeringen ges ett uppdrag att snabbare försöka avveckla hyresförlustlånen, eftersom det tydligtvis inte finns möjligheter att få in någon större del av de belopp som staten har att fordra. Vi är självfallet medvetna om att detta på kort sikt inte innebär en minskad utan ökad belastning på statsbudgeten.

Jag vill också beröra reservation nr 38, som gäller bidragen till åtgärder i områden med outhyrda lägenheter. Det är mycket viktigt att man här prövar också andra vägar för att hjälpa företagen än dem som hittills har använts, med olika former av stödåtgärder. Vi har i andra sammanhang, och även i år, föreslagit att man skall överväga en försäljning av allmännyttans fastigheter, och då framför allt stimulerar bildandet av bostadsrättsföreningar. Tyvärr har det inte varit möjligt för oss att få gehör för detta förslag hos socialdemokraterna och vpk. Vi är dock ganska övertygade om att det är en

nödvändig förutsättning att det sker något radikalt i fastigheterna med många outhyrda lägenheter för att vi skall kunna blåsa liv i sådana områden. Ett sätt är att se till att de boende verkligen har ett starkt eget intresse av att det blir ett bra område och ett bra hus att bo i.

I stället för att som nu bara pumpa in nya miljoner genom olika mindre åtgärder vore det en bra metod om staten försökte få till stånd en förändring av ägandet. Vi rekommenderar att det i första hand skall ske genom en omvandling till bostadsrättsföreningar. De kostnader som är nedplöjda i dessa fastigheter är ändå, i förhållande till dagens byggnadskostnader, mycket små. Man borde alltså kunna ge människor som söker bostad möjlighet att med litet eget engagemang faktiskt få en bostad till ett mycket lågt pris. Det torde vara en riktig åtgärd att försöka se till att något tiotusental av de lägenheter som i dag står tomma används som bostäder, i stället för att fortsättningsvis dra kapitalkostnader och underhållskostnader till ingen nytta.

De flesta av de övriga reservationerna kommer att beröras av andra som deltar i debatten. Jag skall därför, fru talman, avsluta med att yrka bifall till reservationerna 1, 4, 6, 9, 14, 25, 29, 31, 38, 40 och 50 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 3 ROLF DAHLBERG (m):

Fru talman! Socialdemokraterna gick i valrörelsen ut med en rad löften. Bara socialdemokraterna fick komma tillbaka till kanslihuset skulle en radikal förbättring ske på olika områden. Bostadsbyggandet var då en viktig del i löftespolitiken. De borgerliga regeringarna hade dragit ner bostadsbyggandet till en helt oacceptabel nivå, hävdade socialdemokraterna. En alltmera besvärande ökning av antalet outhyrda lägenheter kunde inte minska socialdemokraternas entusiasm för ett ökat byggande. Byggnadsindustrin var motorn som skulle få i gång hela den svenska industrin, hävdade man. Olof Palme och andra socialdemokrater for landet runt och beskrev målände vilken fart det skulle bli på Sverige – inte bara på byggarbetsplatserna, utan även i sågverk, snickerifabriker, tegelbruk, möbelfabriker osv. Alla minns säkert att även Ludvig Svenssons Gardinfabrik i Kinna skulle blomstra som aldrig förr bara socialdemokraterna fick tillbaka regeringsmakten.

Nu har det gått snart två år sedan löftena spreds, och vi vet vad löftena var värda.

Antalet påbörjade lägenheter har minskat från 1981, då antalet var 44 400, till 36 800 år 1983. I år beräknas siffran ytterligare kraftigt minska till runt 30 000 lägenheter. Denna minskning går helt och hållet ut över småhusen – den mest efterfrågade hustypen. Under de borgerliga regeringsåren varierade andelen småhus, som Kjell Mattsson nyss redogjorde för, mellan 75 och 60 % av nyproduktionen. Nu är man nere på ca 50 %.

Vad säger oss dessa siffror? För det första kan man notera att verkligheten är socialdemokraternas största fiende. När socialdemokraterna i valrörelsen lovade ett ökat bostadsbyggande måste detta ha skett mot bättre vetande. Runt om i landet ökade antalet outhyrda lägenheter mycket snabbt. Dessa

lägenheter återfanns praktiskt taget alla i allmännyttans hyresfastigheter. Något reellt behov av en ökning av byggandet av lägenheter i hyreshus fanns uppenbarligen inte.

För det andra kan vi konstatera att den nedgång i nyproduktionen som vi nu får bevittna är en naturlig sak, med hänsyn till den efterfrågan som finns i landet. Men för socialdemokraterna var valsegern viktigare än att beskriva problemen på ett korrekt och riktigt sätt.

När det gäller andelen småhus kan en jämförelse med våra nordiska länder vara intressant. I Norge finns tre fjärdedelar av lägenheterna i småhus. I Finland och Danmark har man något över hälften av sina bostäder i småhus.

Trots den relativt höga produktionen av småhus under den borgerliga regeringstiden är av totalbeståndet i vårt land inte mer än 44 % småhus. Detta strider mot människornas önskemål. Alla undersökningar visar att en majoritet av svenska folket vill bo i småhus om de får möjlighet därtill.

Småhusägarna har dock under de senaste åren utsatts för svåra påfrestningar på grund av den s. k. skattereformens begränsning av ränteavdragen. Under hösten 1983 beslutade socialdemokraterna att ytterligare försämra den redan urvattnade marginalskattereformen. Till detta kommer sedan den av socialdemokraterna planerade fastighetsskatten, vilken drabbar småhusägarna mycket hårt.

Allt detta gör att många i dag tvekar att skaffa sig ett egenägt småhus, även om det är deras högsta önskan. Den socialdemokratiska bostadspolitiken värnar verkligen inte om rätten till enskilt ägande av en egen bostad.

Socialdemokraterna vill i stället med hjälp av en rad bidrag och lån försöka få fram en efterfrågan på hyreslägenheter. Vi moderater motsätter oss bestämt dessa desperata satsningar med skattebetalarnas medel mot konsumenternas önskemål.

Bertil Danielsson kommer senare i debatten att närmare gå in på de synpunkter vi har på de olika bidrag och lån som föreslås i budgetpropositionen.

Fru talman! Kommunerna har genom sitt planmonopol bestämmanderätten över var och när mark skall bebyggas. De kan besluta om hur bostäderna skall utformas och vilken exploateringsstandard som skall gälla. Genom skilda instrument såsom expropriation, förköp och markvillkor har kommunen ett avgörande inflytande över vilka som skall äga den planerade bebyggelsen.

Många kommuner gynnar de allmännyttiga och de rörelseanknutna företagen. Dessa favoriseras på olika sätt exempelvis vid marktilldelning. Ett sådant förfarande strider mot viktiga rättsprinciper. Det leder dessutom till ineffektiv resursanvändning.

Subventions- och lånesystemet är mycket komplicerat och har resulterat i en omfattande och för skattebetalarna dyrbar byråkrati. Det som byggs anpassas till låne- och skatteregler i stället för till människors önskemål.

Skatte- och låneregler har liksom bruksvärdessystemet utformats så att de ensidigt favoriserar byggande och förvaltning i allmännyttig regi. Produktionen av privatägda hyresfastigheter har i det närmaste upphört. Människors

önskan att omvandla hyresrätt till bostadsrätt motarbetas också av socialdemokraterna. Även här gäller att de rörelseanknutna företagen HSB och Riksbyggen favoriseras på olika sätt.

Vi moderater har under lång tid med skärpa kritiserat den socialdemokratiska bostadspolitiken. Vi vill gå den motsatta vägen. Vi vill göra det lättare att välja bostad och upplåtelseform.

Låne- och skatteregler skall vara neutrala. Realisationsvinstreglerna skall vara så utformade att de inte försvårar byte av bostad. Äganderätt ger största inflytandet. För att göra det möjligt för flera att äga sin bostad vill vi att man skall kunna äga sin lägenhet även om man bor i flerfamiljshus. Upplåtelsen kan där ske i form av bostadsrätt eller i form av ägarlägenheter. Sparande till egen bostad bör främjas.

En fungerande bostadsmarknad förutsätter att de boende får större möjligheter att förverkliga sina personliga önskemål. Detta kan åstadkommas endast genom ett större utrymme för prisbildning och marknadskrafter. Genom att avskaffa de s. k. mark- och konkurrensvillkoren förstärks konkurrensen mellan olika bostadsproducenter och förvaltare, vilket gagnar konsumenternas valmöjligheter. Konkurrensen förstärks även genom att man tillämpar lika låneregler för olika byggherrar, som därigenom får konkurrera på lika villkor.

I praktiken har i dag Hyresgästernas riksförbund förhandlingsmonopol på hyresmarknaden. De enskilda hyresgästerna måste enligt vår uppfattning få ovillkorlig rätt att själva förhandla i de frågor som gäller den egna bostaden eller, om de så önskar, att ge den organisation de själva väljer uppdraget att föra deras talan.

Vårt nuvarande bostadsfinansieringssystem fungerar inte bra och bör reformeras. Som Kjell Mattsson framförde är detta den kanske viktigaste uppgiften för den nu arbetande bostadskommittén.

Av samhällsekonomiska skäl är det helt nödvändigt att de omfattande generella bostadssubventionerna i form av räntebidrag reduceras och på sikt avvecklas. För att detta skall kunna genomföras krävs att medborgarna får behålla en väsentligt större del av sin bruttoinkomst än i dag. Vi föreslår att marginskatten för flertalet inkomsttagare på sikt skall uppgå till högst 40 %. Vårt förslag om en snabbare upptrappning av den garanterade räntan medför hyreshöjningar för en normallägenhet med ca 220 kr. i månaden. För att kompensera dessa hyreshöjningar föreslår vi förutom sänkta direkta skatter borttagande av hyreshusavgiften, och vi säger ett definitivt nej till den planerade nya fastighetsskatten. Dessutom föreslår vi ett extra stöd till de barnfamiljer som har det svårast att klara en höjd hyreskostnad. Kombinerat med våra förslag om en rejäl omläggning av beskattningen av barnfamiljerna, innebärande skatt efter försörjningsbörda, medför sammantaget våra förslag en klar förbättring för barnfamiljerna.

Våra förslag om ett förenklat och förbilligt byggande kommer också att leda till att den kommande nyproduktionen blir billigare än med de regler som f. n. gäller. Men kanske det allra viktigaste, fru talman, är att människorna i vårt samhälle får full valfrihet att välja den bostad som de själva vill.

Fru talman! Årets budgetproposition för bostadsdepartementet innehåller praktiskt taget inga nyheter. Med den regering vi har är detta kanske det bästa som kan hända. Att socialdemokraterna skulle orka med att ompröva sin politik är tydligen för mycket begärt. Varje nytt förslag som kommer är en fortsättning på den reglerings- och bidragspolitik som vi alltför länge sett för mycket av. Årets smått löjväckande förslag om statliga lån till kolonilotter är i detta sammanhang symtomatiskt.

Jag ber att få yrka bifall till de reservationer där de moderata ledamöterna av bostadsutskottet återfinns som reserver.

Anf. 4 KERSTIN EKMAN (fp):

Fru talman! I dagens betänkande står att läsa att förslagen som rör bostadsförsörjningen mot bakgrund av redan fattade beslut och med hänsyn till det statsfinansiella läget präglas av återhållsamhet i fråga om nya åtaganden från statens sida. Om så verkligen varit fallet hade det kunnat hälsas med tillfredsställelse, men tyvärr präglas inte alla förslag från bostadsdepartementet av detta tänkande.

Man konstaterar vidare att nyproduktionen av bostäder minskat i stort sett sedan mitten av 1970-talet och konstaterar även att det kan förväntas att nyproduktionen blir begränsad de närmaste åren.

Detta är en insikt från socialdemokratiskt håll som hälsas med att det är bra när man så småningom ser verkligheten som den är. Alltför länge fick vi i alla sammanhang från socialdemokraterna höra att ett ökat bostadsbyggande skulle kunna lösa alla bekymmer och även vara tänkbart, om man bara hade en ny inriktning på bostadpolitiken och genomförde den.

Det är helt klart att de redan under den föregående regeringens tid startade satsningarna på att förbättra och underhålla det befintliga beståndet är den huvudsakliga uppgiften inom bostadsområdet. Det är också nödvändigt att ge människor möjlighet att välja den boendeform de finner lämplig och att ge möjlighet till inflytande. Satsningar på bostadsrätter måste ökas. I stället för att som nu lägga fram och driva igenom förslag som begränsar möjligheterna för människor att äga sin bostad genom bostadsrätt – förslag som vi kraftigt avvisar – måste man komma med nya förslag som underlättar denna form av boende.

Jag vill också, fru talman, i detta sammanhang fästa uppmärksamhet på de äldres boende.

År 1975 fanns det drygt 1,2 miljoner svenskar i åldern 65 år och däröver. I dag har antalet ökat till ungefär 1,4 miljoner. Enligt de prognoser som finns tillgängliga kommer det vid sekelskiftet att finnas ungefär lika många ålderspensionärer som nu, men genomsnittsåldern kommer att vara högre. Antalet personer över 80 år beräknas öka med 40 %. Antalet ensamstående äldre kommer också att öka.

Den redovisade utvecklingen kommer att ställa stora och delvis nya krav på samhällets äldreomsorg. Det vilar ett stort ansvar på oss politiska beslutsfattare när det gäller utformningen av äldreomsorgen. I debatten om bostadsförsörjningen måste de äldres boende ingå som en naturlig del.

Det är numera självklart att de äldre skall beredas möjlighet att så länge som möjligt stanna kvar i sin invanda miljö. Det måste också vara en självklarhet att antalet förflyttningar mellan bostäder och i ett senare skede institutioner skall hållas så lågt som möjligt. En förutsättning för att detta skall bli möjligt är tillgång till bra bostäder och en fungerande närmiljö.

Vi har från folkpartiet framhållit hur viktigt det är att stadsförnyelsearbetet fortlöpande följs upp och utvecklas.

Parallellt med att man vid planering av nya bostadsområden tar hänsyn till de äldres särskilda krav måste stadsförnyelsearbetet innebära att förutsättningar skapas för de äldre, så att de kan bo kvar i sina bostäder. Alla som kommer i kontakt med äldre människor vet att de förr eller senare måste bryta upp och välja andra typer av boende, t. ex. servicehus eller pensionärs-hem. I fråga om dessa boendeformer måste man erbjuda en så god och så stimulerande miljö som möjligt. Man måste ge utrymme för många olika variationer vad gäller utformningen. För att detta skall vara möjligt måste de statliga bidragen till äldreomsorgen utformas så, att kommuner och landsting ges möjligheter till val av den anpassning som bäst tillgodoser de äldres behov. Bostadslånereglerna kan här ha en styrande, och ibland negativ, effekt. Vi från folkpartiet har därför yrkat att ett förslag om ett reformerat statsbidragssystem för de äldres boende skall utarbetas.

Fru talman! Det är angeläget att komma ifrån dagens starkt subventionerade och reglerade bostadsmarknad. I stället för att införa nya subventioner måste vi inrikta oss på att minska de befintliga och att på sikt få till stånd en avveckling. För att uppnå detta måste man tillskapa nya låneformer, som bättre fördelar lånekostnaderna över tiden. Vi har i vår motion framfört att det finns goda skäl för att avlösa utestående lån genom någon form av reallån. Reallån innebär att en viss del av räntebetalningarna ersätts med en skulduppräknning.

Det kan i detta sammanhang vara lämpligt att påminna om den aviserade fastighetsskatten, vilken sägs vara en del av en strävan att åstadkomma en utjämning av kostnaderna över tiden. Detta är dock en mycket dålig lösning, och vi kommer att avvisa regeringens förslag om, och när, ett sådant läggs fram.

Folkpartiet har i partimotionen 1983/84:2113 framhållit nödvändigheten av att en avreglering och en minskning av detaljstyrningen kommer till stånd avseende reglerna inom bostadsfinansieringen. Vi anser också att det är möjligt att avvåra en del av de normer som styr bostadsbyggandet. Att vi får en förändring är viktigt av flera skäl. Det är viktigt dels ur kostnadssynpunkt, dels för de människor som berörs. De skall ha en rimlig chans att förstå varför vissa normer finns och att kunna följa föreskrifter.

Regelverk föder sig själva. De kan till sist bli så detaljerade, att de väsentliga regleringarna skymms i regeldjungeln. Vi har därför krävt en skyndsam översyn av gällande lagstiftning och av regelsystemet i övrigt i syfte att få fram förslag om avreglering och en minskad detaljstyrning.

I detta sammanhang kan även nämnas markvillkoret. När man under föregående riksmöte lade fram förslag om återinförande av markvillkoret i

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

saneringsområden, uttalade vi från folkpartiet att detta var mycket olämpligt. Vi yrkade således avslag. Samhällets inflytande över bostadsbyggandet är redan mycket stort. De skäl som kan anföras för markvillkor i nybyggnadsområden är inte acceptabla i saneringsområden. Markvillkoret verkar direkt hämmande när det gäller möjligheten att genomföra en omdaning i saneringsområden. Vi har därför yrkat på ett upphävande av markvillkoret i saneringsområden.

Fru talman! I början av mitt anförande hälsade jag med tillfredsställelse att ett visst uppvaknande skett hos socialdemokraterna i vad gäller de realistiska förutsättningarna för bostadsbyggandets omfattning. Det är emellertid beklagligt att man fortfarande anser det vara försvarbart att ha kvar stimulansåtgärder i form av hyresrabatter och hyresförlustsgarantier. När vi befinner oss i en situation med ett överskott på lägenheter i stort sett i hela landet är det inte acceptabelt att sådana tillfälliga stimulansåtgärder bibehålls. Vi yrkade avslag när förslag till åtgärder presenterades. Vi anser nu att det är nödvändigt med en avveckling.

Till sist, fru talman, några ord om bostadsförbättringsprogrammet. Den övergång från ett omfattande nybyggande till reparation och förbättring av det befintliga bostadsbeståndet som under de senaste åren skett innebär en anpassning till de behov som finns.

När regeringen i höstas lade fram sitt bostadsförbättringsprogram ansåg vi dock i folkpartiet att regeringens förslag skulle avvisas. Vi menade att förslagen till åtgärder var dåligt underbyggda, att de sysselsättningseffekter skulle utebli som, enligt vad man redovisade, skulle uppnås och att de regler och de finansieringsbestämmelser som kopplats till programmet var klart olämpliga. Förutsättningarna för programmets genomförande för oss ännu djupare in i det regleringssamhälle som vi med all kraft bör försöka bryta oss loss från.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 5, 6, 9, 14, 15, 17, 19, 20, 22, 25, 29, 38, 39, 42, 46, 49 och 50.

Anf. 5 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Flera undersökningar på senare tid har visat att det har skett ett avgörande brott i den sociala och ekonomiska utvecklingen i Sverige under 1970-talet. Ojämligheten och klyftorna i samhället ökar nu snabbt under 1980-talet. Denna förändring har inträffat både tidigast och tydligast inom bostadspolitiken. Under 1970-talet har stora delar av efterkrigstidens sociala bostadspolitik raserats. Hittills under 1980-talet har ingen avgörande förändring till det bättre skett.

Samtidigt som privatiseringen av boendet har gått mycket fort, har bostadsbyggandet minskat drastiskt och hyrorna stigit till ständigt nya rekordnivåer. Bostadspolitiken har blivit ett stort problemområde.

Bostadsbristen ökar nu, samtidigt som nästan 40 000 lägenheter är outhyrda. Trångbodda barnfamiljer har inte råd att flytta in i de nybyggda lägenheter som är avsedda för dem. Ingenstans finns det i dag så många socialbidragstagare som i de nybyggda hyreshusområdena. Av dem som har

den sämsta utrymmesstandarden krävs nu att de skall tränga ihop sig ännu mer. Fler smålägenheter bör byggas, och de familjelägenheter som byggs bör krympas, säger man. Standarden i hyreshusen måste sänkas, hävdar politiker och experter, som i regel själva bor i stora egnahem. Hyreshusboendet håller på att bli ett boende enbart för arbetarklassen. Alla de här frågorna kan och bör relateras till hyresnivån.

Fru talman! Det finns ingen enkel lösning på alla bostadspolitiska problem, men huvudfrågan måste vara att komma till rätta med den helt orimliga hyresutvecklingen. Så länge hyran tillåts stiga i nuvarande takt kommer orättvisorna i boendet att öka och problemen att förvärras. De höga hyrorna snedvrider hela bostadspolitiken. Hyresnivån har blivit ett avgörande hinder för en socialt inriktad bostadspolitik. Hyran måste ner! Betydande hyressänkningar är både möjliga och nödvändiga, och de kan – om den politiska viljan finns – genomföras under 1985.

Regeringens förslag till hyresstopp är bra, och det är motiverat främst av att hyrorna alltför länge har tillåtits stiga till en nivå som utgör ett hinder för en socialt inriktad bostadspolitik. Vpk har under många år bekämpat den hyresutveckling som överstigit utvecklingen både för konsumentpriserna i övrigt och för lönerna. De undantag för hyreshöjningar i vissa fall som görs i regeringens förslag får lov att bli mycket begränsade. Det är viktigt att understryka det.

Vi är från vpk:s sida glada över att ett av våra gamla krav nu har aktualiserats och att regeringen har kommit till insikt om att det – tvärtemot vad man tidigare gjort gällande – går att införa ett hyresstopp på hela hyresmarknaden. Detta var nödvändigt och motiverat mot bakgrund bl. a. av att hyran mellan 1976 och 1983 har stigit med 122 %, samtidigt som konsumentprisindex ökade med 98 % och lönerna med 76 %. Den genomsnittliga hyran per kvadratmeter är nu 244 kr., men i nyproduktionen ligger den betydligt högre – gränsen 400 kr. per kvadratmeter har passerats. För familjelägenheter i nyproduktionen ligger månadshyran nu kring 3 000 kr.

I realt penningvärde har lönerna sedan 1976 sjunkit samtidigt som hyrorna kraftigt har stigit. Kostnaden för en nybyggd tvårumslägenhet har ökat från ca 17 % av en genomsnittlig industriarbetarlön år 1976 till nästan 25 % år 1982. För många familjer har hyran blivit en större kostnad än maten.

En viktig orsak till den snabba hyresökningen är byggkostnadernas ökning. Byggkostnaderna har stigit mycket snabbare än övriga priser under en tioårsperiod. Mätt i kronor per kvadratmeter nyproducerad lägenhetsyta har kostnaderna nästan fyrfaldigats från 1973 till 1982.

Till någon del förklaras de ökade byggkostnaderna av att byggprojekten är mindre och kräver större anpassning till omgivningen. Men den huvudsakliga förklaringen ligger i att monopoliseringen av byggnadsföretagen och byggmaterialindustrin nu har gått så långt att praktiskt taget all priskonkurrens är upphävd. Monopoliseringen inte bara hindrar priskonkurrens – produkterna kan också stadigt försämrats eftersom det inte finns några alternativ.

Den spiral av ökade byggpriser, höjda hyror och större statliga subventioner som ger utrymme för ytterligare ökade byggpriser osv. går inte att bryta

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

utan radikala ingrepp, bl. a. i de privata monopolföretagen.

Vpk har under ett antal år förordat ett ökat ekonomiskt stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen som den bästa vägen att snabbt få ner hyresnivån och skapa större rättvisa på bostadsmarknaden. Genom bruksvärdesbestämmelserna i hyreslagen medför ett stöd till allmännyttan lägre hyror också för boende hos privatvärdar. Härigenom hindras privata hyresvärdar att göra ökade vinster.

En sänkning av hyran skulle kunna bli motorn i en process som leder till ökat byggande och fler jobb, färre outhyrda lägenheter, minskad trångboddhet och segregation, ökad rättvisa mellan olika upplåtelseformer och en återupprättad social bostadspolitik.

Ett stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen kan utformas på olika sätt, och den närmare utformningen får avgöras i förhandlingar mellan bostadsföretagen och hyresgästföreningarna. Sådana förhandlingar bör leda fram till att hänsyn tas till företagets ekonomi och åldern på bostadsbeståndet. Det måste vara viktigast att få ned hyror på mest i nybyggda hus.

Ett snabbt ekonomiskt stöd till de allmännyttiga företagen är helt nödvändigt. Men det räcker inte. Produktionskostnaderna måste pressas ner. Staten måste ta ett ansvar för finansieringen av bostads- och samhällsbyggandet. På litet sikt är en statlig totalfinansiering genom en bostads- och samhällsbyggnadsbank enda lösningen. Bostadssektorn måste genom en fullständig och integrerad finansiering tillföras "billigare pengar". Bottenlån och bostadslån måste samordnas till ett enhetslån, byggnadskrediter och lån för byggnadsobjektet måste samordnas.

Rätt stor uppmärksamhet har helt naturligt kommit att ägnas de åtgärder som har föreslagits och vidtagits då det gäller reparation samt om- och tillbyggnad av bostäder. Det program för bostadsbeståndets förbättring som fastställdes genom riksdagens beslut den 13 december förra året är i huvudsak bra men måste, som vpk tidigare har föreslagit, omfatta även offentliga byggnader. Det råder ganska bred enighet om att det i detta sammanhang uttalade syftet att bekämpa arbetslösheten bäst tillgodoses genom en sådan utökning, som bl. a. fackföreningsrörelsen kräver då det gäller ökade insatser för byggandet.

Regeringens beslut den 15 december förra året – alltså två dagar efter riksdagsbeslutet beträffande det s. k. ROT-programmet – om ett *tillfälligt* ROT-program under 1984 för förnyelse av kommuners och landstings byggnader och anläggningar, bl. a. vatten- och avloppsnäten, var också bra, men även det är otillräckligt. Åtgärden tillgodoser bara delvis det föreliggande behovet och kravet på ett ökat byggande. En tidigareläggning av arbetet bör också kunna ske både vad gäller underhåll och nybyggnader av olika kommunala landstings- och statliga objekt.

Detta har vi framhållit i ett par vpk-motioner, som behandlas i föreliggande utskottsbetänkande. Vi har där betonat att om- och tillbyggnader och reparationer av bostäder och lokaler liksom kompletteringsbebyggelse i äldre bostadsområden tillsammans med nyproduktion har en avgörande betydelse för sysselsättningen inom hela byggsektorn. Vpk har upprepat

tidigare förslag om att programmet för bostadsförbättringar nu skulle utvidgas till att omfatta åtgärder även i offentliga byggnader m. m. och att det tillfälliga ROT-programmet skall utvidgas och permanentas.

Såsom framhållits i ett särskilt yttrande till det nu aktuella betänkandet menar vi att situationen på byggarbetsmarknaden är sådan att kraftfulla och långsiktiga åtgärder måste sättas in för att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten.

Krav på sådana åtgärder har som bekant också framförts bl. a. från Landsorganisationen och Byggnadsarbetareförbundet. Den av vpk förordade lösningen – att det tioåriga bostadsförbättringsprogrammet skall vidgas till att också omfatta offentliga byggnader – bör kunna utgöra utgångspunkten för ett långsiktigt program för att komma till rätta med problemen på byggarbetsmarknaden. Det finns därutöver behov av ytterligare insatser.

Det kan således finnas skäl att avvakta resultaten av den arbetsgrupps – den s. k. byggministergruppen – förslag som skall läggas fram. Men det är viktigt att konkreta förslag till åtgärder i den riktning som vpk förordat snabbt kommer fram.

Fru talman! Även om vpk delar uppfattningen att man måste ägna stor uppmärksamhet åt det befintliga bostadsbeståndet och försöka förbättra detta, liksom åt fördelning och förvaltning, får nyproduktionen inte eftersättas. Vi har alltjämt en mycket sned fördelning av boendestandarden. Många hushåll bor fortfarande trångt och omodernt, och skillnaderna känns säkerligen svåra för dessa när de ser hur bra bostadsstandard många andra har skaffat sig. Den grupp som har störst behov av stora utrymmen, flerbarnsfamiljerna, har inte kunnat tillgodose sitt behov i samma omfattning som andra grupper. Många som bor i flerbostadshus är alltjämt trångbodda och bl. a. därför behövs en betydande nyproduktion. Det behövs också en omfattande nyproduktion med hänsyn till det årliga bortfall av lägenheter som sker i samband med rivningar, saneringar, ombyggnader, sammanläggningar av lägenheter osv.

Förslagen från vpk om ökat byggande och lägre boendekostnader skall ses som ett led i en annan fördelningspolitik och i huvudsak som temporära åtgärder i avvaktan på de förslag om en annan bostadspolitik som den stora bostadsutredningen – bostadskommittén – förväntas lägga fram, och som i direktiven har angetts syfta till en återgång till en social bostadspolitik.

Fru talman! Jag skall nu gå över till att kommentera några av förslagen i vpk-motionerna och våra reservationer till betänkandet.

De allmännyttiga bostadsföretagen fyller en allt viktigare uppgift i kommunernas bostadsförsörjning, och de utgör ett helt omistligt inslag i en socialt inriktad bostadspolitik. Vi har mot den bakgrunden lagt fram en rad förslag som syftar till att stärka de allmännyttiga bostadsföretagens ställning och samtidigt sänka boendekostnaderna för alla hyresgäster. Det är också vad vi uppehåller oss vid i reservation 12, som gäller ränte- och amorteringsfria lån till allmännyttan. Vi menar att sådana lån kan stoppa hyreshöjningarna i såväl nybyggda som äldre lägenheter. Som jag redan sagt gör bruksvärdesbestämmelserna i hyreslagen att de föreslagna lånen kommer att

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

medföra lägre hyror även för boende hos privata hyresvärdar.

I en reservation som nära hänger samman med stödet till allmännyttan, nämligen reservation 30 om årlig upptrappning av den garanterade räntan, har vi tagit upp frågan med utgångspunkt i motionsförslaget att de allmännyttiga bostadsföretagen t. v. skall undantas från den årliga upptrappningen av den garanterade räntan. Den här s. k. normala upptrappningen har medverkat till betydande hyreshöjningar under senare år. I avvaktan på resultatet av bostadskommitténs arbete med regeringens förslag och riksdagens beslut om ett nytt bostadsfinansieringssystem borde man nu ha beslutat att ytterligare upptrappningar av den garanterade räntan t. v. inte skall ske för allmännyttiga bostadsföretag. Det är vad som föreslås i reservation 30.

Ett annat förslag med anknytning till de allmännyttiga bostadsföretagen är förslaget om att återinföra hyresförlustlånen för de allmännyttiga bostadsföretagen, och det ingår som en del i vpk:s åtgärds paket för att stärka de allmännyttiga bostadsföretagens ställning. Problemet med de outhyrda lägenheterna har sin grund framför allt i de höga hyrorna och situationen på arbetsmarknaden. Det är mot denna bakgrund inte rimligt att de allmännyttiga bostadsföretagen och härigenom deras hyresgäster ensamma skall svara för de uppkomna hyresförlusterna.

Mot bakgrund av de allmännyttiga bostadsföretagens roll i den kommunala bostadsförsörjningen och nödvändigheten av en återgång till en socialt inriktad bostadspolitik bör man alltså återinföra hyresförlustlångivningen till de allmännyttiga bostadsföretagen.

I villkoren för att erhålla lån och räntebidrag då det gäller det s. k. ROT-programmet för reparation och ombyggnad av bostäder finns ett krav på avsättning till konsolideringsfond som förutsättning för räntebidrag till underhållslån. Vi har tidigare framfört och upprepar i detta sammanhang att vi tycker att det är oriktigt och olyckligt med ett sådant krav, inte minst därför att det innebär betydande hyreshöjningar hos många företag – företag som redan tidigare har det besvärligt, företag hos kommuner som ligger dåligt till och företag där hyrorna redan är generellt sett högre än för motsvarande lägenheter på andra platser och hos andra företag. Dessa bostadsföretag kommer alltså att drabbas ytterligare av kravet på konsolideringsfonder. Vi anser därför att beslutet om konsolideringsfonder som ett villkor för räntebidrag snarast bör omprövas och tas bort. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att både Hyresgästernas riksförbund och majoriteten i den statliga bostadskommittén i sitt remissyttrande över förslaget om konsolideringsfonder föreslog att det inte skulle finnas något sådant absolut villkor.

Vi har på nytt aktualiserat ett förslag som vi tidigare har fört fram från vpk och som gäller markförvärvs- och tomträttslån. Vi har mot bakgrund av en aktiv kommunal markpolitik, som är en nödvändighet för att uppfylla viktiga sociala målsättningar i samhällsbyggandet, aktualiserat frågan om att man skall återgå till vad som tidigare gällde beträffande möjligheterna till kommunala markförvärvslån och tomträttslån från staten men med förbättrade villkor. Det har vi utvecklat i reservation 37.

Herr talman! Jag har nu med utgångspunkt i vpk-motioner och reservatio-

ner försökt att gå igenom det här betänkandet och olika aktuella uppgifter då det gäller hyres- och bostadspolitiken.

När jag lyssnade till de andra inledningsanförandena gjorde jag en hastig uppteckning av några saker som jag sammanfattningsvis skulle vilja avsluta med.

Det är viktigt att betona att man inte får ge upp den sociala bostadspolitiken. Man måste hålla fast vid det grundläggande kravet på en bra bostad – vi måste ha tillräckligt med bra bostäder. Vi måste få sänkta boendekostnader, särskilt i nya hus. Jag vill erinra om målsättningen att kostnaden för en nybyggd tvårumslägenhet inte skall uppgå till mer än 15 % av en normal industriarbetarlön – detta som en målsättning för relationerna mellan lön och hyra.

Det måste bli en rättvisa mellan olika upplåtelseformer. Nu har skattesubventionerna en klar höginkomstprofil. De kommer även fortsättningsvis att ha det, sedan den nya skattereformen fullt ut har slagit igenom.

Vi måste få ett ökat inflytande för de boende, vi måste satsa på allmännyttan, vi måste få ett spekulationsfritt byggande och ägande, vi måste motverka ökad segregation på olika sätt, och vi måste få en ökad utrymme-standard – vi måste gå vidare på vägen för att alla människor skall ha rätt att få ett eget rum. Vi måste ta krafttag mot produktionskostnadsökningar och omfördela samhällsstödet.

Den aviserade fastighetsskatten måste få en sådan utformning att för det första hela intäkten av en sådan fastighetsskatt kan användas till en omfördelning och hyresdämpande effekter på bostadsmarknaden, att den för det andra inte skall tas ut av de allmännyttiga bostadsföretagen, att den för det tredje inte skall vara avdragsgill och att för det fjärde proportionerna mellan småhus och hyreshus skall bli sådana att småhusägarna inte ytterligare gynnas i förhållande till hyresgästerna. Inte minst måste, som jag har sagt, bostadsfinansieringen bli sådan att man får en låg ränta och billigare pengar till bostadsbyggandet.

Med det anförda har jag, herr talman, försökt att ganska summariskt, trots att jag använt ganska lång tid, gå igenom en del av de aktuella uppgifterna på bostadspolitikens område med utgångspunkt i föreliggande betänkande. Jag yrkar bifall till samtliga vpk-reservationer i betänkandet.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 6 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Det har uppstått ett delvis nytt läge på svensk bostadsmarknad. Låt mig kalla det för en ny bostadspolitisk verklighet. Nybyggandet har minskat alltsedan mitten av 1970-talet och torde minska ytterligare under 1984. Samtidigt bör nu verkningarna av det beslut som riksdagen fattade i december 1983, det s. k. ROT-programmet, börja visa resultat. De åtgärder som i ökad utsträckning satts in i det befintliga bostadsbeståndet har sin grund i de stimulansåtgärder som regeringen har förelagt riksdagen. Vi kan

Nr 132

**Fredagen den
27 april 1984**

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

därför räkna med ett relativt högt bostadsbyggande, där andelen jobb och lägenheter i det befintliga bostadsbeståndet torde uppväga minskningen i nyproduktionen.

I takt med denna förändringsprocess har ett flertal åtgärder vidtagits för att komma till rätta med de kvarvarande problemen på bostadsmarknaden. Med samma iver som vi en gång bestämde oss för att bygga i fatt bostadsbristen skall vi nu göra ansträngningar för att i alla avseenden förbättra boendet. Utvecklingen har lett oss dithän att människorna i dag inte alltid har råd att efterfråga den bostad som de behöver. År av reallönesänkningar har satt sina djupa spår i hushållsbudgeten.

Det skall gå att komma till rätta med dessa problem anser vi socialdemokrater. Vi har höjt bostadsbidragen den 1 april i år. Nya höjningar är aviserade från årsskiftet 1984-1985. Satsningen på ett förbättrat stöd till barnfamiljerna – jag tänker närmast på flerbarnsfamiljerna – med kraftigt höjda och månadsvis utbetalda barnbidrag stärker en behövlig konsumtionskraft, som förhoppningsvis kommer att omfatta också bostaden.

Hyresstoppet under 1984 var nödvändigt för att få hejd på boendekostnaden. Jag lade märke till att Tore Claeson tillskrev sig och vpk äran av att ett hyresstopp nu har kommit. Men vad vpk har föreslagit är ett hyresstopp tidigare begränsat till bostadsmarknaden. Det hyresstopp som regeringen har fattat beslut om gäller i hela landet fram till årsskiftet 1984-1985.

Den omständigheten att den ekonomiska politiken ger utrymme för höjd standard och en rättvisare fördelning mellan inkomstgrupperna betyder dock till ingen del att de sociala inslagen i bostadspolitiken kan minskas. Det är mot denna för en socialdemokrat självklara bakgrund som vi i bostadsutskottet på samtliga punkter har tillbakavisat olika varierande borgerliga förslag om att försämra de boendes villkor. Det är mot samma bakgrund som vi har tillstyrkt regeringens förslag i dess helhet i såväl betänkande nr 23 som i dess anknnytning till proposition 145.

Låt mig, herr talman, först nämna några ord just om proposition 145, som alltså omfattar turism- och rekreationspolitiken. Där föreslår regeringen att bostadsföretag som har ett stort antal outhyrda lägenheter på försök skall kunna få statligt stöd för att tillhandahålla koloniträdgårdar eller odlingslotter till sina hyresgäster. Detta stöd föreslås ske i form av en vidgad ram och uppgå till 75 milj. kr. Det är ett bra initiativ och ett utmärkt komplement till bostaden att hyresgästerna får tillgång till trädgårdsodling.

Det är en smula förvånande att centerpartiet inte vill vara med om den ramvidgning som föreslås. Man har i reservation 4 sagt att ett sådant anslag skall tas på tilläggsbudgeten.

I reservation 41 vill vpk då inte ha 75 miljoner utan naturligtvis 90 miljoner.

Moderata samlingspartiet och folkpartiet, som ju då och då har sällskap, har i den gemensamma reservationen 42 gått på avslagslinjen. Nu säger Rolf Dahlberg här i talarstolen, som alltmer utvecklas till en klagomur för moderata samlingspartiets syn på bostadspolitiken, att det är smått löjeväckande förslag som regeringen har lagt fram.

Jag tycker att det egentligen säger det mesta om hur en moderat – jag utgår ifrån att det är en personlig deklARATION – ser på problemet outhyrda lägenheter. Intresset för dem som bor i hyreslägenheter begränsas tydligen till att beklaga sig över att det finns hyreslägenheter i allmännyttiga bostadsföretags regi.

Som jag har sagt, finns det majoritet i utskottet för regeringens förslag. Jag skall försöka att göra ett litet urval av reservationer som jag tycker bör bli nämnda i den här debatten.

För att börja med reservation 1 skulle jag vilja att moderaterna, centern och folkpartiet förklarar för oss socialdemokrater vad som egentligen menas med den reservationen. Den är fylld av de mest fantastiska och positiva omdömen om vad det betyder att ha ett konstruktivt flergenerationsboende. Men det som står i reservationen innebär ju ingenting annat än vad som står i propositionen. Inte i något enda avseende finns det någon delad mening.

Därför är jag litet nyfiken på om ni har någon speciell avsikt med den här reservationen som ni döljer t. v. Det vore bra att få reda på vad ni åsyftar, för jag anser att man inte skall behöva reservera sig till ett utskottsbetänkande om man inte har en gentemot utskottsmajoriteten klart avvikande uppfattning.

Huvudlinjerna i regeringens proposition gäller bostadsförsörjningen. Det gäller lån till bostadsbyggandet. Det gäller räntebidrag. Det gäller åtgärder i områden med stor andel outhyrda lägenheter, förslag som alltså helt och fullt har majoritet i utskottet.

Det finns naturligtvis skäl att titta litet grand på vilka bedömningar olika partier har gjort i anslutning till regeringens förslag. I reservation 4 har centern fört fram förslag om ändringar i bostadsfinansieringssystemet. Man säger att man vill ha ett system med räntelån och reallån där kapitalkostnaderna skall omfördelas i tiden och där lån skall täcka skillnaden mellan garanterad ränta och bostadslåneräntan. Kjell Mattsson sade att det handlar om billiga lån, en låneform som är bättre än den bostadsfinansieringsform som finns f. n.

Men centern är ju inte ensam om att skriva om räntelån och reallån. Naturligtvis har också folkpartiet en reservation där man föreslår "någon form av reallån". Vem som skall hjälpa folkpartiet att konstruera detta lån står det ingenting om, men det framgår fortsättningsvis att folkpartiets representant i bostadsutskottet har ett utomordentligt stort förtroende för den socialdemokratiska regeringen.

Hennes och folkpartiets grundtanke är att en viss del av räntebetalningarna skall ersättas med skulduppräknning. Detta för minnet tillbaka till de gamla paritetslånen – folkpartiet har kanske känt sig stimulerat av denna låneform som försvann någon gång i mitten på 1970-talet. Men folkpartiet säger om sitt förslag först att det skall ses som åtgärder på sikt, men sedan blir det plötsligt mycket bråttom. Fr. o. m. 1985, alltså om åtta månader, skall räntesubventionerna minska med 2 miljarder kronor.

Vidare föreslår folkpartiet att regeringen skall lägga fram förslag som leder till att räntesubventionerna nästa år minskas med 2 miljarder kronor, men så

utformade att denna minskning inte påverkar hyrorna. Detta är en fantastisk bedrift: att föreslå en kostnadsminskning på ungefär 2 miljarder kronor genom en överföring från staten till hyresgästerna, utan att detta skall påverka hyran.

Jag vet inte om folkpartiet i januari hade på känn att ett hyresstopp skulle komma i april. Men faktum är att här uttalas ett klart förtroende för att regeringen alltså kan klara den uppgiften. Folkpartiet har ju inte självt lagt ned någon möda på att reda ut hur det här skall kunna gå ihop – och så blir det absolut inte heller. Här är det intressant att medan centern och folkpartiet uppträder var för sig har moderaterna av någon oförklarlig anledning inte kommit med någon reservation. Moderaterna säger att det skall komma ett förslag från bostadskommittén; det säger också företrädarna för den övriga delen av utskottets majoritet. För att markera att de inte har glömt bort detta har moderaterna presterat ett särskilt yttrande. Då skall ingen som läser detta en gång få för sig att det var en miss från moderaterna. Vi tror dem inte om det heller, eftersom de verkligen är på hugget när det gäller att lägga ökade kostnader på bostadskonsumenter.

Nu kommer alltså ett förslag från bostadskommittén. Det skall gå ut på remiss. Om jag minns rätt i hastigheten är både Kjell Mattsson, Kerstin Ekman, Rolf Dahlberg och självaste Tore Claesson med i denna mycket förnämliga bostadskommitté, av vilken nationen förväntar stora ting. Därför blir jag litet perplex när jag ser att det finns motioner och reservationer till betänkandet. Ni som sitter i bostadskommittén måste ju veta att förslag i det här ärendet kommer redan i juni från bostadskommittén.

Jag vill beröra ytterligare några saker i reservationsfloden. Jag vill anknyta till den moderata reservationen nr 5, där moderaterna vill ha en enhetlig lånegräns för bostadsfinansieringen. Gränsen skall alltså ligga på 95 %. Det är helt enkelt därför att det är rättvist. I den heliga konkurrensens namn skall alla ha samma chans. Moderaterna föreslår att 95-procentsgränsen skall gälla för alla, oavsett upplåtelseform. Då vill jag få taget till protokollet att de allmännyttiga bostadsföretagen enligt nuvarande låneregler har möjligheter att låna upp till 100 % av pantvärdet, den reguljära bostadskooperationen får låna upp till 99 % av samma pantvärde och det privata byggandet får sedan låna upp till 92 %. Det är alltså fråga om att höja gränsen för de privata byggarna.

Men tro nu inte att det är så enkelt som att moderaterna bara vill ha en gemensam lånegräns. Det som inträffar är nämligen mycket intressant. I och med att man fördyrar produktionskostnaderna för de allmännyttiga bostadsföretagen som är kostnadsledande i hyresledet, kommer nämligen bruksvärderingen att betyda att de privata hyrorna följer efter. Man får alltså en höjning på hela hyresmarknaden. Det är således innebörden av moderaternas reservation nr 5, dvs. att de privata fastighetsägarna vinner när det gäller ökade intäkter.

Det är naturligtvis en form som vi inte kan godta. Vi har sagt att lånegränsen skall vara oförändrad i avvaktan på att bostadskommittén förser oss med förslag som kan motivera en ändring.

Flera reservationer har tagit upp markvillkoret och konkurrensvillkoret. Folkpartiet och centern vill ha bort markvillkoret i saneringsområden. Moderaterna vill ta bort markvillkoret den 1 juli 1984 – det är ungefär två månader dit. Man vill också, av bara farten, ta bort konkurrensvillkoret, likaså den 1 juli 1984.

Vi kommer ju ihåg att markvillkoret i saneringsområden på förslag av regeringen återinfördes våren 1983, dvs. för drygt ett år sedan. Syftet var behjärtansvärt, nämligen att slå vakt om den sociala bostadspolitiken. Precis samma skäl gäller för konkurrensvillkoret. Det utgör ju också ett incitament i den sociala bostadspolitiken.

Litet märkligare är reservation 13 från moderaterna. Man vill nämligen ta bort en beslutsrätt från kommunerna. Man vill lagstifta om att kommunerna inte skall få ge bidrag till allmännyttiga bostadsföretag. I moderaternas iver att rikta hugg mot de allmännyttiga bostadsföretagen skulle alltså kommunerna fråntas en av sina mest elementära rättigheter. Jag undrar om man egentligen tänker sig att det är riktigare att några moderater i riksdagen bestämmer vad kommunfolket ute i våra 272 kommuner har att besluta om. Är det inte bättre att man i kommunerna själv tar ansvaret inför sina väljare för hur man hanterar bl. a. de allmännyttiga bostadsföretagen?

Jag vill säga att Rolf Dahlberg inte skall försöka ge oss intrycket att moderaternas politik över huvud taget kommer att skapa lägre hyror. Hela skörden av motioner, som går igen i reservationerna, innebär ingenting annat än att föra över kostnader från staten till de enskilda bostadskonsumenter. Och lägger man ökade kostnader på de enskilda bostadskonsumenter, betyder det naturligtvis ökade boendekostnader – dvs. ett allt större antal människor får allt mindre möjligheter att bo i de lägenheter som de av många olika skäl har rätt att kräva av samhället. Rolf Dahlberg är kanske den som närmast har att förklara det här. Det skulle vara intressant om han har någon tabell med sig och kan berätta för oss om totaleffekten av de s. k. besparingar som moderaterna har lagt fram förslag om i motioner i bostadsutskottets betänkande 23.

Vpk:s Tore Claeson har lagt fram många förslag: om ränte- och amorteringsfria lån till de allmännyttiga bostadsföretagen, om utvidgning av bostadsförbättringsprogrammet, om en särskild konsolideringsfond, om att de allmännyttiga bostadsföretagen inte skall få några ytterligare upptrappningar av den årliga garanterade räntan, om markförvärvslån och tomträttslån. Jag vill bara säga att detta kostar pengar. Tore Claeson har en benägenhet att peka på behov, men han är vanligtvis mycket illa försedd med kontanter. Han har inga förslag om hur detta skall klaras ekonomiskt. Jag tycker att det gör att hans förslag missar i trovärdighet.

Herr talman! Får jag till sist nämna att utskottet gör två tillkännagivanden. När det gäller den konstnärliga utsmyckningen i bostadsområden har utskottet biträtt den socialdemokratiska motionen 2416 om bidrag som komplement till de befintliga lånemöjligheterna. Detta innebär också en bekräftelse på att även konstnärerna är en grupp som behöver jobb och måste få avsättning för sina produkter. Dessutom har utskottets majoritet

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

sagt att man vill vidga boendemiljöramen om det behövs av sysselsättningspolitiska skäl. Därmed skulle också vpk och Tore Claeson vara tillfredsställda, även om det innebär avslag på reservation 35.

Herr talman! Jag har tagit upp några av de ärenden som har med utskottsbetänkandet och reservationerna att göra. Jag yrkar alltså bifall till bostadsutskottets hemställan i betänkandet 23 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 7 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! När Oskar Lindkvist började sitt anförande tyckte jag att det lät hoppingivande eftersom han gjorde deklarationen att propositionen nu präglas av en ny bostadspolitisk verklighet. Han noterade bl. a. att nybyggnadsverksamheten har sjunkit och att den även fortsättningsvis kommer att sjunka. Det skulle ha kunnat bädda för att vi hade diskuterat vilka förändringar vi vill göra för att på nytt få till stånd en ändring av den bostadspolitiska verksamheten. Men sedan var det ingen av de framförda synpunkterna som fann nåd inför Oskar Lindkvists kritik.

Oskar Lindkvist tog bl. a. upp frågan om hyresstoppet. Det är en åtgärd som har en mycket kortvarig verkan om man inte tar bort de kostnader som har körts in i systemet genom det som kallats "galningarnas arbete". Om man inte på något vis vill operera bort resultatet härav, är hyresstoppet inget annat än ett uppskjutande av problemet. Eftersom man inte har tagit bort kostnaderna innebär det bara att vi får ännu större krav på hyreshöjningar 1985. Det är alltså en mycket kortfristig lösning för att försöka hålla nere inflationen just under det här året.

Oskar Lindkvist gjorde en deklaration om att höjda inkomster och en ökad realinkomst inte skulle leda till att insatserna minskar. Tvärtom fick man intryck av att regeringen ytterligare skulle öka insatserna på det bostadspolitiska området. Detta är tvärt emot de direktiv som bostadskommittén har fått, vari har sagts att statens kostnader inte får öka på bostadsområdet. Jag tror att finansministern skulle bli bekymrad om han fick ta konsekvenserna av vad Oskar Lindkvist sade.

Angående koloniträdgårdar och flergenerationsboende kommer Oskar Lindkvist att få svar av andra i debatten.

Vi har föreslagit förändringar i finansieringssystemet för räntelån. Vi menar att det är nödvändigt, om man över huvud taget vill få till stånd en förändring av kostnader och en rättvis fördelning, att de generella subventionerna minskas och att man i stället använder det utrymmet för att se till att de som verkligen har behov av subventioner får sådana.

Socialdemokraterna vill fortsätta med stora generella subventioner och i stället införa en straffbeskattning av dem som har försökt att vara sparsamma och flitiga och har amorterat på sina lån. De människor som bor i egna hem skall straffas av fastighetsskatten när de har börjat få litet ordning på sina kostnader.

Vad gäller bostadskommitténs arbete kanske Oskar Lindkvist blir litet besviken över vårt betänkande. Det är ju inga vattentäta skott mellan

departement och kommittéarbete, vilket Oskar Lindkvist väldigt väl vet. Det har resulterat i att eftersom det finns ett förslag om fastighetsskatt, har majoriteten inte vågat gå in i finansieringsdiskussioner förrän den vet hur riksdagen kommer att ta ställning. Det är därför bara att konstatera att det inte kommer några preciserade förslag om bättre utformade räntelån osv.

Anf. 8 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Oskar Lindkvist tog först upp vår kritik mot socialdemokraterna för de löften som de gav i valrörelsen om ett ökat byggande. Han erkänner att det har varit och att det kommer att bli ett minskat nybyggande. Han säger att ROT-programmet nu skall börja verka och att det skall väga upp det minskade byggandet. Vi får väl se hur det blir med den saken; jag tror knappast att det stämmer.

Oskar Lindkvist tog upp min lilla kritik mot kolonilottslånen, som jag betecknade som något löjeväckande. Det var lånesystemet jag kritiserade, inte kolonilotts- och kolonistugeverksamheten. Jag har mycket stor förståelse för den verksamheten och tycker att det är en bra fritidssysselsättning och avkoppling för människor. Men varför skall staten ställa lånemöjligheter till förfogande för en sådan verksamhet? Det är det som för mig är så ofattbart, med tanke på dagens ekonomiska läge. Vi lånar upp 80–90 miljarder för att täcka budgetunderskottet, och så kommer man med detta lån, som man anser är viktigt och vill prioritera.

Vidare pekar Oskar Lindkvist på att vi inte har presenterat något nytt bostadslånesystem, utan bara i ett särskilt yttrande har sagt att vi vill avvakta bostadskommitténs arbete på det här området. Vi har alltså inte bundit oss – vi vill se vilka olika modeller som finns. Det skiljer alltså något mellan folkpartiets och centerns uppfattning i detta fall. Vi tycker att det är rimligt att avvakta.

Det är riktigt, som Kjell Mattsson säger, att det inte kommer några förslag från bostadskommittén i juni. Dess betänkande innehåller inte förslag, utan redovisning av problemanalyser och alternativa lösningar.

När det slutligen gäller boendekostnaderna, herr talman, förstod jag att Oskar Lindkvist ville ta upp dem, och därför försökte jag i mitt inledningsanförande att noga gå igenom på vilket sätt vi visar hur framför allt de sämst ställda barnfamiljerna skall få möjlighet att klara de höjda kostnader som blir följden av minskade räntebidrag.

Anf. 9 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Med reservation för att jag hörde fel vill jag påpeka för Oskar Lindkvist att folkpartiet inte är med om reservation nr 1, om flergenerationsboende. Jag förlåter Oskar Lindkvist om han hade läst fel. Men vi delar alltså uppfattningen att man efter de regler som nu finns kan klara byggandet för flergenerationsbyggandet, och man behöver inte de förändringar som föreslås här. Måhända hänger dessa problem ihop med att det är en sådan regeldjungel att man inte kan läsa ut de möjligheter som finns att klara av det som borde vara en självklarhet.

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

När det gäller reallån och möjligheterna att införa ett nytt finansieringssystem raljerar Oskar Lindkvist litet grand över vår, som han säger, övertro på regeringen. Jag kan i stället säga att man trodde att bostadskommittén under sitt arbete skulle kunna utarbeta olika förslag – och det arbetas fortfarande på olika förslag. Men precis som Kjell Mattsson och Rolf Dahlberg före mig har sagt, har det hopp som man möjligen hade i januari, om att det skulle komma något konstruktivt nu i juni, grusats. Däremot trodde jag, Oskar Lindkvist, att vi kunde vara överens om att det är bråttom att få till stånd en besparing på subventionsområdet.

När det gäller besparingarna vill jag påminna Oskar Lindkvist om den väg som bostadsministern själv har anvisat, med de stora besparingar i statens utgifter för räntebidrag som inte skulle resultera i hyreshöjningar. Vi har föreslagit en besparing på sammanlagt 2 miljarder för bostadssektorn, 1 miljard i minskade utgifter för räntebidrag och 1 miljard genom slopande av de hyresrabatter m. m. som den socialdemokratiska regeringen införde. Behovet av besparingar har vi uppenbarligen olika åsikter om – det hörde vi i denna kammare i går i debatten om den reviderade finansplanen. Vi anser att en metod liknande den som bostadsministern själv använt i samband med slopande av de retroaktiva räntebidragen också kan användas för att uppnå en statlig utgiftsminskning i form av minskade bostadssubventioner utan stora hyreshöjningar. Oskar Lindkvist borde vara medveten om att den metoden bygger på tanken att en del av räntebetalningarna läggs till skulden, så att man uppnår en jämnare fördelning av räntekostnader och amorteringar över bostadens livslängd. En förändring i en sådan riktning är enligt min mening nödvändig för att man skall få bukt med de annars växande bostadssubventionerna.

Oskar Lindkvist sade att man en gång med iver byggde i kapp bostadsbristen och jämförde detta med hur man nu med samma metoder skulle klara dagens situation genom ombyggnader. Den jämförelsen borde ge anledning till eftertanke även för Oskar Lindkvist. Vi byggde i kapp, och det blev slut på bostadsbristen, men det resultat vi uppnådde var inte helt lyckat. Ett studium av de åtgärder vi har fått sätta in för att förbättra bl. a. bostadsmiljön borde visa att man inte nu kan påbörja ett bostadsförbättringsprogram med samma utgångspunkter som man hade när man en gång startade miljonprogrammet.

Anf. 10 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Det är inte så, Oskar Lindkvist, att jag varit ute efter att ta åt mig eller ge mitt parti äran av att vi äntligen har fått ett hyresstopp – visserligen begränsat till 1984. Jag noterade att det var bra och sade att det var ett gammalt vpk-krav som hade aktualiserats. Det är riktigt att våra förslag tidigare inskränkte sig till det som gällde bostadshyror och att hyresstoppet nu innebär en utveckling, men det är desto bättre.

Sedan vill jag säga, Oskar Lindkvist, att jag tycker att vi skulle kunna sluta med de svepande formuleringarna om att vpk inte har täckning för sina förslag när det gäller hur man skall finansiera olika åtgärder. Oskar Lindkvist följer med så pass mycket i diskussionerna kring budgetpropositionen och de

alternativ som olika partier presenterar att han vet att vi faktiskt har redovisat en täckning för de förslag vi ställer på det här området. Jag har tidigare väddat om att man skulle sluta med den här typen av diskussioner och de svepande formuleringarna. Vi kan ha olika åsikter om på vilket sätt man skall finansiera de åtgärder som föreslås, men det är en annan diskussion. Sluta med dessa insinuationer och de svepande formuleringarna om att vpk och Tore Claeson inte har täckning för sina förslag! Det har vi! Vi har redovisat detta, och jag kan återkomma i nästa replik och redovisa konkret för de förslag vi har framställt på det här området.

Vad beträffar de frågor om vpk:s förslag i anslutning till propositionen 145 som Oskar Lindkvist tog upp vill jag säga att Inga Lantz i sitt inlägg om en stund kommer att kommentera dem liksom andra frågor som vpk har tagit upp bl. a. i reservation 2 och som där har rubricerats Socialt inriktat boende.

Anf. 11 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag upprepar min fråga till Rolf Dahlberg: Kan vi få reda på hur mycket det kostar bostadskonsumenterna om era förslag när det gäller bostadspolitiken genomförs? Ni föreslår en rad kostnadsminskningar för staten som skall föras över på bostadskonsumenterna. Tala om vad detta kommer att betyda för bostadskonsumenterna! Jag hoppas att herr talman har möjligheter att ge Rolf Dahlberg ytterligare repliktid så att han kan klara denna mycket viktiga uppgift.

Jag vill sedan säga till Tore Claeson att om han redovisar hur vpk skall finansiera sina förslag, då kommer debatten i ett annat läge. Det räcker inte med en redovisning på ett papper, utan pengarna måste finnas tillgängliga i en realistisk ekonomisk budget. Det är en sådan jag efterlyser. Det har inte med svepande formuleringar att göra, utan det är fråga om ett vanligt anständighetskrav. Vill man åstadkomma ökade kostnader så har man, framför allt i ett mycket ansträngt ekonomiskt läge, också skyldighet att anvisa hur de medlen skall tas fram.

Kjell Mattsson var nöjd med inledningen av mitt anförande; det blev enligt hans sätt att se sämre undan för undan, dvs. att det blev alltmera socialdemokratiskt och fick allt mindre anknytning till den verklighet som jag beskrev inledningsvis.

Jag kan bara säga till Kjell Mattsson att när det gäller den proposition som vi nu diskuterar så oroar jag mig inte för att finansministern har någon annan uppfattning än jag, för det vi pratat om här står i propositionen och bostadsutskottets betänkande. Om finansministern har en avvikande mening framgår det i varje fall inte av regeringens protokoll. Jag utgår ifrån att jag är i gott sällskap med landets finansminister när det gäller de frågor som jag aktualiserade i mitt inledningsanförande.

När det gäller att betygsätta regeringen så har ju Kjell Mattsson varit med om att i utskottet betygsätta en regering. Det skedde för några år sedan, då vi anklagade den dåvarande regeringen för att inte visa någon som helst ambition att klara bostadsfrågorna i Sverige. Man saknade inte bara initiativkraft – man hade helt enkelt inte ambition att klara dessa uppgifter.

En sista replik till Rolf Dahlberg: Han hade i sitt första anförande ett resonemang om det minskade antalet nybyggda småhus. Nybyggandet av småhus har aldrig minskat så mycket som från 1976 till 1982. Då skedde det verkliga raset när det gäller nyproduktion av småhus i Sverige.

Anf. 12 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! När jag fäste förhoppningar vid inledningen av Oskar Lindkvists anförande utgick jag ifrån att när han nu hade kommit till insikt om verkligheten, så skulle det medföra en öppenhet att kunna diskutera vilka lösningar vi skall försöka finna på de bostadspolitiska problemen framgent. Jag kan bara konstatera att det intresset inte har funnits i någon större utsträckning under utskottsbehandlingen av detta ärende och inte heller i annat utredningsarbete, utan det blir så att vi tyvärr talar för döva öron. Självfallet hade jag ingen tanke på att Oskar Lindkvist skulle bli mindre socialdemokratisk. Han är ju vald för socialdemokraterna, och hans uppgift är naturligtvis att här i kammaren och i annat sammanhang driva en socialdemokratisk politik, men det finns ju en hel rad områden inom bostadspolitiken där vi brukat komma fram till gemensamma värderingar.

Sedan försökte Oskar Lindkvist komma ifrån det som jag sade om att finansministern skulle ha blivit ganska förskräckt. Finansministerns senaste agerande, när han betygsatt lönerörelsen och där man kan konstatera att socialdemokraterna har mist greppet över utvecklingen, har inte alls med den bilaga till budgetpropositionen att göra som vi behandlar i dag. Denna är ju, som vi redan nämnt, inte särdeles upphetsande utan upptar i stort sett bara framräkningar av sådant som pågår. Men det är – och det framgick ju av den långa debatt som vi hade i går – på grund av vad som hänt därefter, då socialdemokraterna tvingats gripa in med prisstopp och inom vårt område med hyresstopp, som man kan konstatera att regeringen naturligtvis menar, och också har sagt i mycket drastiska ordalag, att lönerörelsen hotar den socialdemokratiska ekonomiska politiken och slår sönder den. Det är därför man måst ingripa med sådana här åtgärder. När Oskar Lindkvist vill spåda på ytterligare genom att inte vilja gå med på att man betalar mer av kostnaderna själv utan vill fortsätta att öka statens kostnader, kan han inte ha resonerat färdigt med finansministern om detta. Om han hade gjort det, tror jag att finansministern skulle ha blivit ganska förskräckt.

Vi har i olika sammanhang tidigare kritiserat en regering för otillräckligt intresse av att upprätthålla bostadsbyggandet vid ett visst tillfälle. I dag redovisar vi statistiska uppgifter, och jag konstaterar att ingen av mina uppgifter om utvecklingen på området har bestritts av Oskar Lindkvist. Statistiken visar att bostadsbyggandet kraftigt har gått ner när det gäller nyproduktion.

Anf. 13 ROLF DAHLBERG (m) replik:

Herr talman! Jag är naturligtvis tacksam för att Oskar Lindkvist försöker utverka mera tid åt mig. Men jag får väl återkomma om taletiden inte skulle räcka till.

Efter att ha lyssnat till det senaste inlägget är jag litet fundersam. Vi måste få ett tillrättaläggande när det gäller det här med småhusen. Det är uppenbart att det står i det betänkande som Oskar Lindkvist varit med om att skriva under att de senaste årens nedgång i nyproduktionen helt och hållet faller på småhusen. Av en tabell framgår det att 75 % av nyproduktionen under 1976 gällde småhus. 1983 var man nere i 52 % – och då var det totala antalet mindre. Självfallet är det som jag säger. Det behöver vi väl inte strida om. Vad ni socialdemokrater har hävdad är ju att det byggts för många småhus under de aktuella åren.

Sedan några ord när det gäller frågan om kostnaderna för de förslag som vi lagt fram i syfte att begränsa statens utgifter. Inledningsvis försökte jag redovisa de kostnaderna, eftersom jag visste att Oskar Lindkvist skulle ta upp saken. Vi säger att den snabbare avvecklingen av räntebidragen betyder en merkostnad med 220 kr. i månaden för en normal lägenhet. Vi har öppet och ärligt räknat fram det, och detta har kontrollerats i några år. Vi har nämligen lagt fram samma förslag under tre års tid.

Vi har sagt att man skall få compensation för de ökade kostnaderna. Vi vill sänka statsskatten för alla. Vi vill få bort hyreshusavgiften som i dag belastar hyran. Vi säger absolut nej till den nya fastighetsskatten som också kommer att belasta hyran. Vi har ett helt överlägset förslag när det gäller att stödja barnfamiljerna. Moderata samlingspartiet är det enda parti som säger att barnfamiljerna skall få behålla så mycket av sin lön att de inte behöver bidrag. De skall betala skatt efter bärkraft. Man skall ta hänsyn till hur många det är som skall leva på familjens inkomst. Allt detta känner Oskar Lindkvist till. Sammantaget betyder det att de som har det svårast kommer att få bättre möjligheter med hjälp av vårt förslag än med hjälp av det bidragssystem som Oskar Lindkvist har som modell och som medför enorma marginaleffekter – vilket alla känner till – när bostadsbidragen trappas av vid höjd inkomst.

Anf. 14 KERSTIN EKMAN (fp) replik:

Herr talman! Jag fick inte något svar från Oskar Lindkvist när det gäller jämförelsen mellan miljonprogrammet och det bostadsförbättringsprogram som vi nu tvingas arbeta efter. Man kan med fog hävda att det troligen inte finns någon sektor i vårt land som är så styrd och så reglerad som just bostadssektorn. Det har inneburit att valfriheten på bostadsmarknaden starkt åsidosatts och att människors efterfrågan på bostäder inte tillåtits göra sig gällande fullt ut.

Att tro – vilket sägs i bostadsförbättringsprogrammet – att man genom ytterligare regleringar, ökade krav på planering, nya subventioner och höjda skatter skapar förutsättningar för en utveckling som är till fromma för dem som skall bo i lägenheterna är enligt min mening orimligt. När regeringen lade fram sitt förslag framhöll vi att vi ansåg att det hade kommit till i stor hast och att det var föga genomtänkt. Just när det gäller jämförelsen mellan miljonprogrammet och bostadsförbättringsprogrammet anser vi att det med tanke på bostadsförbättringsprogrammet skulle vara en bättre utgångspunkt om man tog hänsyn till de boendes önskemål och till hur förnyelsearbetet

skulle planeras och genomföras. I stället har man lagt upp programmet med utgångspunkt i ett normtänkande som inte ger utrymme för de boendes önskemål.

Anf. 15 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Några ord till Oskar Lindkvist om hur olika åtgärder skall finansieras: Om inte orättvisorna i boendet och segregationen skall öka, måste hyrorna sänkas och stora satsningar ske som gör hyreshusboende attraktivt. Varifrån skall då pengarna tas till sänkta hyror, upprustning och förbättringar inom hyreshusområdet? Framför allt måste det bli fråga om en omfördelning inom bostadssektorn, men det kan också bli nödvändigt att, liksom då det gäller ROT-programmet, tillföra medel direkt från statsbudgeten.

Det är ganska vanligt att man i det sammanhanget talar om en kostnadsutjämning mellan olika upplåtelseformer. Men en kostnadsutjämning är inte tillräcklig, utan hyreshusboendet måste enligt vår mening gynnas speciellt och ges fördelar framför annat boende. Under en lång följd av år har, anser vi, hyresgästerna faktiskt blivit missgynnade.

Vad finns det då att omfördela? Ja, det statliga bostadsstödet uppgick år 1982 till ca 27 miljarder och enligt uppgift från bostadsdepartementet fördelades det stödet på följande sätt: Bostadsbidraget utgjorde 6,3 miljarder, räntebidragen 8,9 miljarder och skatteavdragen 11,5 miljarder. Till ca 1,5 miljoner småhus gick hela skattesubventionen på 11,5 miljarder, drygt 2 miljarder av bostadsbidragen och 3 miljarder av räntebidragen, dvs. sammantaget ca 17 miljarder. Till 2 miljoner hyresbostäder – hyresrätter och bostadsrätter – gick ca 10 miljarder av bostadsstödet. Det innebär att varje småhus i genomsnitt erhölet dubbelt så mycket av bostadssubventioner som varje hyreslägenhet – ca 11 000 kr. mot ca 5 000 kr. År 1983 fördelades bostadsstödet med 6,7 miljarder på bostadsbidrag, 9,5 miljarder på räntebidrag och 12 miljarder på skatteavdrag, men fördelningen mellan ägda bostäder och hyresbostäder hade bara förändrats rent marginellt.

Vi har tidigare år i våra motioner kommit med ganska detaljerade förslag, men det har inte hindrat att samma invändningar då har rests från Oskar Lindkvists sida.

Vi vill ha en måttlig skärpning av realisationsvinstbeskattningen. Vi vill att det skall sättas in kraftåtgärder för att driva in en del av icke betalda reavinster. Vi vill att den av regeringen föreslagna fastighetsskatten i sin helhet skall gå till dessa åtgärder. Vi vill att statens utgifter för minskade räntebidrag åtminstone i någon form skall tillgodoräknas hyresboendet. Och vi har också föreslagit andra åtgärder då det gäller avdragsrätt, vi har aktualiserat frågan om en särskild skatt på fastighetshandel osv.

Lågt räknat mellan 2 och 3 miljarder årligen skulle kunna omfördelas och överföras till hyresgästerna redan från år 1985.

Anf. 16 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Eftersom Rolf Dahlberg säkert inte har någon ytterligare replik kan jag nämna att den kostnadsöverföring som moderaterna föreslagit gäller drygt 4 miljarder. De pengarna förs över direkt från bostadskonsumenterna, de fördyrar deras boende och skapar allvarliga sociala problem för en massa familjer i det här landet.

Rolf Dahlberg drar in moderaternas familjepolitik. Men jag trodde faktiskt att jag inte längre skulle få höra att den var en tillgång i den politiska debatten. Det förslag om familjepolitiken som moderaterna har lagt fram innebär ju att man måste ha en ordentlig inkomst för att få nytta av de avdragsmöjligheter inom familjepolitiken som moderata samlingspartiet har föreslagit. Det är en politik som inte har så mycket med den vanliga inkomsttagaren att göra, utan det är en politik som är tillrättalagd för dem som redan ligger i mycket bra inkomslägen.

4 miljarder är alltså den kostnad som moderaterna vill föra över på bostadskonsumenterna.

Tore Claeson säger att vpk vill mycket – och det vill också vi inom socialdemokratin. I många frågor har vi precis samma ambition att åstadkomma en rättvisare fördelning. Vad debatten mellan Tore Claeson och mig i detta sammanhang gällde var att vpk inte har någon finansiering av sina förslag: Det var det jag uttryckte i mitt första inlägg, och Tore Claeson har inte kunnat vederlägga detta mitt påstående.

Till Kerstin Ekman: När jag pratade om hur vi genomförde miljonprogrammet sade jag att nu måste vi ha samma ambition att komma till rätta med de kvarvarande bostadsområdena på bostadsområdet som den vi utvecklade när vi genomförde miljonprogrammet. Precis så stod det i mitt skrivna anförande när jag talade för bostadsutskottets majoritet. Vad som sedan skall komma – regleringar, skatter eller annat – kan vi debattera när det föreligger en proposition i ärendet. Men ambitionsgraden att komma till rätta med kvarvarande problem på bostadsmarknaden skall vara lika hög som när vi genomförde miljonprogrammet. Det var alltså en jämförelse jag gjorde.

Kjell Mattsson har omsorg om landets finansminister, och det är mycket vackert. Jag skall emellertid inte diskutera ekonomi nu utan vill bara säga att Kjell Mattsson kan känna sig fullkomligt lugn – regeringen kommer att klara det här landets ekonomi, var så säker!

Talmannen anmälde att Rolf Dahlberg, Tore Claeson och Kerstin Ekman anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 17 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Innan jag tar upp till behandling ett antal av de reservationer som fogats vid betänkandet vill jag helt kort göra några allmänna reflexioner.

Hur kommer det sig, kanske någon frågar, att utskottet är oense på så många punkter? Är det ett utslag av allmänt och utbrett missnöje från vår sida? Är det verkligen nödvändigt att reservera sig på så många olika områden?

Bakom de moderata reservationerna döljer sig en diametralt annan uppfattning än den socialdemokraterna har. Den socialdemokratiska politiken arbetar sig allt längre in i reglerings- och planeringssamhället. Det tydligaste uttrycket för denna politik visar sig när det gäller bostadssektorn, den sektor som troligen är den mest genomreglerade av alla.

Men har denna politik löst de problem som finns? Ingalunda! Skulle det vara så, som socialdemokraterna tycks tro eller i varje fall hoppas, att statlig styrning, reglering, skatter, avgifter, bidrag osv. är den bästa medicinen borde ju redan nu, ja, för länge sedan, alla problem som vidlåder bostadssektorn ha varit lösta. De skulle alla ha varit ur världen. Allt skulle ha varit frid och fröjd. Men så är det alltså inte. Den socialdemokratiska politiken har lyckats ganska dåligt.

Mot den bakgrunden skall vårt motstånd mot regeringspolitiken ses. Vi anser att det inte går att reglera, beskatta eller subventionera oss ur problemen. Denna politik är också dyr för såväl den enskilde som staten.

Vad som behövs är mindre styrning, mindre planering och färre ingrepp med skatter och subventioner. Det behövs en friare bostadspolitik.

I reservation efter reservation för vi fram ståndpunkter som går motsatt väg mot socialdemokraternas. Stimulans och ökad frihet borde i större utsträckning vara ledstjärnan.

Dessutom är det statsfinansiella läget sådant att besparingar är nödvändiga även på bostadsområdet. Detta behöver inte betyda högre boendekostnader i någon större utsträckning.

Nu över till reservationerna.

I den första reservationen stöder vi en moderatmotion angående flergenerationsboendet. Det måste anses värdefullt att flera generationer kan bo tillsammans. De hinder som finns i olika avseenden, såsom normer, lånebestämmelser och oklara planfrågor måste undanröjas. Framför allt skulle ett positivt betraktelsesätt från utskottets sida ha varit värdefullt. Nog kunde majoriteten ha kostat på sig detta.

Oskar Lindkvist hävdar visserligen att skillnaden är ganska liten, men man anar en attitydskillnad i sättet att skriva mellan majoritetens förslag och den reservation i frågan som är fogad till betänkandet. Sättet att se på problemen skiljer oss åt.

Byggekostnadernas stegring orsakas till betydande del av det omfattande och komplicerade regelsystem som alltmer har vuxit ut. En förenkling är nödvändig, vilket vi tar upp i reservation 6, inte minst för att få ner boendekostnaderna. Detta betyder inte att standarden i bostäderna i nämnvärd grad sjunker, utan stora vinster i förenklingshänseende skulle uppnås.

De försök som har gjorts med måttliga avsteg från gällande regler och normer visar att mycket är att vinna på detta område. En fortsättning måste följa. Om det beror på att majoriteten inte vill eller inte har förmåga att inse värdet av dessa förenklingar är oklart. I vart fall är det beklagligt att man inte nu är beredd att tillstyrka reservationerna och motionerna.

En av våra utgångspunkter för bostadsproduktionen är att den skall ske på

likvärdiga villkor. Det måste råda konkurrensneutralitet mellan olika byggherrar. Så är inte fallet i dag. Enskilda företag arbetar i ett sämre konkurrensläge än de allmännyttiga bostadsföretagen. Detta vill vi ändra på. I reservation 7 föreslår vi en enhetlig lånegräns på 95 % för alla byggföretag. Härigenom skulle förutsättningar för konkurrens på lika villkor skapas, och en minskad belastning på statsbudgeten blir dessutom resultatet. Oskar Lindkvist vände sig tidigare i debatten mot denna reservation. I utskottsberäkningen anfördes inga skäl till varför man inte skulle gå på den linje som föreslås i vår reservation. Våra ståndpunkter avfärdades där på en och en kvarts rad.

I debatten har nu Oskar Lindkvist sagt, att om vi skulle skapa en lånegräns vid 95 % för alla byggherrar, skulle detta fördyra hyrorna för allmännyttan. Detta är ett erkännande av att det inte råder konkurrensneutralitet mellan de olika byggherrarna. De som får bygga med 92-procentiga lån har sämre läge – och detta ojämlika konkurrensförhållande vill alltså Oskar Lindkvist permanenta.

För att stimulera de olika byggherrarna till effektivare produktion och utökad kostnadsmedvetande föreslår vi i reservation 11 att den produktionskostnadsanpassade belåningen avskaffas.

En annan faktor som snedvrider konkurrensen mellan privata och allmännyttiga företag är de stora subventioner som kommunerna ger sina företag. 1982 fick SABO-företagen 271 milj. kr. i direkta bidrag från kommunerna. På grund av bruksvärdessystemets utformning ger dessa subventioner en sned konkurrenssituation. Riksdagen bör uttala att dessa bidrag skall upphöra. Detta krav för vi fram i reservation 13.

På denna punkt ondgör sig Oskar Lindkvist över att vi vill frånta kommunerna rätten att själva besluta i sina angelägenheter. Så är inte fallet. I reservationen anges klart att det vi begär är att riksdagen skall göra ett uttalande att kommunerna inte bör ge sina allmännyttiga företag dessa subventioner. Vi vill alltså inte ha en lag, som skall gå in på den kommunala kompetensens område, utan vi vill att riksdagen skall göra ett uttalande.

Det s. k. ROT-programmet har inte alls blivit vad regeringen sade att det skulle bli eller vad den hade hoppats på. Vi var för vår del emot att det infördes, och det berättigade i den kritik som vi då framförde har nu bekräftats av verkligheten. De sysselsättningseffekter som skulle uppnås ligger inte ens i närheten av vad regeringen trodde. Är det inte lika bra för socialdemokraterna att inse att det bästa vore att snarast avveckla hela programmet. Reparationer och underhåll skapas inte på kommando från regeringen. Bifall till reservation 15.

När de retroaktiva räntebidragen avvecklades beslutades om vissa kompensatoriska åtgärder. Med hänvisning till det statsfinansiella läget föreslår vi i reservation 28 att dessa upphör från den 1 juli 1984. Besparingen blir här 500 milj. kr.

I reservation 33 föreslår vi en avveckling av stödet till förbättring av boendemiljön. Vi tror inte på att det är med statliga subventioner som en god boendemiljö kan skapas. Byggs det mera som människorna efterfrågar och

med valfrihet i upplåtelseformerna läggs automatiskt grunden till en god miljö.

Socialdemokraterna har lyckats hitta ett nytt område för sina subventionssträvanden, nämligen koloniträdgårdar och odlingslotter. Värdet av sådana vill jag inte på något sätt ifrågasätta; de har säkert stor betydelse för trivselen och ger tillfälle till rekreation. Men varför i all sin dar skall staten subventionera dem? Snart finns det ingen verksamhet som kan bedrivas utan statligt stöd eller styrning. Alla sådana påhitt bara ökar rundgången. Ökade subventioner leder till ökade skatter. Naturligtvis yrkar vi avslag på detta förslag – det sker i reservation 39.

Herr talman! Slutligen vill jag nämna att vi moderater på bostadsområdet sammantaget gör betydande besparingar. Bruttobesparingarna uppgår till ca 4 miljarder kronor, vilket framgår av våra reservationer. Dessa besparingar är inget självändamål eller något utslag av en strävan att göra det svårt för vissa boende. För det första blir den ekonomiska belastningen för en normallägenhet måttlig. För det andra – och det är det helt avgörande – är det nödvändigt att göra besparingar. Inte ens bostadssektorn kan här gå fri. Det övergripande målet är att åter få balans i statens affärer. Skall detta lyckas är det nödvändigt att föreslå konkreta åtgärder. Att prata om det räcker inte.

Oskar Lindkvist har i debatten försökt göra ett stort nummer av att kostnaderna på grund av våra besparingsförslag skulle bli väldigt stora för normalfamiljer. Det är inte rätt. Tar man isolerat ut den besparingseffekt som vi föreslår – brutto 4 miljarder kronor – uppstår naturligt nog kostnadsökningar för de boende; det kan ingen bestrida. Men vi får inte heller glömma bort att vår samlade politik innebär skattelättnader, systemförändringar och regelförändringar som gör det billigare, bättre och lättare för människor att leva och bo. Belastningarna blir alltså inte av den storleksordning som Oskar Lindkvist hävdade.

Vi kan i detta sammanhang erinra oss vad den socialdemokratiska politiken hittills från maktskiftet 1982 inneburit. För varje familj i vårt land innebär de skattehöjningar som socialdemokraterna genomdrivit kostnadsökningar på 6 500 kr.

När det gäller diskussionen om möjligheterna att dra nytta av de avdrag i familjepolitiskt hänseende som vi föreslagit är det uppenbarligen så att Oskar Lindkvist inte läst vårt förslag. Där står nämligen klart uttalat att de familjer som inte har möjlighet att utnyttja det barnavdrag vi föreslår skall kompenseras via någon form av negativ skatt, som vi också lägger fram förslag om. På det sättet skall ingen behöva bli drabbad på grund av för låg inkomst. Det är helt täckt i det förslag vi lagt fram. Jag tror att det vore passande att man litet närmare satte sig in i vad förslagen innebär innan man kritiserar dem på det sätt som Oskar Lindkvist gjort.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till samtliga moderata reservationer i betänkandet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 18 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Fru talman! Några korta kommentarer till Bertil Danielssons anförande. Jag tror att jag vet ganska mycket om moderata samlingspartiets familjepolitik och det förslag som har utarbetats. Man skall ha en god inkomst för att effektivt kunna utnyttja det avdragssystem som moderata samlingspartiet har föreslagit. Jag vet också att man har sagt att de som inte kan utnyttja detta avdrag skall få någon annan form av stimulans. Hur den skall se ut får vi väl höra så småningom.

Det är ungefär vad jag sade i mitt tidigare inlägg. Förslaget har inte den utomordentligt fantastiska betydelse för barnfamiljerna som man fick intryck av när Rolf Dahlberg beskrev det.

Jag skall gärna säga, Bertil Danielsson, att jag tycker att moderata samlingspartiets profil i bostadspolitiken är en tillgång. Jag tycker också att moderata samlingspartiet aldrig har dolt vilka uppfattningar man har när det gäller bostadspolitiken. Socialdemokraterna och moderaterna representerar var sin politisk profil när det gäller bostadspolitiken – det råder ingen tvekan om det – och jag tycker att det är en värdefull tillgång i den bostadspolitiska debatten.

Men ni har som princip att man skall ha en fri marknadsekonomi. Ni vill ha subventionsfri bostadspolitik, ni vill att var och en skall betala de kostnader som faller på resp. bostadskonsument utan någon form av stödåtgärder från samhällets sida. Bertil Danielsson säger själv här att det inte behöver betyda högre boendekostnader i – fortsätter han – någon större utsträckning. Vad menas med "någon större utsträckning"? En av åtgärderna som ni föreslår i reservationerna innebär att man varje månad höjer hyran med 200 kr. för en normal trerumslägenhet – det är ju effekten. Den som kallar detta att man inte i någon större utsträckning höjer boendekostnaderna tror jag lever ett från de många familjerna i det här landet mycket avgränsat liv.

Beträffande flergenerationsboendet sade jag att det inte finns någon åsiktsskillnad, och jag säger att åsiktsskillnaden mellan reservationen och utskottets skrivning är obefintlig. Jag tycker att den reservationen mera var en markering än ett bidrag till en konstruktiv bostadspolitik, och den uppfattningen har jag alltså kvar.

Anf. 19 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vidhåller med bestämdhet att Oskar Lindkvist inte har läst vårt familjepolitiska förslag när det gäller barnavdrag vid beskattningen. Om han har läst det har han inte förstått det. Där står det nämligen klart uttalat att de som inte har möjlighet att tillgodogöra sig avdragen skall kompenseras på annat sätt, exempelvis genom negativ skatt. Det är helt klart uttalat. Det är möjligt att Oskar Lindkvist får läsa detta på nytt för att få full klarhet i att det förhåller sig på detta sätt.

Oskar Lindkvist säger vidare att moderaternas bostadspolitik är en tillgång. Jag vill hålla med om att vår bostadspolitik är en tillgång, men jag är inte riktigt säker på att vi menar samma sak. Jag vill hävda att vår bostadspolitik går i en annan riktning än den som socialdemokraterna för.

Det har nämligen visat sig att det inte går att subventionera, reglera och beskatta sig ur de problem som finns på bostadsmarknaden. Det borde Oskar Lindkvist ha insett efter alla dessa år. Något nytt måste prövas, och det är detta vi vill föra fram. Samtidigt är vi fullt medvetna om att – vi kanske mer än någon annan – vi måste göra kraftfulla besparingar på alla områden i vårt samhälle. Bostadssektorn kan inte gå fri i detta avseende.

Ingen från vårt parti har bestritt att det blir kostnadsökningar för dem som bor i lägenheter eller villor. Men dessa kostnadsökningar är av sådan storlek att de inte skall utgöra några problem. De måste kopplas samman med de andra förslag som vi för fram om skattesänkningar, marginalsattesänkningar, systemförändringar samt budgetunderskottets nedpressning, vilket innebär lägre räntor och lägre inflation. Allt detta måste ses som en helhet. Då uppstår ett helt annat läge än vad Oskar Lindkvist här vill göra gällande. Vi för en heltäckande politik, som berör inte bara bostadsmarknaden utan hela samhället. Tar man hänsyn till detta, får man en helt annan bild av moderaternas politik än den som här har redovisats från socialdemokratiskt håll.

Anf. 20 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt studerat moderata samlingspartiets förslag till familjepolitik. Jag tror att jag har förstått det ganska väl. Vad som skiljer mitt uttalande från Bertil Danielssons senaste förklaring är ingenting annat än olika uttryckssätt. Konsekvensen av det hela, Bertil Danielsson, kommer ändå att bli att massor av barnfamiljer i vanliga inkomstlägen inte kommer att ha någon större nytta av den familjepolitiken, även om de skall få tillgodoräkna sig s. k. negativ skatt. Det kommer inte att ge något nämnvärt bidrag till den ökade hyreskostnad på 200 kr. i månaden som blir konsekvensen av ett av de förslag som föreligger från moderata samlingspartiet. Bertil Danielsson har inte heller bestritt min uppgift om denna hyreshöjning med 200 kr. i månaden.

Bertil Danielsson framhöll – och jag har mycket stor respekt för detta – att vi måste pröva något nytt. Då blir man väldigt intresserad. Det vore kul att höra något nytt i bostadspolitiken från moderata samlingspartiet. Men det som Bertil Danielsson räknar upp och som skall vara något nytt har jag ju hört ett flertal gånger nästan varje år. Det finns inte ett spår av en enda nyhet inom bostadspolitiken. Det är gamla högertongångar. Moderata samlingspartiets nya politik bygger på att varje människa skall klara sina egna problem. Jag hoppas att Bertil Danielsson har respekt för att vi som har växt upp i arbetarrörelsen känner ett starkt socialt engagemang för att skapa förutsättningar för en solidarisk bostadspolitik åt alla människor i detta land. Det innebär en grundläggande skillnad gentemot moderata samlingspartiets politik – jag medger det – men vi kommer att arbeta för detta, vi som har växt upp i och känner oss hemma i den svenska arbetarrörelsen.

Bertil Danielsson sade till sist att visst är moderata samlingspartiets bostadspolitik en tillgång. Men, sade han, det är inte säkert att vi gör samma bedömningar av vari tillgången består. Det är förvisso alldeles riktigt. Vi har

haft stor nytta av detta faktum, när vi har gått ut och pratat med folk och gjort jämförelser på saklig grund mellan vad moderaterna vill och vad vi vill i bostadspolitiken. Jag kan försäkra, Bertil Danielsson, att det har tillfört socialdemokraterna många nya väljare, som ansluter sig till det sociala inslaget i en solidarisk bostadspolitik.

Nr 132

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

Anf. 21 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Oskar Lindkvist sade att han hade ett annat synsätt än vi, när han läser våra program. Det är väl detta det handlar om. Han har inte förmåga att sätta sig in i de problem som det verkligen gäller. Men det tjänar väl inte mycket till att träta om det nu. Jag rekommenderar ändå en förnyad läsning.

Vad nytt, frågar Oskar Lindkvist, har ni moderater fört fram i bostadsdebatten.

Visst har vi fört fram mycket nytt. Våra förslag innebär ett radikalt brott mot den traditionellt socialdemokratiska politiken som har visat sig misslyckas. Det är där kärnpunkten ligger. När en politik har kört fast, måste någonting annat prövas.

Vissserligen har vi fört fram dessa förslag ett flertal gånger, men vi har inte haft möjlighet att pröva dem. Styrkan ligger i att vi ser på problemen på ett helt annat sätt. Vi är inte bundna i 1930-talet, utan vi siktar in oss på framtiden. Hur skall vi lösa de problem som nu är, för morgondagen?

Oskar Lindkvist beskyller oss, i varje fall indirekt, för att inte ha något socialt engagemang när det gäller bostadspolitiken. Det är felaktigt. I alla våra program och förslag har vi sagt att de människor som har det besvärligt, som lider och har svårigheter, i första hand skall skyddas och ha samhällets stöd. Men det betyder inte att de skall subventioneras från allt till allt. Är det verkligen en social bostadspolitik att staten skall gå in och subventionera koloniträdgårdar och odlingslotter? Det kan inte vara rimligt.

Slutligen säger Oskar Lindkvist att han har fått mycket sympati för sin politik när han har talat om vad moderat bostadspolitik innebär. I och för sig förvånar det mig inte, framför allt av två skäl.

För det första kan jag, om Oskar Lindkvists beskrivning av vår politik är ungefär som här i kammaren, ha viss förståelse för att man blir litet misstänksam, men det beror inte på politikens innehåll utan på presentationen.

För det andra kan det vara lätt att i en församling köpa sig sympati med ökade subventioner. Den vägen vill vi inte välja.

Anf. 22 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Först en reflexion i anledning av den debatt som Oskar Lindkvist och Bertil Danielsson nu har fört. Det kanske är bra att det finns en balanspunkt mellan de totalt fria marknadskrafternas spel på bostadsområdet, som Bertil Danielsson gör sig till tolk för, och den totalt genomreglerade bostadspolitik som Oskar Lindkvist företräder.

Ytterligheter är aldrig bra, var de än förekommer. Det är viktigt att de

sociala inslagen blandas med en väl avvägd marknadsekonomi, där den enskilde har möjlighet att påverka sitt boende och sin boendemiljö. Det är det senare som centern står för.

Låt mig sedan, fru talman, gå över till att kommentera några av de reservationer som finns i det betänkande vi nu behandlar.

Reservation 1 tar upp flergenerationsboendet. Reservationen har kommit till därför att utskottsmajoriteten ställer sig avvisande till att underlätta sådant boende. Varför? Ja, det kan man verkligen undra.

Utvecklingen under 1960- och 1970-talen har lett till ett mer isolerat boende. Det har skett genom att människornas levnadsvillkor har förändrats. Hushållen har blivit allt mindre. Den tidigare omsorgen om varandra mellan nära anhöriga och mellan generationer har ersatts av institutionssamhällets vård och tillsyn på därför särskilt avsedda institutioner. Det gäller såväl äldreomsorgen som barntillsynen.

Urbaniseringen, sysselsättningsläget och utbildningssituationen har gjort att människorna har tvingats flytta. Det har inneburit att allt fler bor långt från släkt och anhöriga. Att bo nära släkt och anhöriga är en trygghetsfaktor. Inte minst för barnen och de äldre är detta påtagligt.

Isoleringsstendenserna hos de äldre är mest markanta. Allt fler av småhushållen är pensionärshushåll. Den utveckling som varit inom boendet har således i hög grad splittrat den naturliga kontakten mellan generationer, med ökad otrygghet i boendet som följd.

I bostadsplaneringen och byggandet har inte detta faktum beaktats och motverkats. Eftersom det är med dagens byggande som vi styr morgondagens boende, måste en socialt riktig bostadspolitik inriktas på att motverka en ökad isolering i boendet. Både samhällsekonomiska och framför allt sociala motiv talar för ett ökat flergenerationsboende. Samhället bör därför underlätta tillkomsten av bostäder för flergenerationsboende.

I min hemkommun, Västervik, har jag ett talande praktiskt exempel på hur nära nog omöjligt det varit för en familj som ville bygga för flergenerationsboende att få göra det och klara av det. En rad hinder av såväl ekonomisk som administrativ karaktär finns. Jag skall inte ta upp tiden med att närmare gå in i detaljer. Men så mycket står klart att om man vill underlätta och stimulera ett flergenerationsboende, Oskar Lindkvist, måste hinder i normer och låneregler undanröjas. Det är ingen annan avsikt än denna vi har från centerns sida.

Det går inte heller att säga att man klarar av det här med de regler som vi i dag har, Oskar Lindkvist. Om inga hinder finns i dag, som utskottsmajoriteten säger, varför finns det då inte fler som bygger hus för flergenerationsboende i dag? De saknas i vårt samhälle över huvud taget.

Tore Claesson sade tidigare i debatten att den sociala bostadspolitiken raserats. Det är naturligtvis ett hårt omdöme om en politik som sägs ha en social inriktning som sitt främsta syfte. Jag är förvånad över att socialdemokraterna, som så ofta gärna talar om en socialt riktig bostadspolitik, inte är beredda att medverka till en förändring härvidlag.

Oskar Lindkvist sade i debatten tidigare att socialdemokraterna vill

förbättra boendet i alla avseenden. Jag vill verkligen då fråga: Gäller inte detta också i fråga om flergenerationsboendet?

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservation 1.

Sedan tog Oskar Lindkvist upp utskottsmajoritetens tillkännagivande till regeringen om finansieringsbestämmelser för konstnärlig utsmyckning av bostadsområden. På grundval av en socialdemokratisk motion föreslår utskottsmajoriteten införande av ett bidrag för konstnärlig utsmyckning utöver en reformering av de lånebestämmelser som i dag gäller. Vi från centern delar uppfattningen att en reformering av de nu gällande lånebestämmelserna är nödvändig. Lånebestämmelserna fyller inte den avsedda funktionen. I dag får låneunderlaget vidgas med högst 10 kr. per kvadratmeter för konstnärlig utsmyckning i fråga om flerfamiljshus och vissa småhus. Utnyttjandet av lånegivningen för detta ändamål är tydligen dåligt. Det är naturligtvis inte bra.

En successiv förbättring av våra boendemiljöer, särskilt i flerfamiljshus, är enligt centern angelägen. En viktig förutsättning för en god boendemiljö är den konstnärliga utsmyckningen.

Eftersom de nuvarande lånereglerna tydligen inte fungerar tillfredsställande, bör man angripa problemet där det finns. Därför menar vi att det i första hand är lånereglerna som behöver ses över och reformeras. Inte minst viktigt är det då att man ser till att folk får information om de regler som gäller och om vilka stimulanser ekonomiskt som finns. Men majoriteten vill gå ett steg längre och införa ett bidrag från staten därutöver till det här ändamålet. Vi menar att en reformering och intensifierad informationsgivning är tillräckliga för att lösa problemet. En ytterligare direkt utgift för staten i form av ett statligt bidrag är i den nuvarande ekonomiska situationen, med starka krav på prioriteringar, inte det mest angelägna reformkravet på bostadssektorn. Jag yrkar därmed bifall till reservation 25.

Ett värdefullt inslag för att boendemiljön skall bli komplett, särskilt i områden med flerfamiljshus, är förekomsten av odlingslotter och koloniträdgårdar. Regeringen föreslår att ramen för bidrag till åtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter skall vidgas, så att stöd för tillkomsten av odlingslotter och koloniträdgårdar i dessa områden kan utgå. Detta har tagits upp tidigare i debatten.

Oskar Lindkvist ansåg att det var ett bra förslag i den turist- och rekreationsproposition som lagts fram. Syftet är naturligtvis bra. Det var ju, höll jag på att säga, det enda konkreta förslaget i propositionen. Men det är inte turistpolitik vi skall diskutera nu.

Oskar Lindkvist var vidare förvånad över att centern inte ville vara med på detta förslag och ta pengarna från det anslag som regeringen har föreslagit. Jag vill då säga att vi från centern menar att koloniträdgårdar och odlingslotter utgör ett så värdefullt inslag i boendemiljöer att staten bör gå in och stödja den här verksamheten, i motsats till vad moderata samlingspartiet har fört till torgs.

Vi tror alltså inte att det här går av sig självt. Men, Oskar Lindkvist: Varför då begränsa stödet till de speciellt utsatta bostadsområdena med stor andel

Nr 132

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

outhyrda lägenheter? Eftersom stödet är att hänföra till en miljöförbättring, bör pengarna också tas från anslaget till stöd för miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden, och inte från det anslag som utskottsmajoriteten föreslår.

Vi menar vidare att tillskapandet av odlingslotter och koloniträdgårdar bör ingå som en naturlig del i planeringen av våra bostadsområden. I första hand bör det vara ett ansvar för bostadsföretagen och kommunerna att leva upp till detta. Jag har vidare noterat att regeringen i kompletteringspropositionen vill vidga just anslaget till miljöförbättrande åtgärder. Det är egentligen precis detta som vi föreslår i vår motion och reservation. Därför tycker jag att det är fel av Oskar Lindkvist att angripa oss för att vi inte vill vara med och stödja verksamheten på detta område. Är det så, Oskar Lindkvist, att den socialdemokratiska utskottsmajoriteten har kommit på kollisionskurs med sin egen regering i den här frågan, eftersom regeringen tydligen nu är beredd att angripa problemet precis på det sätt som vi redan aviserat tidigare i vår motion, vilken utskottsmajoriteten har gått emot? Jag tror att det kan vara bra för Oskar Lindkvist att litet mer noggrant analysera de egna ställningstagandena och den egna politiken innan han så snabbt går ut och kritiserar motståndarna. Hade det skett hade också fler hyresgäster haft möjlighet till en bättre boendemiljö; bl. a. kunde man ha anlagt fler odlingslotter och koloniträdgårdar. Vi vill alltså angripa denna problematik på bredden. Lösningen bör gälla samtliga bostadsområden och inte bara särskilt utsatta områden. Därmed ber jag att få yrka bifall till reservation nr 40.

I övrigt ber jag, fru talman, att få yrka bifall till samtliga reservationer där mitt namn finns med, och därutöver yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Slutligen vill jag göra en kommentar med anledning av Tore Claesons avslutning av sitt anförande tidigare i debatten där han slog fast en rad krav på hur en fastighetsskatt skall utformas. Det behövs, enligt centerns uppfattning, inga uttalanden om någon annan inriktning i det här sammanhanget än att den aviserade fastighetsskatten aldrig skall införas.

Anf. 23 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Fru talman! För det första vill jag beträffande flergenerationsboendet säga att utskottets majoritet klart har utsagt att det inte finns några hinder låneregelmässigt eller handläggningmässigt för att genomföra flergenerationsboende. Det är alltså klart utsagt. Vi har haft frågan uppe vid olika tillfällen i utskottet. Vad jag förvånade mig över var att resonemanget följdes upp av en reservation. Nu hör jag att det är ett enstaka fall i Västervik som har förosakat att denna reservation föreligger i anslutning till bostadsutskottets betänkande.

Som alla förstår är det väldigt svårt att diskutera enskilda fall i riksdagen. Många av riksdagsmännen är helt ovetande om vad det handlar om. Jag har själv haft kontakt med den person det här gäller. Jag har handlingarna på mitt bord, och jag håller på att läsa in dem. Att något har gått snett i handläggningen är helt klart. Vem som bär ansvaret kan jag inte uttala mig om, och det kan inte Agne Hansson heller göra. Men jag kan i alla fall säga till Agne Hansson att ärendet är så pass intressant att det är värt att studera det

vidare. Vi skall titta på saken och se om handläggningen möjligen kan ha skett på ett felaktigt sätt även från myndigheternas sida. Vi tror det inte, men låt oss titta på ärendet förutsättningslöst, och inte binda oss vid ståndpunkter bara för att det förekommit ett fall av det här slaget.

För det andra har vi inte angripit centerpartiet för dess uppfattning om koloniträdgårdar och odlingslotter. Vi har inte ens kritiserat centern. Vi är överens i sak, men vi pratar om i vilket sammanhang anläggningarna skall budgeteras och att lösningen skall gälla alla områden. Det förslag som föreligger från regeringen innebär att man skall starta med 75 milj. kr., främst i områden med outhyrda lägenheter. Det är där man bör starta därför att det är där problemen är störst, och möjligheterna att sätta in resurser är mycket begränsade.

Jag förstår inte varför Agne Hansson gör detta till en motsatsfråga mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Det är ingen motsatsfråga, utan vi är överens i sak. Det tycker jag att man skall hålla i minnet när man försöker komma fram till resultat.

Agne Hansson startar med att säga att balanspunkten i svensk politik är centern. Här har vi moderata samlingspartiet med den fria marknadsekonomi och här har vi socialdemokraterna med det genomreglerade samhället. Hur länge skall myten leva i svensk politisk debatt om att det bostadspolitiska området är genomreglerat? Bostadspolitiken har ingen annan reglering än den som erfordras för att samhällsansvaret för det sociala inslaget skall kunna tas. Det tycker jag att Agne Hansson skall lära sig.

Anf. 24 TORE CLAESON (vpk) replik:

Fru talman! Jag har givetvis ingenting emot att Agne Hansson citerar mina uttalanden eller mitt partis förslag då det gäller bostadspolitiken, men det vore bättre om han i så fall citerade rätt. Jag vill bara förtydliga att vad jag sade beträffande den sociala bostadspolitiken var att under 1970-talet har stora delar av efterkrigstidens sociala bostadspolitik raserats. Jag sade vidare att bostadspolitiken har blivit ett stort problemområde. Men Agne Hansson och centern är givetvis välkomna i kampen för att återställa, återupprätta och vidareutveckla den sociala bostadspolitiken. Ställer de upp i den kampen hälsar vi naturligtvis detta med tillfredsställelse.

Angående det aviserade förslaget om en fastighetsskatt, som skall avlösa den nuvarande hyreshusavgiften – där Agne Hansson också hänvisade till vad jag har sagt i mitt inlägg – har jag för vpk:s räkning, med utgångspunkt i de förslag vi lade fram redan då hyreshusavgiften infördes, anfört vissa synpunkter på hur en fastighetsskatt skall utformas för att vi skall anse oss kunna ställa upp bakom ett sådant förslag. Det var detta det handlade om, Agne Hansson.

Anf. 25 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller flergenerationsboendet tog jag upp det fall som jag kände till, och jag noterar med tillfredsställelse att även Oskar Lindkvist känner till detta fall. Jag förstår att han behöver studera fallet ytterligare, och

att det kan leda fram till ett ändrat ståndpunktstagande. I så fall är det bra. Men detta är naturligtvis inte det enda exemplet. Det finns säkert fler, och jag måste upprepa min fråga till Oskar Lindkvist: Om det inte finns några hinder – vilket är motivet för utskottsmajoritetens ställningstagande – varför finns det då inte mer av flergenerationshus i detta land? Det finns knappast några. Detta måste väl betyda att allt inte står rätt till när det gäller att stimulera fram denna typ av hus.

Det var, Tore Claeson, mot bakgrund av att socialdemokraterna har sagt ifrån att de inte ville vara med på att stimulera flergenerationsboendet, vilket vi ser som ett viktigt inslag i en socialt riktig bostadspolitik, som jag apostroferade Tore Claesons anförande, där han också efterlyste en social bostadspolitik.

Vidare konstaterar jag att beträffande kolonilotter och förbättrande åtgärder för bostadsmiljön nyanserar sig nu Oskar Lindkvist och noterar att vi i sak är överens. Ja, det är vi i vissa delar. Men jag kan fortfarande inte förstå varför detta skall begränsas till att gälla bara en snäv sektor inom bostadsområdet och inte alla flerfamiljshus.

När det slutligen gäller balanspunkten i svensk bostadspolitik och genomregleringen frågar jag: Varför blir den enskildes inflytande på bostadsområdet allt mindre? Det måste väl ändå, Oskar Lindkvist, finnas någon orsak? Orsaken måste vara att staten reglerar alldeles för mycket.

Anf. 26 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Fru talman! Som svar på den senaste frågan vill jag säga att den enskildes inflytande över boendet blir allt större. Det tas nya initiativ i flera bostadsområden för att öka de boendes möjligheter att påverka sitt eget boende. Nu läser vi i tidningarna dagligen om olika åtgärder. Det kommer icke att dröja länge förrän de boende i stora hyresfastighetsbestånd kommer att ha ett mycket bra inflytande över sin egen boendesituation. De boendes inflytande i hyresfastighetsbeståndet har aldrig varit större än det är f. n. Och det kommer att växa, sannolikt under ledning av hyresgäströrelsens organisationer, som härvidlag bedriver en mycket förnämlig verksamhet.

När det gäller flergenerationsboendet frågar Agne Hansson om jag kan säga varför det inte byggs fler flergenerationsbostäder. Det kan jag inte svara på. Jag har däremot varit med om att bygga flergenerationsbostäder i HSB:s regi för åtskilliga år sedan, och det har fått ett mycket lyckligt utfall.

Kan då Agne Hansson berätta för mig hur det är möjligt att dokumentera att socialdemokraterna är motståndare till ett förbättrat flergenerationsboende? Kan vi få en upplysning om var någonstans detta finns återgivet, så att man kan konstatera att socialdemokraterna är avigt inställda till ett flergenerationsboende?

Slutligen i fråga om koloniområdena och odlingslotterna: Vi startar nu i dessa områden där det finns ett stort antal outhyrda lägenheter, för där är vanligen de sociala problemen störst. Vi har inte obegränsade resurser, och vi måste använda de pengar vi har så att vi kan skaffa erfarenheter. Det är väl mycket möjligt att Agne Hansson kan få sin vilja igenom, om resurserna

växer till, så att det också skall gälla andra områden. Men det är alltså en klok åtgärd att starta i de bostadsområden som har de största sociala problemen och därmed också det största antalet outhyrda lägenheter.

Nr 132

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

Anf. 27 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Först vill jag svara på frågan vilka belägg jag har för att påstå att socialdemokraterna är emot flergenerationsboende. Det belägget har jag i utskottsbetänkandet, där ni säger att det inte finns några hinder i de regler som gäller i dag. Jag har ju pekat på ett konkret exempel – och Oskar Lindkvist har också anfört det exemplet – som klart visar att dessa hinder har uppstått. Man borde väl då kunna dra några slutsatser, Oskar Lindkvist, utöver att bara säga att "jag vet inte varför det inte har byggts fler flergenerationshus i det här landet än hittills". En rimlig slutsats borde vara att de stimulanser från samhällets sida som skulle behövas, de finns inte i dag.

När det gäller genomregleringen skulle jag vilja fråga: Varför går socialdemokraterna emot centerns krav på att avyttra flerbostadshus i områden med många outhyrda lägenheter och göra dem till bostadsrätter i stället? Det är ju ett typiskt fall där den enskilde boende skulle få större inflytande över sin boendesituation. Vi har här ett exempel bland flera på att man slår vakt om en alltmer genomreglerad bostadssektor i dag.

Anf. 28 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Människors levnadsvillkor och levnadsmönster har ändrats mycket under det senaste decenniet. Hushållen har t. ex. blivit allt mindre. Redan i dag bor det högst två boende i 80 % av lägenheterna i flerbostadshus. Över en fjärdedel av alla barn i Stockholm lever med bara en förälder. Kvinnor med små barn – barn under sju år – förvärvsarbetar till 80 %.

Dessa siffror visar att vi behöver ställa nya och annorlunda krav på våra bostäder. Bostadsförnyelseprogrammet är inriktat på tekniska åtgärder, på underhåll och ombyggnad. Men de problem som människor möter i sina dagliga villkor är inte i första hand tekniska. De handlar om hur vi skall kunna leva där vi bor.

Den skenbart rationella bostadspolitiken och samhällsplaneringen har gjort att det blir allt svårare för människor att få vardagslivet att fungera. Gamla mönster har brutits sönder, och vi måste hitta nya mönster för att klara vårt vardagsliv.

Det är hög tid att börja fundera på hur boendet skall kunna utformas för att en ny livsform skall få en chans att växa fram. I stället för att man satsar allt på en utveckling av näringslivet och på en ökad produktivitet måste satsningen också inriktas på en ökad *reproduktivitet*.

Effektiviteten i produktionen och i reproduktionen kan inte mätas med samma mått. Det behövs nya mått för att värdera vad människors arbete på jobb och i boendet ger som resultat, inte bara av varor eller tjänster, lagade middagar och stoppade strumpor utan också av mänsklig självkänsla, av omtanke, av ett rikt kulturliv och en bred politisk aktivitet.

Hur skall då förutsättningar för nya sätt att bo och leva kunna skapas? För

Fredagen den
27 april 1984

*Bostadsför-
sörjningen m. m.*

det är vad det handlar om, nämligen att på ett klokt och uppfinningsrikt sätt skapa nya ramar och möjligheter.

Bostadsförbättringsprogrammet är det första steget mot en medvetet inriktad förändring av de bostäder och områden som redan är byggda. Tar vi inte vara på chansen att också skapa områden som är bra att leva i, så är den missad för ytterligare en lång tid framåt.

Det finns i dag inga bra former för människor som gemensamt vill kunna fatta beslut och lösa problem där de bor. Det saknas en mellannivå – mellan hushållet och kommunen och mellan hushållet och de stora organisationerna. Bostadsrättsföreningar, kontaktkommittéer och samfälligheter är steg på vägen. Men de har ofta ganska begränsade funktioner, reglerade av lagar och avtal. Betoningen ligger ofta på vad som är gynnsamt för den enskilde, inte för gruppen. Och inflytandet är kopplat till ägandet i stället för till brukandet.

I många kommuner pågår just nu diskussioner om olika kollektiva boendeformer, och det är mycket glädjande. I Upplands Väsby provas små flerbostadshus med fem lägenheter och mycket gemensamma utrymmen. De kan ses som ett försök att bygga nytt för storfamiljer, dvs. grupper på 15–20 människor som vill dela på arbetet med barn, hushåll och skötsel av hus och trädgård.

Det finns ett projekt som jag talat om här i kammaren. Det är BIG-projektet som kommer från byggforskningsrådet, och där har en boendeform mellan det stora kollektivhuset och storfamiljen utvecklats. BIG, som betyder bo i gemenskap, gäller något som är mindre än det stora kollektivhuset men större än storfamiljen. BIG består av en grupp hushåll som, förutom sina privata bostäder, tillsammans förfogar över gemensamt utrymme och gemensam utrustning. Det privata har reducerats till förmån för det gemensamma men inte avskaffats. I detta projekt har varje hushåll sin egen lägenhet på samma sätt som i det stora kollektivhuset. I projektet delar de boende på arbetet med matlagning, skötsel av hus och utemiljö på samma sätt som i storfamiljen.

Slutligen vill jag säga att bostadsförnyelse måste handla om mer än lägenhetsupprustning. Vi måste satsa på helt nya mönster där vardagslivet får bättre villkor. Utskottet avstyrker beklagligt nog den aktuella vpk-motionen. Jag tycker man gör det med snäva formuleringar. Ett motiv för avslag är den bomässa som skall arrangeras nästa år. Men jag tycker att detta tvärtom borde tas till intäkt för ett yrkande om bifall till den här motionen.

När det sedan gäller förbättring av boendemiljön, som jag nu skall komma in på, har en undantagsregel fungerat sedan förra året. Denna regel går ut på att bidrag under vissa förutsättningar kan lämnas till områden som inte har sociala problem. Det har visat sig att under den tid som denna regel gällt har anspråken på bidrag ökat. Enligt vår mening finns det skäl att permanenta denna undantagsregel. Vi förordar också att ramen vidgas till 200 milj. kr. Ramvidningen skall ses som ett uttryck för det stora behov av miljöförbättringar som finns i många områden. Dessutom skulle detta också innebära att man visade en positiv inställning till ett ökat boinflytande – något som bör vara vägledande för förbättringarna.

Till sist skall jag beröra den vpk-motion som har väckts med anledning av propositionen om rekreation och turism. I denna motion tar vi upp frågan om tillgången på bl. a. kolonilotter.

Precis som när det gäller vår syn på hur boendet skall fungera är det också i denna fråga rätt att utgå från människors vardag och närmiljö. Förslagen om ökat anslag till odlingslotter och koloniträdgårdsverksamhet är glädjande. Men detta bör inte begränsas till områden med ett stort antal outhyrda lägenheter utan utgå även till andra bostadsområden. Vi menar också att anslagen inte heller bör villkoras, så att kommunerna måste bidra med samma belopp som staten. Ytterligare 15 milj. kr. bör tillföras anslaget.

Med detta yrkar jag bifall till vpk-reservationerna vid bostadsutskottets betänkande.

Jag har suttit och lyssnat på den här debatten, och jag vill säga att jag tycker att det är glädjande att många talare har tagit upp den sociala sidan av boendet i sina anföranden. Det är en markant skillnad i förhållande till tidigare debatter här i kammaren när det gäller bostadspolitik, och det tycker jag bådär gott inför framtiden.

Det verkar som om Agne Hansson ganska noga har läst vår motion när det gäller det sociala boendet, och vi hoppas kunna påverka honom så att han ansluter sig till synsättet i motionen.

Oskar Lindkvist sade att vi måste förbättra boendet. Jag utgår från att det också betyder att han delar vpk:s åsikt att vi måste få ett annat och nytt sätt att bo, där man tar till vara de resurser som finns hos människorna, hos hyresgästerna och också tar till vara den dynamik som finns hos ett kollektiv där man kan få nya mönster att fungera. Det behövs faktiskt nya mönster bl. a. mot bakgrund av det som Agne Hansson skildrade i sitt inlägg och som också framgår av vår sociala bostadsmotion.

Anf. 29 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ber att få tacka för komplimangen från Inga Lantz. Det är bara på det sättet att det här inte är någon nyvunnen erfarenhet som jag har fått genom att läsa vpk-motionerna. Det är en sedan länge väl grundmurad uppfattning, som jag har fått genom att jag tidigt har läst centerens bostadspolitik.

Anf. 30 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Redan i januari 1980 väckte ett par moderata kvinnliga ledamöter en motion med detta innehåll. Jag gjorde det efter ett besök i Västervik – jag har förstått att Västerviksfallet har varit under behandling tidigare här i dag – då jag fick kontakt med berörd myndighet och förstod att här fanns svårigheter som hindrade människor att realisera ett önskat flergenerationsboende. Man diskuterade vari svårigheterna kunde ligga. Det var svårt att komma överens.

Vi har upprepat motionen varje år. Vad vi i årets motion koncentrerade oss på var informativa insatser för att få flera flergenerationsboende.

När vi läste propositionen blev vi väldigt glada – jag ser att bostadsminis-

tern sitter här i kammaren. Vi tyckte att propositionen till stora delar innehöll de för oss väsentliga synpunkterna.

Vi trodde nog att man med propositionen som bakgrund skulle kunna få ett enigt utskottsutlåtande – men se det fick vi inte. Vi har fått en mycket bra reservation från moderat- och centerhåll, men en majoritet i utskottet gick emot oss. Vi beklagar det mycket, framför allt med tanke på alla de människor som gärna skulle se möjligheterna till flergenerationsboende öka.

Jag har ett par frågor till Oskar Lindkvist: Anser Oskar Lindkvist att efterfrågan och tillgång på flergenerationsbostäder överensstämmer? Anser socialdemokraterna att det finns anledning att informera om de positiva konsekvenser – både sociala och ekonomiska – som ett sådant boende skulle kunna innebära och som ligger så väl i linje med vad propositionen säger?

Oskar Lindkvist sade i en replik till Agne Hansson att man hade provat detta i HSB:s regi och fått ett mycket gott utfall. Får jag då bara fråga Oskar Lindkvist: Vad i all världen är det då som gör att man inte vill bifalla vår hemställan när vi begär informativa åtgärder? Varför vill inte Oskar Lindkvist och socialdemokraterna medverka till att få ett ökat flergenerationsboende i annat byggande än HSB:s? Är det så att HSB:s flergenerationsboende har varit så framgångsrikt, så hjälp oss då! Det vi begär är ju att få ut information om att man kan bygga så här överallt.

Anf. 31 OSKAR LINDKVIST (s):

Fru talman! Det var ett något ovanligt inlägg i frågan om flergenerationsboende.

Elisabeth Fleetwood säger att hon tycker propositionen var bra skriven. Den passade utmärkt ihop med hur man hade resonerat i moderata samlingspartiet. Denna proposition, som är så bra, har tillstyrkts av bostadsutskottets majoritet. Här föreligger nu en reservation, som jag har ifrågasatt innehållet i under vår debatt här i dag. Enligt min uppfattning bygger man nämligen upp ett motsatsförhållande som egentligen inte existerar. Samtidigt som fru Fleetwood säger att propositionen är bra, är hon irriterad över att bostadsutskottets majoritet har tillstyrkt den, och så är hon varmt förälskad i denna reservation, vars uppgifter är satta i fråga i debatten.

Jag tycker att vi skall vara konsekventa. Vi kan gräla om mycket när det gäller bostadspolitik, men jag förstår inte meningen med att gräla i en fråga där förutsättningarna för att vara sams är större än på kanske något annat område inom bostadspolitik.

Jag hävdar med mycket stor bestämdhet att det i dag inte finns några hinder i lånereglerna, i handläggningen eller i bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas verksamhet för att ge lån till flergenerationsboende. Jag tycker att det är en boendeform som skall prövas. Jag hörde nyss av bostadsministern att bostadsmässan i Upplands Väsby 1985, som kommer att uppvisa ett flertal olika boendeformer, är utvecklad med hänsyn tagen också till flergenerationsboendet.

Någon avog inställning från det socialdemokratiska hållet till flergenerationsboende existerar alltså inte – utan det är någonting som Elisabeth

Fleetwood har konstruerat.

Jag sade tidigare att jag har egna erfarenheter av flergenerationsboende. Vi har gjort försök med sådant boende på en del håll inom HSB:s bostadsmarknad. De har slagit väl ut, och jag tror att det är en boendeform som har förutsättningar att vinna ökad anslutning.

Jag kan inte se fördelen med ett litet gräl i riksdagen i en fråga där vi bör anstränga oss att bli överens och åstadkomma ett resultat tillsammans.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 32 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Oskar Lindkvist har missuppfattat mig, om han tror att jag begär ordet i kammaren för att gräla. Det brukar inte vara min utgångspunkt. Det brukar i stället vara att finna lösningar för de människor som är beroende av vilka beslut vi här fattar.

Jag sade att propositionen i många delar var bra. Det tycker jag fortfarande. Ett flertal synpunkter kunde vi instämma i. Men vår motion gäller informativa åtgärder, och på den punkten gick inte propositionen oss till mötes. Det var den naturliga anledningen till att vi väckte vår motion. Jag bygger således inte upp ett motsatsförhållande som inte finns, Oskar Lindkvist.

Oskar Lindkvist menade att jag skulle vara varmt förälskad – jag minns inte i vem eller vad. Det är min privatsak. Här talar jag om faktiska bostadsförhållanden och reella önskemål hos medborgarna, som förstår att ett flergenerationsboende skulle ha positiva konsekvenser vad beträffar familjernas möjligheter att ta hand om både barnen och de äldre. För samhällets del skulle det betyda ett bättre utnyttjande av våra ekonomiska resurser.

Anf. 33 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! Mycket kort: Jag sade i mitt förra inlägg att nästa års bostadsmässa, med ett flertal olika upplåtelseformer, också tar sikte på ett flergenerationsboende. Det blir ett lämpligt tillfälle att ge ökad information, baserad på de erfarenheter och vinningar som kommer att framgå av nästa års bostadsmässa. Det är ett bra sätt att få gehör för en boendeform som man har uttalat sig så varmt för.

Det är en fördel om vi kan vara sams om tagen, eftersom vi båda är intresserade av att pröva en utveckling av flergenerationsboendet.

Anf. 34 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Det är utmärkt om nästa års bostadsmässa får de konsekvenser som Oskar Lindkvist här nämner. Jag hoppas att han har rätt.

Vad jag inte förstår är att Oskar Lindkvist, med sina positiva erfarenheter av flergenerationsboende i HSB, inte redan i dag, förra året eller året

dessförinnan kunde ha medverkat till de informativa åtgärder som vi har begärt.

Jag yrkar bifall till reservation 1 i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om bostadsutskottets betänkande 24.)

Anf. 35 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera bostadsutskottets betänkande 24 om anslag till bostads- och planadministrationen m. m.

Bostads- och planadministrationen m. m.

Anf. 36 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Bostadsutskottets betänkande 24 omfattar anslag till bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och statens planverk samt ett antal motioner. Vi moderater har reserverat oss på fem punkter, och jag avser att uppehålla mig vid den viktigaste av dem.

I motion 2035 föreslår vi att åtgärder vidtas som gör det möjligt att avskaffa statens planverk. Bakgrunden till detta krav är vår målmedvetna kamp mot krångel och byråkrati.

Statens planverk är otvetydigt ett av de statliga verk där krångel och fördyrande bestämmelser har störst utbredning. Svensk Byggnorm (SBN), som utges av planverket, blir tjockare och tjockare för varje år. För några år sedan presenterade planverket ett förslag till, som man kallade det, "förenklingar". Planverkets "förenklingar" visade sig dock innebära nya och utökade föreskrifter i betydande antal. Under några veckor nu i vintras har ett stort antal remissinstanser haft att yttra sig över en helt ny byggnorm, kallad SBN-Ä. Ä står för ändring. Denna nya byggnorm skall användas vid ombyggnad av befintlig bebyggelse. Remisskritiken är förödande. Remissinstanserna pekar på krångel, byråkrati och fördyringar.

Utskottsmajoriteten anser inte att våra krav på avskaffande av SBN och införande av enkla funktionskrav kan läggas till grund för det arbete med nya byggnormer som bostadsministern aviserar som en konsekvens av en ny plan- och bygglag. Jag beklagar detta. Men jag konstaterar samtidigt att detta ställningstagande innebär att man anser det nödvändigt att den som vill bygga även i fortsättningen skall följa exempelvis föreskrifter som dessa:

"Bostadslägenhet skall ha vardagsrum med en bredd av minst 3,6 m; dock får vardagsrummets bredd vara 3,4 m om dess långsida är försedd med fönster. I lägenhet om 2 RK och större skall utrymmet ha en area (nettoarea) av minst 20 m². I lägenheter om 2-3 1/2 RK får dock vardagsrummets area minskas till 18 m² om köket rymmer större matplats. I lägenheter mindre än 2 RK skall vardagsrummet ha en area av minst 18 m²."

Ett annat exempel: "Kök med parallellställd inredning skall ha en minsta bredd av 2,4 m, kök med rak eller vinkelställd inredning en bredd av 2,7 m

om matplatsen rymmer 4 personer och 3,2 om matplatsen rymmer 6 personer eller fler.”

Herr talman! Vi moderater anser inte att bestämmelser som dessa är nödvändiga. Vi är övertygade om att ett skrotande av SBN leder till både bättre och billigare byggande till gagn för alla boende och skattebetalare.

Vi anser vidare att den typgodkännandeverksamhet som planverket bedriver bör upphöra i nuvarande form. Om det finns behov av typgodkännandeverksamhet kan den bedrivas genom exempelvis auktorisationsförfarande. Vi är övertygade om att detta skulle bli både bättre och billigare. Det är dessutom så att nuvarande typgodkännandeverksamhet inte går ihop ekonomiskt, trots att den finansieras med avgifter från de företag som söker typgodkännande.

Herr talman! Samhällets byråkratisering är ett allvarligt problem som kräver både snabba och genomgripande reformer. Byråkrati kan inte bara betraktas ur perspektivet blanketthysteri, otympligt språkbruk och ineffektivitet. Byråkratin rör samhällets sätt att fungera. Det blir sist en fråga om var gränsen går mellan den offentliga makten och den enskilda människans privata sfär. Några genomgripande reformer kan svenska folket därför inte förvänta förrän de socialistiska partierna åter är i minoritet i Sveriges riksdag.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3, 4, 5 och 6.

Anf. 37 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I tre frågor har centerpartiet reserverat sig gentemot utskottsmajoriteten. Det gäller den fastighetsjuridiska rådgivningen hos länsbostadsnämnderna, en decentraliserad hantering av ärenden om statligt bostadsstöd samt en utredning om sammanslagning av bostadsstyrelsen och statens planverk.

Vad först gäller den fastighetsjuridiska rådgivningen föreslås denna bli en form av specialuppgift för länsbostadsnämnderna. Vi vänder oss emot att man på det sättet vill fastslå att rådgivningen skall betraktas som en specialuppgift. Länsbostadsnämndernas folk har naturligtvis stora kunskaper på det här området, och länsbostadsnämnderna skall som vi ser det självfallet tjänstgöra som ett serviceorgan och ge information och råd till dem som vänder sig till nämnderna, men att anvisa ett särskilt anslag och göra detta till en specialuppgift tycker vi är felaktigt. Vi har därför yrkat avslag på det extraanslag som har begärts för att utbilda länsbostadsnämndernas tjänstemän på det här speciella området.

Frågan om en förenklad hantering och decentralisering av ärenden om statligt bostadsstöd har jag redan berört när vi behandlade det föregående betänkandet om bostadspolitik, och jag skall därför inte gå närmare in på den. Jag vill bara kort sammanfatta hur vi ser på frågorna om förenkling av regler och möjligheterna att minska den statliga administrationen.

Vår uppläggning av detta tycker jag är helt logisk. Vi har föreslagit att låneförvaltningen skall minskas. Det har riksdagen ställt sig bakom på det sättet att regeringen har fått ett uppdrag att försöka utforma regler i syfte att åstadkomma en snabbare inlösen av mindre bostadslån. Vi har föreslagit att

hanteringen av bostadslånen skall överföras från bostadsverket till bostadsinstituten. På det sättet skulle man få en betydligt minskad arbetsbelastning på bostadsverket och en rationellare ordning i fråga om finansieringen. Som ett tredje steg vill vi göra en förenkling genom en schablonisering av reglerna för bostadslån både när det gäller småhus och när det gäller flerfamiljshus.

Efter en sådan förenkling finns det mycket goda möjligheter att överflytta besluten till de kommunala organen. Vi får på det sättet en effektivare och snabbare handläggning till båtnad för låntagarna, och vi får också en decentralisering av arbetsuppgifterna. Med en sådan förändring av bostadsadministrationen skulle bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas arbetsuppgifter väsentligt minskas liksom naturligtvis också deras personalbehov.

Vi ser som en logisk följd av detta att man också borde överväga om man inte skulle kunna minska antalet ämbetsverk genom att låta bostadsstyrelsen och planverket få gemensamma uppgifter, dvs. utgöra ett enda ämbetsverk.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna nr 2, 4 och 5.

Anf. 38 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Redan i mitt anförande med anledning av det föregående betänkandet från bostadsutskottet påpekade jag det nödvändiga i att vi fick till stånd en avreglering av byggsektorn. Jag är däremot inte övertygad att vägen att nå denna avreglering är att avskaffa planverket, som här har föreslagits. Det kan synas radikalt, men ger troligen inte det resultat man vill uppnå. Det måste vara möjligt att genom en översyn av de föreskrifter och regler som finns få till stånd en förändring och därigenom uppnå den avreglering som är nödvändig. Detta kräver med all säkerhet ett nytänkande på myndigheten. Men det är väl drastiskt att tro, vilket man tydligen gör, att den enda lösningen är att avskaffa planverket.

Vi vill från folkpartiets sida få till stånd en förenkling inom alla områden där regler och föreskrifter ligger som en tung hand över verksamhet eller människors möjligheter. Vi säger dock att det är reglerna – inte myndigheterna – man skall komma åt. Man kan ta som ett exempel den strävan vi har haft att få en förenklad självdeklaration. Det är alltså deklaraionsförfarandet som skall förenklas. Vi har inte sagt att man skall avskaffa riksskatteverket för att nå den effekten.

Jag tror inte heller att en sammanslagning av bostadsstyrelsen och statens planverk, som också föreslås, är en bra lösning. En strävan bort från stora och otympliga myndigheter måste vara skäl nog att avfärda en sådan tanke.

Jag vill till slut inte underlåta att kraftigt betona att en avreglering av bostadssektorn är nödvändig. Det är också nödvändigt att skriva regler och föreskrifter på ett sådant sätt att människor kan skilja på om det är tvingande bestämmelser eller rekommendationer. Det behövs över huvud taget en översyn på det sätt som vi yrkat i det förra betänkandet.

Anf. 39 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Knut Billing påpekade alldeles korrekt att som en röd tråd i detta betänkande går reservationslinjen och moderaterna. De finns nämligen

med i samtliga de grupper av reservationer som innehåller avvikande meningar mot utskottsmajoritetens syn.

Betänkandet som sådant innehåller givetvis en del som är gammalt – annat är relativt nytt, men för det mesta är det väl kända ståndpunkter som diskuteras och redovisas.

Som vanligt påstår moderaterna sig spara, men det moderata sparandet består ju inte i att man begränsar kostnader utan i att man flyttar kostnader från ett kostnadsställe till ett annat. Den här gången är man ute för att vidta en sådan åtgärd i fråga om anslaget till bostadsstyrelsen. Kostnaderna och verksamheten skall finnas kvar – det är kommunerna som skall betala. Riksdagen har tidigare i sak behandlat detta förslag och avslagit det. Utskottsmajoriteten menar att det var en klok åtgärd och tillstyrker avslag på det moderata förslaget på den här punkten.

När det gäller avsnittet om fastighetsjuridisk rådgivning, som Kjell Mattsson diskuterade, finns motiveringarna i budgetpropositionen. Man kan sammanfattningsvis säga att detta är en fråga med konsumentpolitisk räckvidd, där man ger den svagare parten, småhusköparen/småhusägaren, ett bättre skydd och en bättre ställning. Då är det ju inte alls förvånansvärt att moderaterna med sin starka intressegemenskap med producentintressena går emot ett sådant förslag. Vad som är litet mer notabelt är att centern hänger med och går på avslagslinjen.

När det sedan gäller statens planverk är det en långt utdragen och välbekant kamp som pågår mellan moderaterna och planverket. Moderaterna drar sig inte för att använda kända och mindre goda knep för att komma åt planverket. Man skall givetvis kritiskt granska verket, men att driva kritiken så långt som moderaterna gör – det kan nästan betecknas som oförskyllt förtal mot planverket – tycker jag inte är korrekt. Vad vill då moderaterna i det här betänkandet? Ja, de vill avveckla planverket via en översyn. Förslaget är grumligt framfört, och vad man vill ha i stället uttrycks lika svävande, även om i och för sig motiven är klara. Den moderata intressegemenskapen och ideologin lyser klart igenom. Jag kan bara konstatera att förslaget, så som moderaterna för fram det, inte är i flertalets intresse, och därför yrkar vi avslag på det.

Sedan resonerade Knut Billing litet om Svensk Byggnorm. Givetvis tar man upp den frågan i en reservation. Man säger att Svensk Byggnorm skall ersättas med någonting annat, som innehåller tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser. Det låter bra. Men vad man menar med att det skall vara ett fåtal tekniska krav och bindande bestämmelser är att riksdagen och regeringen skall ha ansvaret. Än mera märkligt framstår detta när man ser till hur det i verkligheten förhåller sig. Från principiell utgångspunkt är det nämligen precis så.

Förslaget vilar således på en mycket svag grund. Det slår tillbaka enbart mot moderaterna. Man vet inte hur verkligheten ser ut. Man kanske är ute i andra avsikter än man ger sken av i sina skrivningar.

Vidare tycker jag att Knut Billings resonemang om vardagsrummen och köken sådana de i dag beskrivs i Svensk Byggnorm är ett talande exempel på

en annan typ av verklighetsförvanskling. Han försöker raljera i det avseendet. Han vill få det att framstå som helt felaktigt att vi har den här typen av bestämmelser.

Jag skulle vilja rikta följande uppmaning till Knut Billing: Ge ett exempel på hur detta enligt moderaternas mening skall formuleras, om det nu skall vara enkla tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser när det gäller kökens och vardagsrummens utformning! Men köket är ju en arbetsplats, och vardagsrummet utgör en viktig del av bostaden. Man kan inte skriva bort den verklighet som dessa normer skall skydda. Det behövs en viss yta för att man skall kunna komma ner och städa mellan skåpen. Att formulera detta på ett annat sätt är givetvis möjligt. Men jag vill påstå att det som Knut Billing här läste upp egentligen gällde tekniska funktionskrav. Med spänning emotser jag Knut Billings formulering. Han, liksom moderaterna i allmänhet, vill avveckla planverket. Självfallet måste han få ha den uppfattningen. Men det kanske vore praktiskt att börja med att avveckla det moderata inflytandet i planverket. Där har ju herr Billing ett fullständigt inflytande i detta avseende.

Även när det gäller typgodkännandeverksamheten gör man en kullerbytta. Man vill nämligen avskaffa även den – åtminstone vill man privatisera den. Knut Billing säger i en reservation att det skulle innebära att byråkratin slopades. Men vad skulle ett slopande av byråkratin leda till på den här punkten? Förenklat uttryckt: Det som i dag handläggs på ett ställe – inom planverket, inom typgodkännandeverksamheten – skulle från fall till fall komma att handläggas av byggnadsnämnden i någon av landets kommuner. Det rör sig om 284 byggnadsnämnder. Jag kan inte inse att det skulle vara detsamma som att slopa byråkratin. På den punkten, liksom på så många andra punkter, kan man förstå de motiv och tankar som moderaterna har – även om de är helt obegripliga när det gäller typgodkännandeverksamheten.

Herr talman! Jag skall inte gå in på betänkandet i övrigt, utan jag hänvisar bara dels till propositionen, dels till majoritetens skrivning. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 40 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Jag skall börja med det sista som sades i föregående inlägg om typgodkännandeverksamheten. Av vår reservation framgår det att om man anser att det behövs en typgodkännandeverksamhet – närmast berörs de som producerar byggmaterial o. d., och de bestämmer själva hur det skall vara – och om en sådan anses vara av värde, kan man få ett typgodkännande exempelvis genom att olika företag auktoriseras att svara för typgodkännandeverksamheten. Då skulle man få stora fördelar som innebär lägre kostnader. Man skulle bl. a. få en konkurrenssituation. I dag är det så att man för typgodkännande måste vända sig till planverket. Det innebär ineffektivitet, och det innebär dessutom att verksamheten i planverket inte går ihop, utan den går med en årlig förlust, eftersom man inte tar ut de avgifter som krävs – man är rädd för att inte få några kunder.

När det gäller Svensk Byggnorm är det inte alls någon verklighetsförvansk-

ning som vi sysslar med. Per Olof Håkansson vill att jag skall ge exempel på hur föreskrifterna avseende vardagsrum och kök skall se ut. Han menar att dessa föreskrifter är nödvändiga. Nej, det är just där skillnaden mellan Per Olof Håkansson och mig går. Jag anser inte alls att det behövs några föreskrifter här. Man kan i båda fallen fuller väl mönstra ut föreskrifterna.

Tror verkligen Per Olof Håkansson att det finns någon enda byggare eller byggherre – något allmännyttigt bostadsföretag t. ex. – eller någon enda människa som bygger småhus som utformar bostaden på sådant sätt att ingen vill ha den eller man själv tycker att den är opraktisk? När det gäller normer av den typ som jag har redovisat utgår man från att alla entreprenörer och byggherrar bygger dåligt och fuskar så mycket som möjligt och att alla konsumenter är okunniga och inte begriper någonting. Den sortens överförmyndarmentalitet ligger i den socialistiska synen. Därför är det naturligt att Per Olof Håkansson vill ha denna sorts reglering, medan jag anser att den saklöst kan avvaras.

Detta att föreslå avskaffande av planverket är inte någon kampanj mot planverket. Ansvaret för att planverket existerar ligger självfallet på Sveriges riksdag. Det är i riksdagen som vi skall fatta beslut om en ändrad organisation och göra ändringar i fråga om det arbete som i dag bedrivs inom planverket. Detta innebär inte på något sätt en kritik av den verksamhet som sker i enlighet med de regler som vi har fastställt här i riksdagen och de förordningar som regeringen har utfärdat.

Anf. 41 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Knut Billing resonerar som om typgodkännande är någonting hemskt, förfärligt och besvärligt, som därför skall mönstras ut. Och utmönstringen skall ske enligt Billings teknik på det sättet att det som i dag är ett frivilligt åtagande som kan aktualiseras hos planverket, skall ersättas med en verksamhet som från fall till fall ligger på 284 olika ställen. Det är inte att lindra byråkratin.

Beträffande det besvärliga med typgodkännande skulle jag vilja fråga Knut Billing: Vem tvingar någon att gå till planverket och begära ett typgodkännande?

När det gäller funktionskraven är det moderaterna som har skrivit att det i framtiden skall vara endast tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser – det är moderaternas syn på innehållet i en kommande svensk byggnorm. Då ställde jag frågan: Hur skall man då formulera ett minsta krav t. ex. beträffande avstånd mellan köksinredningar i s. k. parallelluppställning? Frågan till moderaterna och Knut Billing är egentligen: Hur smalt avsnitt kan moderaterna tänka sig att ha här? Vill inte Knut Billing inse att det finns ett funktionsvärde i detta fall? Genom många studier har man kommit fram till att 1,10 meter är lämpligt, men det finns dispensmöjligheter. Frågan är egentligen: Hur smalt vill moderaterna ha det hela?

*Bostads- och plan-
administrationen
m. m.*

Anf. 42 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Det är ingen som tvingar någon att gå till planverket för att få ett typgodkännande, för ett sådant är inget obligatorium. Men det är mycket lättare att få byggnadslov för den produkt som är typgodkänd än för den som inte är det. Därför är det för många företag attraktivt att få ett typgodkännande. Det förbättrar deras konkurrensläge gentemot andra produkter som inte är typgodkända.

Vad jag tar upp är det förhållandet att förutsättningen för att få ett typgodkännande är att man går till planverket. Det finns ingen annan instans att gå till. Och jag menar att det är inte nödvändigt att just planverket skall driva typgodkännandeverksamhet – det kan andra göra.

Hur smalt får ett kök vara? Ja, Per Olof Håkansson, jag anser att vi med full förtröstan kan överlåta den frågan åt dem som bygger i Sverige, åt dem som skall bo i lägenheterna. Jag tror att de är helt kompetenta att avgöra den frågan själva, mer kompetenta än vad Per Olof Håkansson och jag kanske är. Det finns mängder av uppfattningar om hur man vill utforma sina bostäder.

Dessutom är det så att om en bostad inte uppfyller rimliga anspråk är kreditinstituten inte beredda att låna ut pengar till fastigheten, eftersom den inte anses kreditvärdig. Därför löses detta problem helt automatiskt utan någon som helst påverkan från riksdagsledamöter, statens planverk och Svensk Byggnorm.

Byggnormen är på över 600 sidor med bit för bit likadana beskrivningar som den jag tog upp i mitt anförande. Man reglerar skåplängd, kapphyllor, hur skåp skall se ut. På punkt efter punkt är det en detaljreglering som är fullständigt onödigt och endast bidrar till att försvåra nytänkande inom bostadsbyggandet och fördyra byggandet. Jag beklagar att Per Olof Håkansson inte vill inse detta.

Anf. 43 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag noterar att Knut Billing tycks vara på väg att lämna den tidigare intagna ståndpunkten att vi skall slopa typgodkännandet. Han sade nämligen i sin replik nu att har man en typgodkänd produkt är det lättare att få byggnadslov. Det tycker jag är ett utomordentligt gott skäl att behålla den teknik vi har i dag för att få ett typgodkännande.

Vad beträffar innehållet i Svensk Byggnorm och kompetensen att fatta beslut kan jag vara överens med Knut Billing på en punkt: varken han eller jag har den kompetensen. Men jag menar att kompetensen finns hos statens planverk. Verket har remissmöjligheter, har möjligheter att ställa frågor och väga samman motstridiga uppfattningar.

Jag vill också påstå att den byggnorm vi har i dag och den förändring som är på väg i mycket hög grad uppfyller de krav som moderaterna ställer, att den skall innehålla tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser.

Anf. 44 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Om Per Olof Håkansson hade läst vår reservation ordentligt hade han kunnat konstatera vad vi anför om typgodkännandeverksamheten.

Längst ner på s. 10 och högst upp på s. 11 i betänkandet står det: "Om behov av verksamheten finns kan den privatiseras t. ex. genom ett auktorisationsförfarande." Det överensstämmer helt med vad jag har sagt i tidigare repliker.

Nr 132

Fredagen den
27 april 1984

*Bostads- och plan-
administrationen
m. m.*

Överläggningen var härmed avslutad.

Bostadsutskottets betänkande 23

Mom. 1 (flergenerationsboende)

Utskottets hemställan bifölls med 178 röster mot 119 för reservation 1 av Kjell Mattsson m. fl.

Mom. 2 (socialt inriktat boende)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 15 för reservation 2 av Tore Claeson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (reformerat statsbidragssystem för de äldres boende)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 17 för reservation 3 av Kerstin Ekman.

Mom. 4 (räntelån och reallån)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 4 av Kjell Mattsson och Agne Hansson,
dels reservation 5 av Kerstin Ekman,
bifölls med acklamation.

Mom. 7 (minskad detaljreglering i bostadsfinansieringsförordningen)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 137 för reservation 6 av Kjell Mattsson m. fl.

Mom. 9 (enhetlig lånegrens)

Utskottets hemställan bifölls med 222 röster mot 76 för reservation 7 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 10 (markvillkoret)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 8 av Rolf Dahlberg m. fl.,
dels reservation 9 av Kjell Mattsson m. fl.,
bifölls med acklamation.

Mom. 11 (konkurrensvillkoret)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Fredagen den
27 april 1984

*Bostads- och plan-
administrationen
m. m.*

Mom. 13 (den produktionskostnadsanpassade belåningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (ränte- och amorteringsfria lån till allmännyttan)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 16 för reservation 12 av Tore Claeson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 16 (kommunala bidrag till allmännyttiga bostadsföretag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (avveckling av hyresförlustgarantier och hyresrabatter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 (avveckling av bostadsförbättringsprogrammet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (utvidgning av bostadsförbättringsprogrammet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (särskild konsolideringsfond)

Utskottets hemställan bifölls med 275 röster mot 15 för reservation 18 av Tore Claeson.

Mom. 21 (bostadslån vid ombyggnad av handikappanpassad lägenhet)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 19 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (ett kommunalt ROT-program även efter år 1984)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 20 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (finansieringen av ett kommunalt ROT-program efter år 1984)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 21 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 22 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 24 (finansieringsbestämmelser om konstnärlig utsmyckning m. m.)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 23 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 25 av Kjell Mattsson m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 26 (nytt system för räntebidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (vissa kompensatoriska åtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 28 (avveckling av räntebidraget till underhållslån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 29 (årlig upptrappning av den garanterade räntan)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 14 för reservation 30 av Tore Claeson.

Mom. 31 (avveckling av hyresförlustlånen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Kjell Mattsson och Agne Hansson – bifölls med acklamation.

Mom. 32 (återinförande av hyresförlustlånen)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 14 för reservation 32 av Tore Claeson.

Mom. 35 (avveckling av stödet till förbättring av boendemiljön)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 37 (boendemiljöbidrag enligt den s. k. undantagsregeln)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (markförvärvs- och tomträttslån)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Tore Claeson – bifölls med acklamation.

*Bostads- och plan-
administrationen
m. m.*

Mom. 39 (bidrag till åtgärder i områden med outhyrda lägenheter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 38 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 40 (ram för bidrag till åtgärder i bostadsområden med stor andel outhyrda lägenheter)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 39 av Rolf Dahlberg m. fl.,
dels reservation 40 av Kjell Mattsson och Agne Hansson,
dels reservation 41 av Tore Claeson,
bifölls med acklamation.

Mom. 41 (miljöförbättringslån för byggande av kolonistugor)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 42 av Rolf Dahlberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 43 (vidgning av ramen för boendemiljöbidrag)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 45 av Rolf Dahlberg m. fl.,
dels reservation 46 av Kerstin Ekman,
bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 24

Mom. 1 (avskaffande av statens planverk)

Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 77 för reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 2 (sammanslagning av bostadsstyrelsen och statens planverk)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 46 för reservation 2 av Kjell Mattsson och Agne Hansson. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (decentraliserad hantering av ärenden om statligt bostadsstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 177 röster mot 119 för reservation 4 av Kjell Mattsson m. fl.

Mom. 4 (fastighetsjuridisk rådgivning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Kjell Mattsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (anslag till bostadsstyrelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Rolf Dahlberg m. fl. – bifölls med acklamation.

6 § Avgifter inom äldreomsorgen

Avgifter inom äldreomsorgen

Föredrogs socialutskottets betänkande 1983/84:23 om avgifter inom äldreomsorgen.

Anf. 45 BLENDA LITTMARCK (m):

Herr talman! Vi behandlar i dag återigen de differentierade vårdavgifterna. För dem av kammarens ledamöter som inte har haft anledning att sätta sig in i denna fråga vill jag påminna om att riksdagen i december 1981 beslöt att landstingen skulle ha rätt att från utförsäkrade pensionärer – både förtids- och ålderspensionärer – ta ut en avgift, som man beräknade efter nettoinkomsten enligt särskilda regler med ett förbehållsbelopp.

Det visade sig ganska snart att riksdagen hade fattat ett felaktigt beslut och att landstingen tillämpade de nya reglerna på ett för många svårartat skadligt sätt. Ju mer vi tänker på detta, vi som har hållit på med saken, desto mer förvånade blir vi över oss själva, som den gången gick med på det här förslaget och stödde det i både utskott och kammare. Det beslutet är vi alltså alla delaktiga i, utom kommunisterna och Nils Carlshamre, som förstod vart det här skulle leda.

Sedan dess har detta blivit en följetong, som liksom segar sig fram; utan att man, som man kanske gör i tidningarnas följetonger, kan se en enda skymt av ett lyckligt slut.

Jag har flera gånger under dessa år stått i talarstolen och frågat när vi kommer att få ett nytt förslag att direkt ta ställning till. Jag, och många med mig, har önskat att det förslaget skulle innebära att vi avskaffade de differentierade vårdavgifterna. Ett sådant förslag har också socialutskottet beställt flera gånger, men vi har inte hört någonting.

Vi vet att den utredning som tillsattes har kartlagt tillämpningen och att den har lagt fram förslag. Ändå kommer det ingen proposition från regeringen. Jag hävdar att regeringen sölar och visar en oacceptabel senfärdighet i detta ärende, utan hänsyn till den oro och ångest som drabbar dem som står inför en oundviklig sjukhusvistelse.

Regeringen tar inte heller hänsyn till det behov av stimulans som finns hos de andligt vitala människor som av sjukdom är låsta till institutioner och som på grund av minskningen av sina inkomster inte har möjlighet att i samma utsträckning som tidigare tillsammans med en vårdare t. ex. resa, gå på restauranger, Operan eller konserter. Avgifterna har också försvårat för våra ungdomar att resa till exempelvis Årevidden.

Någon hänsyn tas inte heller till de kraftiga inskränkningar som de differentierade avgifterna har medfört i de anhörigas dagliga liv. Det finns fortfarande många familjer med en inkomsttagare och en hemmafru. När inkomsttagaren hamnar på sjukhus och vårdavgiften fastställs på grundval av

hans inkomst, inskränks helt hemmafruns möjligheter att leva som hon tidigare har gjort. Detta kan även drabba en hustru som kanske med uppoffringar och slit under flera år har fördröjt en intagning av mannen på institution. Vi i moderata samlingspartiet och människor på många andra ställen som är emot den nu gällande ordningen säger att frun åtminstone borde kunna leva på samma standard som hon kommer att göra när maken dör.

Vi har denna gång inte haft något nytt förslag att ta ställning till. Därför innebär vår reservation till socialutskottets betänkande 23 en uppmaning till regeringen att återkomma med ett förslag som skulle göra det möjligt att avveckla de differentierade vårdavgifterna redan den 1 januari 1985. I den motion som vi väckte under den allmänna motionstiden, och som har behandlats av utskottet, hade vi satt gränsen till den 1 januari i år, men eftersom vi ännu inte har fått något förslag från regeringen har vi varit tvungna att flytta fram tidpunkten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservationen, som jag förmodligen får anledning att föra en debatt om. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Jag hoppas att vi på något sätt kan klara ut denna historia, så att följetongen får ett lyckligt slut.

Anf. 46 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Efter den riksdagsdebatt om de differentierade vårdavgifterna som vi hade för ett år sedan har egentligen ingenting hänt, mer än att den arbetsgrupp som tillsattes i januari för att se över tillämpningen av bestämmelserna och eventuellt komma med förslag till lösningar har presenterat en delrapport.

Handikapporganisationerna och pensionärsorganisationerna hävdar fortfarande samma åsikt som de har haft hela tiden, nämligen att systemet är orättvist och att de differentierade vårdavgifterna skall bort. Stockholms arbetarekommun kräver också att avgifterna avskaffas. Det nya är möjligtvis att socialminister Sten Andersson, enligt pressen, lär ha uttalat att avgifterna skall bort.

Den delrapport som arbetsgruppen har presenterat visar att systemet med differentierade vårdavgifter varierar oerhört ute i landstingen. Man kan tala om att pensionärerna faktiskt är utsatta för rena godtycket. Det är klart att de som hävdar att vi inte skall fatta en massa centrala beslut utan att besluten skall fattas på det lokala planet, kanske kan hävda att det är bra att det förekommer varierande tillämpningar. Men det får konsekvenser för dem som drabbas, och det får svåra ekonomiska konsekvenser för de utförsäkrade. Det får konsekvenser som strider mot hälso- och sjukvårdslagen, där principen är allas rätt till lika vård på lika villkor utan hänsyn till ålder, social ställning, inkomst och bostadsort. Hela systemet med differentierade vårdavgifter strider mot den principen.

Vi kan ta bostadsorten. Rapporten visar att bostadsorten har en avgörande betydelse för vilken avgift man får, eftersom avgiftssystemet tillämpas olika

inom olika sjukvårdsområden.

Åldern har också en avgörande betydelse, eftersom en stor grupp, nämligen ålderspensionärerna, utsätts för detta system.

Sjukdom har en klart avgörande betydelse, för ju mera behov man har av sjukvård, desto snabbare blir man utförsäkrad och utsätts för detta system. Inkomsten har också en viss betydelse, eftersom avgiften är satt i förhållande till inkomsten.

Man kan emellertid konstatera att vad som sades när de differentierade avgifterna infördes, att folk som ligger på långvården och samlar på sig kapital härigenom skulle få en kapitalminskning, inte stämmer. Någon hänsyn till eventuellt kapital tar man nämligen inte när man beräknar de differentierade vårdavgifterna. Det är en oerhörd skillnad mellan att betala en avgift om man har en halv miljon bakom ryggen och att betala avgiften om man bara har full pension och full ATP-poäng. Man kan hamna på samma avgift om man har avkastning på ett kapital eller om man har full pension, men själva kapitalet berörs inte. En annan sak är vidare att de som har höga inkomster och ett bra kapital bakom ryggen knappast ligger på våra långvårdsavdelningar. De löser sina sjukvårdsfrågor på ett annat sätt – det har de alltid gjort och det gör de säkert även i framtiden.

Vi skall alltså ta ställning till vilket system vi skall ha i stället för de differentierade vårdavgifterna, för det är vår absoluta mening att de måste avskaffas omedelbart. Jag vill då erinra om vänsterpartiet kommunisternas syn på avgifter och sjukvård.

Vår principiella inställning är att sjukvård är en rättighet och en absolut nödvändighet. Den skall vara avgiftsfri för patienten, och den skall betalas över försäkringen och solidariskt över skatterna. Vi skall inte ha patientavgifter i vården. Mot den bakgrunden måste man se pensionärernas avgiftsfria 365 dagar. Vad som skall komma efter dessa 365 dagar kan diskuteras.

Det kan givetvis anses rimligt att man när man ligger på sjukhus betalar en låg och fast avgift för maten. Mat måste vi ju alla ha, oavsett om vi ligger på sjukhus eller om vi befinner oss i hem eller serviceboende av något slag. Men vi har lärt oss, att när man inför en avgift – även om den till en början är låg och överkomlig – har den hela tiden en tendens att stiga i höjden. 7-kronan inom den öppna vården var en utmärkt reform när den kom, men den föreslås i dag bli en 50-krona. Så snabbt har det gått under en tioårsperiod.

Den arbetsgrupp som gjort utvärderingen av de differentierade vårdavgifterna har i sitt siffermaterial visat att även den fasta avgiften, dvs. den avgift med 45 kr. per dag som alla betalar på sjukhus och som dras av på sjukpenningen, var för hög för 12 % av samtliga utförsäkrade. I gruppen förtidspensionärer var den för hög för 25 %.

Detta visar att det även inom den slutna vården måste finnas ett s. k. högkostnadsskydd. Inom den öppna vården tillämpar vi den principen, att vi genom högkostnadsskyddet garanterar dem som har ett stort vårdbehov att deras kostnader för vården inte skall bli för höga. Men inom den slutna vården, framför allt den vård vi ger pensionärer och utförsäkrade, tillämpar vi en helt motsatt princip. Ju sjukare man är och ju mer vård man behöver,

Fredagen den
27 april 1984

*Avgifter inom
äldreomsorgen*

desto mer får man betala. Om ett avgiftssystem inom den slutna vården införs, då krävs det att man samtidigt inför någon form av högkostnadsskydd.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nr 2 i betänkandet.

Till sist vill jag ställa en fråga till dem som svarar för utskottet eller till statsrådet, som nu befinner sig i kammaren. Det står i utskottsbetänkandet att arbetsgruppen inom kort skall behandla olika förslag till lösningar för att komma till rätta med frågan om de differentierade vårdavgifterna. Vad avses med "inom kort"? När frågan diskuterades för ett år sedan fick vi alla den uppfattningen att ett förslag skulle läggas fram i höstas. Sedan kom det besked om att ett förslag var att vänta under våren. Nu sägs det litet lösligt att besked kanske skall komma under hösten, men man skriver "inom kort". Jag skulle vilja ha en mer preciserad tidpunkt angiven.

Anf. 47 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag skall försöka fatta mig kort, så att vi kanske kan få en precisering av vad den här skrivningen innebär.

Förra året diskuterade vi själva principfrågan om huruvida man skall ha differentierade avgifter eller inte. Vad det nu gäller är faktiskt frågan om vid vilken tidpunkt ett förslag skall kunna läggas fram.

Det är inte mycket som skiljer mellan utskottets skrivning och reservationerna. Vi anser att det är viktigt att vi får del av de förslag som arbetsgruppen arbetar med, och vi förutsätter att regeringen skyndsamt bereder ärendet, så att vi kan behandla det under nästa riksmötes höstsession. Vi har också sagt att det krävs en viss tid innan ett beslut som fattats i riksdagen kan börja tillämpas. Om ett beslut fattas exempelvis i november månad kan det vara svårt att samma år genomföra beslutet praktiskt.

I moderatreservationen sägs: "Förslag finns vidare till lösningar i motioner som under föregående riksmöte väckts i frågan." Ja, det fanns bl. a. en moderatmotion som gick ut på att man skulle ta bort de 365 avgiftsfria dagarna. Jag är inte övertygad om att de människor som berörs är tilltalade av det förslaget.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 48 BÖRJE NILSSON (s):

Herr talman! Alltsedan systemet med differentierade vårdavgifter infördes hösten 1981 på förslag av mittenregeringen har jag intagit en kritisk hållning till dessa avgifter. Jag ställde inte heller upp bakom beslutet om införande av avgifterna. Jag har tidigare i debatter anfört skäl för mitt ställningstagande, och jag vill i korthet bara nämna de viktigaste argumenten.

Jag menar att systemet strider mot principen om en sjukvård på lika villkor. De höga avgifterna drabbar de sjukaste och mest vårdbehövande i vårt samhälle och är därmed orättvisa. Differentierade avgifter verkar rehabiliteringsfientligt på så sätt att höga avgifter undanrycker den ekonomiska grund som är nödvändig för att t. ex. ha kvar sin bostad eller kunna

hålla kontakten med samhällslivet utanför sjukvården. Rätt till bostad, en hygglig social och kulturell standard är viktiga förutsättningar för att man skall kunna starta ett nytt liv, vilket det oftast är fråga om efter en långvarig vistelse inom vårdsektorn.

Systemet med inkomstprövade avgifter drabbar inte förmögna i samhället, vilket kanske många tror. Dessa kommer ju alltid undan. De skaffar vård på annat sätt, eller också gör de omplaceringar av sin ekonomi, så att inkomstprövningen inte slår så hårt.

Avgifterna drabbar i stället vanliga inkomsttagare, framför allt ungdomar och medelålders som behöver sina pensioner för att kunna känna trygghet den dag då de kan återvända hem.

Under de år som inkomstprövade avgifter tillämpats har opinionen vuxit mot dem. Allt fler uttalar sig kritiskt mot avgifterna och kräver att systemet omprövas, och det sker nu också.

Vi som är motståndare till differentierade avgifter såg fjolårets beslut om att tillsätta en arbetsgrupp för omprövning av frågan som en framgång. Arbetsgruppen, som skulle föra överläggningar med Landstingsförbundet, har också att finna andra lösningar och bl. a. att pröva de alternativa förslag som fördes fram i riksdagsmotionerna. Det är också mycket viktigt att gruppen arbetar i nära kontakt med handikapp- och pensionärsorganisationerna och utnyttjar de erfarenheter och kunskaper som där finns. Enligt rapport från utredningsarbetet så sker detta också.

Enligt tidsplanen skall arbetsgruppens arbete vara slutfört om några veckor för att sedan ligga till grund för regeringens ställningstagande.

Gruppen befinner sig alltså i slutskedet av sitt arbete, och jag tycker det är klokt att invänta utvärderingen och arbetsgruppens synpunkter. Då får vi ett ordentligt underlag för ett slutligt avgörande.

Regeringen har alltså riksdagens uppdrag i detta avseende, och jag förutsätter att regeringen så fort det någonsin är möjligt återkommer till riksdagen med ett förslag som innebär en förändring av dessa avgifter.

Anf. 49 MARGÓ INGWARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag ber om överseende för att jag begär en replik. Jag vet att alla önskar att den här debatten skall ta slut, så att man får åka hem. Men frågan är så viktig att jag måste uppta kammarens tid.

I den här frågan finns det två läger. Det ena lägret består av socialdemokrater, centerpartister och folkpartister, som står för utskottets skrivning, och de vill inte i dag avskaffa de differentierade vårdavgifterna. Det andra lägret består av moderater med sin motivering till att avskaffa differentierade vårdavgifter och vpk, som i en särskild reservation yrkar på avskaffande av de differentierade vårdavgifterna. Vi anser att det beslutet kan fattas i dag och att det skall fattas i dag för att vi därmed skall ge till känna en viljeyttring att vi vill ha bort dessa avgifter.

Man kunde ju tänka sig att de som är företrädare för majoriteten, socialdemokraterna, skickade fram någon som företrädde majoriteten och talade om varför man väljer att ha kvar dessa avgifter. Det gör man inte, och

jag erkänner att det är ett skickligt taktiskt drag att skicka fram talare från majoriteten som säger att de personligen är kritiska till differentierade vårdavgifter och vill se att det systemet avskaffas. Under den förra debatten i den här frågan var det Margareta Persson som skickades fram som socialdemokratisk representant. Hon talade också om de differentierade vårdavgifternas alla fasor och orättvisor. Men ni ställer er ju ändå til syvende og sidst när vi skall rösta på den andra sidan.

Jag tycker, herr talman, att det är ojust av socialdemokraterna att inte skicka fram någon i den här debatten som stöder utskottsskrivningen, så att vi kan få en debatt om de differentierade vårdavgifternas vara eller icke vara.

Anf. 50 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Först vill jag bara säga följande till Margó Ingvardsson. Om jag vore Margó Ingvardsson skulle jag vara tacksam för att de flesta som bestiger denna talarstol för att tala i detta ärende är kritiska mot systemet i fråga.

De differentierade vårdavgifterna är fortfarande en skamfläck för svensk sjukvård. De hör inte hemma här. De strider mot hela vår grundläggande sjukvårdspolitik. På grund av vårdavgifterna utsätts människor för en förnedrande granskning. Det är inte att förglömma att långt fler än de 70 000 som nu är utförsäkrade kan drabbas. Hundratusentals pensionärer befinner sig i riskzonen, och de upplever rädsla och oro.

Dessa avgifter måste alltså bort. På den punkten är jag helt överens med moderater och vpk:are.

Det är snart ett år sedan vi senast debatterade den här frågan. Den stora skillnaden i samhällsdebatten är nog att vi nu befinner oss i en situation där vi diskuterar *hur* avgifterna skall avvecklas och inte *om* de skall avvecklas. Det är en stor framgång att vi har kommit så långt. Efter debatten här förra året fick ju regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett nytt förslag. Inom kort kommer vi att få ta ställning till ett sådant.

Den 17 maj lägger arbetsgruppen fram sina beräkningar för regeringen. Därefter skall regeringen presentera ett förslag för riksdagen.

Jag håller med dem som säger att det har tagit för lång tid. Det har verkligen gått alldeles för långsamt. Äntligen står vi alltså inför det faktum att utredningen är klar. Desto större är således kraven på regeringen att skyndsamt bereda det här ärendet. Det måste ske i god tid. Riksdagen måste nämligen hinna behandla frågan, så att det är möjligt att införa ett nytt avgiftssystem fr. o. m. den 1 januari 1985. Även utskottet har i sitt betänkande sagt att regeringen måste behandla ärendet skyndsamt. Jag vill kraftigt understryka detta. Mer kan vi egentligen inte göra i dag.

Jag vill ändå framhålla att moderaternas reservation går ut på att man klart tar ställning för att systemet med det fria året för pensionärer skall avskaffas, så att man skall kunna finansiera borttagandet av de differentierade vårdavgifterna. I reservationen hänvisar man till uttalanden som gjorts om hur det skulle gå till. Det gäller de förslag som moderaterna lagt fram och de tankar som jag gett uttryck för i en motion som jag väckte förra riksmötet.

Tanken var att systemet med det fria året skulle kunna avskaffas, om det bara fanns en spärregel av det slag som gäller för andra – nämligen att man aldrig betalar mer än en tredjedel av sin sjukpenning. I praktiken skulle det innebära att en vanlig folkpensionär aldrig skulle betala mer än kanske 25 kr. om dagen.

Det som nu sipprat ut från den arbetsgrupp som arbetat med dessa frågor visar uppenbarligen att det inte är så enkelt. Det skulle förmodligen medföra en ny och omfattande byråkrati samt ett förnedrande uppgiftslämnande för alla pensionärer, eftersom de inte är sjukpenningplacerade. Sannolikt måste den tanken således avvisas. Om systemet med det fria året slopas, måste nämnda spärregel som sagt finnas. Annars blir avgifterna alldeles för höga. Även handikapporganisationerna och pensionärsorganisationerna har tagit avstånd från detta.

I det sammanhanget vill jag skicka med ett uppslag till regeringen. I stället för att slopa systemet med det fria året, något som uppenbarligen diskuteras, kanske man kunde ta ut en liten summa per dag motsvarande de kostnader för mat som pensionären skulle ha haft om han vore hemma. Om man tar ut en avgift på 15–20 kr. om dagen av de pensionärer som är på sjukhus, får samhället direkt in exakt lika mycket som de differentierade vårdavgifterna ger i merintäkter. Och en summa på 15–20 kr. motsvarar ungefär vad en vanlig kommunal pensionärslunch kostar.

Naturligtvis vore det allra bästa om vi slapp rucka på det fria året, och budgetläget har nu också förbättrats kraftigt. Samtidigt skall vi veta att kostnaderna för sjukvården ligger på 40 miljarder. Av de kostnaderna får landstingen in 225 miljoner i merintäkter genom de differentierade vårdavgifterna. I det perspektivet kanske man kan tycka att vi har råd att slopa de differentierade vårdavgifterna utan att plocka av några andra pensionärer pengar.

Sammanfattningsvis: De differentierade vårdavgifterna måste bort. Regeringen måste skynda sig, så att riksdagen har möjlighet att besluta om ett nytt avgiftssystem som kan träda i kraft senast den 1 januari 1985. I stället för att göra kalkyler över att ta bort det fria året bör man fundera över att ta ut en liten avgift på 15–20 kr. om dagen, som kompensation för matkostnaderna. Det skulle räcka för att täcka förlusten genom de uteblivna inkomsterna från de differentierade vårdavgifterna.

Till sist: Kanske vi ändå kan ta bort de differentierade vårdavgifterna i det ljusnande budgetläge som råder, utan att försämrå för några andra pensionärer.

Anf. 51 MARGÓ INGVARSSON (vpk) replik:

Herr talman! Visst är jag glad över alla kritiska röster som nu höjs mot de differentierade vårdavgifterna, och ännu gladare blir jag den dag Margareta Persson här i riksdagen röstar för sina egna förslag. Hur många vackra ord som man än säger här i riksdagen, är det väl ändå hur man röstar som har den avgörande betydelsen. Jag blir glad om alla som i dag höjer sina kritiska röster också visar det genom handling – genom att rösta för de reservationer

där man föreslår ett slopande av de differentierade vårdavgifterna.

Jag kan inte tänka mig att handikapporganisationerna, pensionärsorganisationerna, Stockholms arbetarekommun och dess kvinnodistrikt nöjer sig med en massa vackra ord på papper, när det sedan visar sig att man handlar helt annorlunda.

Anf. 52 BLENDA LITTMARCK (m) replik:

Herr talman! Även jag är naturligtvis tacksam för vad Margareta Persson säger – i år likaväl som förra året. Men jag måste hålla med Margó Ingvardsson om att det mest är ord. Här står Margareta Persson och säger att det handlar om en skamfläck på vår sjukvårdspolitik. Det har vi också sagt många gånger. Men Margareta Persson röstade förra året inte ens för sin egen motion. Det gjorde däremot jag – jag röstade för hennes och för min motion. Och nu förväntar jag mig verkligen att det blir något annat än bara ord – att Margareta Persson röstar antingen med Margó Ingvardsson eller min reservation. Jag bryr mig inte om vilken det blir, för de är ungefär likvärdiga.

Margareta Persson säger att vi ifrån moderaterna har bundit oss för att avveckla det fria året. Men i årets motion har vi inte tagit upp någonting om detta. Vi har sagt att vi måste få ett förslag att ta ställning till. Vi nämnde tidigare – jag kommer inte exakt ihåg vår formulering från förra året – att en avveckling av det fria året var *en möjlighet* för att hålla landstingen skadeslösa. Landstingen har nu byggt upp en byråkrati som det kommer att krävas dynamit för att bryta ned. Man har ju fått låsa fast sig vid systemet, eftersom något ordentligt förslag inte har kommit. De har låst sig vid de 225 orättfärdiga miljoner som de kammar in.

Jag vill med detta säga att vi har kommit med olika förslag till lösningar. Vi har också någon gång med hjälp av upplysningstjänsten beräknat hur mycket det ena och det andra skulle kosta. Men vi är helt öppna för förslag som innebär ett avskaffande av de avgifter det gäller. Vi är alltså inte låsta vid någonting i den vägen. Det enda som man möjligen kan tänka sig är att ingen blir utförsäkrad och att den maximala avgiften är den som alla andra betalar, eftersom pensionärer mer och mer kommer på samma nivå. Men det får vi avgöra när vi har någonting att ta ställning till.

Anf. 53 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Blenda Littmarcks replik på ett strålande sätt belyste varför det inte alltid är så enkelt att rösta som det låter här.

Förra året försökte vi få fram en arbetsgrupp, och vi pressade på så att regeringen faktiskt lovade att komma med ett förslag. Om två veckor har vi det första förslaget, och därefter skall regeringen lägga fram sitt förslag. I sådana här komplicerade frågor måste man ha ett underlag innan man fattar beslut.

De två reservationerna är inte likvärdiga. I båda vill man ta bort de differentierade vårdavgifterna, och det vill jag med. Men i fråga om på vilket sätt detta skall ske skiljer de sig.

Vi får alltså ett förslag inom kort. Om regeringen kommer till riksdagen med ett dåligt förslag, tycker jag att vi slår våra kloka huvuden ihop och försöker förändra det till det bättre. Vi tre är ju ändå överens om att vi vill ha bort de differentierade vårdavgifterna.

Anf. 54 RUNE GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag vill bara tala om för Margó Ingvardsson hur vi organiserar arbetet i utskottet.

Den majoritet som bildas i utskottet kommer överens om vem som skall företräda utskottet i kammaren. I detta fall är det jag. Även om det inte behagar Margó Ingvardsson får hon finna sig i det. Vi frågar inte Margó Ingvardsson vem vi skall utse som representant, och vi kommer inte att göra det i fortsättningen heller.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (ändrade regler för differentierade vårdavgifter)

Först biträdades reservation 1 av Göte Jonsson m. fl. med 91 röster mot 14 för reservation 2 av Inga Lantz. 188 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 205 röster mot 74 för reservation 1 av Göte Jonsson m. fl. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 och 3

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkande

1983/84:31 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1983/84:125 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Kammaren beslöt att behandlingen av de på föredragningslistan återstående utskottsbetänkandena skulle uppskjutas till ett senare sammanträde.

9 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:137

Anf. 55 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jens Erikssons interpellation till utrikesministern om åtgärder mot skadeverkningarna av dumpad senapsgas har överlämnats till mig för besvarande. På grund av utrikes resa kan jag inte besvara interpellationen inom den föreskrivna tiden. Svaret kommer att lämnas den 14 maj.

*Om sekretesskydd
för anmälan till
landstings förtro-
endenämnd*

10 § Svar på fråga 1983/84:450 om sekretesskydd för anmälan till landstings förtroendenämnd

Anf. 56 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Göran Allmér har frågat mig vad jag ämnar göra för att tillförsäkra patienter ett fullgott integritetsskydd vid anmälan till de landstingskommunala förtroendenämnderna.

Enligt lagen (1980:12) om förtroendenämnder inom hälso- och sjukvården skall det inom varje landstingskommun och landstingsfri kommun finnas minst en förtroendenämnd. Syftet med nämnderna är enligt lagen att främja kontakten mellan patienterna och hälso- och sjukvårdspersonalen samt att förmedla den hjälp till patienterna som förhållandena påkallar.

Enligt beslut i riksdagen när lagen antogs skall den gälla på försök till den 1 juli 1985 och skall verksamheten dessförinnan utvärderas. En sådan utvärdering pågår f. n. inom socialdepartementet i samråd med socialstyrelsen och Landstingsförbundet.

Göran Allmér har i sin fråga utgått från att en anmälan till förtroendenämnd blir offentlig sedan den diarieförts där. Sekretesslagens (1980:100) bestämmelser om sekretess inom hälso- och sjukvården omfattar emellertid även uppgifter hos förtroendenämnderna. Dessa sekretessregler gäller även uppgifter som en patient lämnar i en framställning till förtroendenämnden.

Enligt sekretesslagen skall handlingar som kommer in till en myndighet registreras. Av registreringen skall framgå bl. a. från vem en handling kommer och vad handlingen rör. Redan en sådan uppgift i ett register kan ibland vara så känslig att reglerna om sjukvårdssekretess gäller. En sådan uppgift skall då enligt sekretesslagen utelämnas eller särskiljas för att registret skall kunna företes för allmänheten.

Sekretesskyddet för patienter är alltså detsamma hos förtroendenämnden som inom den allmänna hälso- och sjukvården i övrigt.

Om förtroendenämnderna har haft problem att tillämpa de här reglerna utgår jag från att det kommer att redovisas i den pågående utvärderingen av nämndernas verksamhet.

Anf. 57 GÖRAN ALLMÉR (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min fråga. Det är både uttömmande och klarläggande. Jag tror att vi alla är överens om att institutioner med förtroendenämnder är ett bra och värdefullt inslag och att vi alla önskar att det skall stärka patientens ställning i förhållande till sjukvårdsmyndigheterna. Därför hoppas jag att svaret på min fråga får sjukvårdshuvudmännen att hantera dessa frågor i enlighet med sekretesslagens anda och innehåll så att patienterna kan känna full trygghet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1983/84:493 om vissa ändringar i lagen om handel med drycker

Nr 132

Fredagen den
27 april 1984

Anf. 58 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Bo Södersten har frågat mig om jag är villig att medverka till att en förändring av lagen (1977:293) om handel med drycker kommer till stånd så att rimliga alkoholpolitiska mål nås utan onödigt krångel eller osäkerhet vid lagstiftningens tillämpning.

Svaret är ja.

Anf. 59 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdson för hennes svar på min fråga. Svaret kunde inte ha varit mer kärnfriskt och rakt.

Låt mig i alla fall ge ett par kommentarer till bakgrunden till min fråga. Grunderna för lagen om utskänkningstillstånd är faktiskt långt ifrån tillfredsställande. Det finns exempelvis bestämmelser om att lagad mat måste utgöra en viss del av omsättningen och att servering av alkoholdrycker måste ske i omedelbar anslutning till matservering.

Dessa bestämmelser har faktiskt vållat stora problem. De är enligt min mening helt onödiga. Alla vettiga mål för alkoholpolitiken kan man uppnå utan att behöva anlita sådana här paragrafer som enbart ger upphov till krångel, godtycke och osäkerhet om vilka regler som egentligen gäller eller hur dessa regler skall tolkas.

Länsstyrelsen i mitt eget län, Kopparbergs län, har också gjort en mycket strikt tolkning av den här lagstiftningen. Detta har lett till att man har tvingat fram exempelvis kostsamma ombyggnader av välrenommerade fjällhotell, för att ta ett exempel. Detta har gjort att man tvingat diskotek att stänga, och man har tvingat dem att införa förtäckta mattväng genom höjda inträdespriser. Man har därigenom fingerat att man bakar in mat i priset. Det finns andra kända fjällhotell som har tvingats ställa in mat under konstlade former i serveringsutrymmen, m. m. Och som sagt: Ingen av de här åtgärderna har fyllt någon vettig funktion. Vidare tror jag att tillämpningen av den här lagstiftningen har varierat mycket kraftigt mellan olika delar av landet, och det är ganska uppenbart att inte heller det är tillfredsställande.

Slutsatsen blir därför att det antingen är fel på lagen, eller också är det fel på tillämpningen – det här är faktiskt inte nöjaktigt. Såvitt jag förstår är det det förra som gäller. Lagen är helt enkelt onödigt tillkrånglad och oklar, och den frammanar tillämpningskrav som inte är rimliga. Därför har jag med stor tillfredsställelse tagit emot Gertrud Sigurdsons mycket klargörande och raka svar här i dag, och jag ber än en gång att få tacka henne och önska henne lycka till i reformarbetet på det här området.

Om vissa ändringar i lagen om handel med drycker

Anf. 60 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag hoppas att Bo Södersten och jag är överens om att de alkoholpolitiska målen skall gälla. Men det finns en hel del olikheter i tillämpningen av lagen, och det finns oklarheter i lagstiftningen som inte är

acceptabla. Jag skulle också kunna ta fram andra exempel på att det är nödvändigt med en översyn. Jag vill därför komplettera mitt knapphändiga svar till Bo Södersten med att omtala att jag avser att tillsätta en beredningsgrupp inom regeringskansliet, som skall göra en översyn av alkohollagstiftningen i detta avseende.

Anf. 61 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Jag håller med statsrådet Sigurdsen om att dessa bestämmelser uppenbarligen har varit mycket oprecisa och luddiga. De har tydligen kunnat tillämpas på ett ganska varierat sätt, vilket inte är bra. Därför är det utmärkt att statsrådet nu har uppmärksammat denna fråga och är villig att snabbt vidta åtgärder genom att tillsätta en kommission.

Jag ber än en gång att få tacka för statsrådets välvilliga inställning till denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 1983/84:132 om tobakens skadeverkningar

Anf. 62 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av socialstyrelsens och NTS skrivelser angående åtgärder för minskning av tobaksskadorna.

Socialstyrelsen och Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar, NTS, har i skilda skrivelser föreslagit att regeringen vidtar åtgärder så att lagen med vissa bestämmelser om marknadsföring av tobaksvaror skärps i enlighet med tobakskommitténs förslag, att tobaksbeskattningen används mer aktivt i konsumtionsdämpande syfte, att en särskild hälsovårdsavgift införs på tobaksvaror för att finansiera det centrala arbetet mot tobaksskadorna och att regeringen snarast på grundval av tobakskommitténs förslag fastställer en aktiv tobakspolitik, där arbetet för minskning av tobaksskadorna identifieras som en viktig del i folkhälsoarbetet m. m.

Låt mig till att börja med konstatera att flera av de åtgärder som jag här har nämnt nyligen har behandlats av riksdagen i anledning av de motionsyrkanden som framställts under det nu pågående riksmötet. Samtliga motioner har avslagits efter behandling i social- och lagutskotten.

Jag vill vidare erinra om att tobakskommitténs betänkande, SOU 1981:18 Minskat tobaksbruk, behandlades av den dåvarande borgerliga regeringen som i juni 1982 beslöt att uppdra åt socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen att utfärda rekommendationer för att begränsa tobaksrökningen i lokaler av gemensamhetskaraktär och att uppdra åt socialstyrelsen att verka för att frågor som rör tobakens skadeverkningar ägnas ökad uppmärksamhet i utbildningen av läkare och annan vårdpersonal.

Regeringen avvisade därmed bl. a. tobakskommitténs förslag till en

särskild lag om rökförbud i offentliga lokaler och kommitténs förslag om förbud mot tobaksreklam.

Allmänna råd från arbetarskyddsstyrelsen och socialstyrelsen om begränsning av tobaksrökning i lokaler av gemensamhetskaraktär utfärdades i april 1983.

Råden omfattar arbetslokaler och personalrum samt offentliga lokaler och andra utrymmen dit allmänheten har tillträde. De allmänna råden har som mål att ingen mot sin vilja skall behöva utsättas för obehag eller hälsorisker på grund av tobaksrökning i lokaler, där både rökare och icke rökare vistas. Socialstyrelsen har erhållit särskilda medel för att informera om råden. Styrelsen har bl. a. genomfört en annonskampanj och särskilda informationsinsatser kopplade till TV-serien "Träna med TV". De fackliga organisationerna och skyddskommittéerna på de enskilda arbetsplatserna har en viktig uppgift för efterlevnaden av dessa råd.

Arbetet med att begränsa tobaksbruket och minska tobaksskadorna är också en viktig uppgift för sjukvårdshuvudmännen, som med den nya hälso- och sjukvårdslagen har fått ett vidgat ansvar för folkhälsan. Förutom att erbjuda sjukvård skall landstingen nu också förebygga ohälsa. Hälsoupplýsning och annan individinriktad förebyggande vård är en betydelsefull del i all vård men framför allt i primärvården.

Regeringen har i propositionen (1983/84:190) om vissa ersättningar till sjukvårdshuvudmännen m. m. som nyligen förelagts riksdagen föreslagit en förstärkt ersättning för förebyggande insatser. Landstingens arbete med den förebyggande verksamheten ställer krav på en god utbildning hos hälso- och sjukvårdspersonalen och kunskaper om bl. a. tobakens skadeverkningar. På uppdrag av regeringen överväger socialstyrelsen f. n. åtgärder för att i utbildningen av läkare och annan vårdpersonal öka uppmärksamheten på frågor som rör tobakens skadeverkningar.

Den upplýsning om tobakens skadeverkningar som bedrivits av socialstyrelsen och olika frivilliga organisationer, NTS, Visir m. fl., sedan mitten av 1970-talet har gett resultat. Andelen rökare i befolkningen har kraftigt minskat. För 10 år sedan rökte dagligen 43 % av männen, i dag röker 30 %. För kvinnornas del ligger dagligrökandet i dag på ca 28 %. I de yngsta åldersgrupperna är det dock fler kvinnor än män som röker dagligen.

Det är min förhoppning att denna nedgång i tobakskonsumtionen kommer att fortsätta. Det är därvid särskilt angeläget med insatser inom bl. a. skolans område för att förhindra rökdebut. Alkohol, narkotika och tobak är områden som regeringen prioriterat för fortbildning av skolans personal. Regeringen har vid flera tillfällen också stött informationskampanjer riktade till skolungdomar.

Nya åtgärder för att begränsa tobaksbruket kommer, enligt vad jag inhämtat, inkom kort att aktualiseras av cancerkommittén och i den kommande rapporten "Hälso- och sjukvård inför 90-talet (HS 90)" som utarbetats av en arbetsgrupp inom socialdepartementets hälso- och sjukvårdsberedning. Jag har därför bedömt det lämpligt att avvakta dessa förslag för att få ett samlat underlag för fortsatta åtgärder för att minska tobakens skadeverkningar.

Anf. 63 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min interpellation. Tyvärr förefaller det som om regeringen, åtminstone inom den närmaste tiden, inte avser att vidta några åtgärder i anledning av de båda skrivelser som jag tar upp i interpellationen.

Så sent som i går kväll diskuterade vi här i kammaren tobaksfrågan och då främst annonsförbud för tobaksvaror. Eftersom mycket då sades om tobakens skadeverkningar, vill jag i dag fatta mig kort i den delen. Låt mig ändå erinra om bakgrunden till interpellationen.

Tobaksbruket är ett av vårt lands största hälsoproblem. Omkring vart tionde dödsfall i vårt land är tobaksrelaterat. Orsakssambandet mellan rökning och cancer är klarlagt, liksom att gravida kvinnors rökning kan inverka menligt på fostrets utveckling. Dessutom har för inte så länge sedan en försäkringsdomstol slagit fast sambandet mellan passiv rökning och lungcancer, vilket har gjort att passiv rökning bedömts som en arbetsskada.

Med den korta sammanfattningen kan konstateras att det är av största vikt att samhället genom olika åtgärder aktivt verkar för begränsning av tobaksbruket och då främst försöker motverka att en stor del av varje ny ungdomsgeneration blir rökare.

Bland samhällsinsatser för att begränsa tobaksbruket har vi tobaksskatten som skall verka begränsande på inköpen. Vi har stimulans till information om tobakens skadeverkningar och insatser för att ändra attityder, så att det inte längre skall anses populärt och riktigt att röka. Dessutom finns det anledning att nämna de begränsningar i marknadsföringen som gäller för tobak.

Som statsrådet redovisar i interpellationssvaret har glädjande nog framgångar uppnåtts, så att andelen rökare i vårt land har minskat. Men, herr talman, de som bäst känner till dessa frågor i vårt land ser med oro på framtiden och anser att det skyndsamt behöver vidtas ytterligare åtgärder i kampen mot tobaksbruket för att inte utvecklingen åter skall vända.

De båda skrivelser jag tar upp i min interpellation hör kanske till de bästa exemplen på denna oro. Den ena är från NTS, och den lämnades till regeringen redan i januari i fjol. I den skrivelsen framhålls behovet av en offentlig aktiv tobakspolitik och angelägenheten av att arbetet för att begränsa rökning kraftigt förstärks. Sammanfattningsvis framhålls i skrivelserna bl. a. att det skulle behövas officiella policyuttalanden om både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder samt att det skulle behövas lagstiftningsåtgärder och vissa konsumtionspolitiska åtgärder. Lagstiftning skulle behövas t. ex. för att få tobaksreklamen reglerad på samma sätt som alkoholreklamen. Dessutom talas det om centralt utvecklings- och samordningsarbete. Man menar att var och en av de olika åtgärderna inrymmer en lång rad av enskilda åtgärdsprogram. Det hänvisas i skrivelsen till tobakskommitténs slutbetänkande.

Man är medveten om att genomförandet av ett sådant här program måste ske stegvis. Men man betonar att arbetet för minskningen av tobaksskadorna skulle förstärkas om regeringen snarast fastställer en aktiv tobakspolitik

enligt dessa principer. Sedan har man anfört vissa krav i slutet av skrivelsen, vilka jag även angivit i interpellationen.

Det bör betonas att till denna skrivelses syfte anslöt sig ett 40-tal personer i ledande ställning inom organisationer och myndigheter, eller i egenskap av experter på hälsovårdsområdet.

I den andra skrivelsen, som är lämnad från socialstyrelsen till regeringen i januari i år, framhålls att socialstyrelsen hyser oro för den rådande situationen på tobaksområdet. Man vill genom skrivelsen fästa regeringens uppmärksamhet på behovet av åtgärder, och vissa av dessa borde genomföras snarast. I skrivelsen föreslås konkreta åtgärder av tre olika slag.

För det första föreslår socialstyrelsen införande av samma regler för marknadsföring av tobaksvaror som gäller för alkohol. Det är den fråga vi diskuterade här i kammaren i går kväll.

För det andra föreslås att tobaksskatten skall användas mer aktivt för att begränsa tobaksbruket genom att tobaksskatten åtminstone höjs i samma takt som konsumentprisindex stiger.

För det tredje föreslås införande av en särskild hälsovårdsavgift för tobaksvaror för finansiering av det centrala arbetet mot tobaksskador.

Bakom denna skrivelse står socialstyrelsens samrådsgrupp för tobaksfrågor, i vilken ingår representanter för en rad myndigheter och organisationer.

I riksdagen har under våren behandlats två fempartimotioner med motsvarande krav som de som framförs i de båda skrivelserna. I båda fallen har riksdagsmajoriteten avslagit motionerna, med hänvisning till att man inte velat föregripa regeringens ställningstagande till skrivelserna. Tyvärr verkar det, av interpellationssvaret att döma, som om inte heller regeringen avser att under den närmaste framtiden vidta några åtgärder. I sista stycket säger nämligen statsrådet i svaret att hon har bedömt det lämpligt att avvakta förslag från cancerkommittén för att få ett samlat underlag för fortsatta åtgärder för att minska tobakens skadeverkningar. Detta överensstämmer alltså inte med experternas syn på att åtgärder bör snarast vidtas.

Jag vill något anknyta till debatten i går kväll här i kammaren. Det gällde om vi skulle införa annonsförbud mot tobak på samma sätt som gäller för alkohol. Lagutskottets majoritet, som bestod av socialdemokraterna och moderaterna i utskottet, yrkade avslag på framställningarna i motionerna. Egentligen fanns det bara ett motiv för avslaget. Man vände sig i själva verket inte mot tanken på ett annonsförbud – det sades i varje fall ingenting om det. Det enda som majoriteten hade att anföra var följande: "Enligt utskottets mening" – det gäller alltså utskottsmajoriteten – "bör regeringens ställningstagande till skrivelsen inte föregripas genom uttalanden från riksdagens sida." Den skrivelse som åsyftas är skrivelsen från socialstyrelsen.

Med denna motivering avisade majoriteten här i kammaren kravet på annonsförbud. Reservationen som eftersträvade en positiv lösning fick dock stöd inom alla partier – det visar omröstningsresultatet och det var ju en fempartimotion som var grunden för den.

Jag kan erinra om att i Finland, Norge och på Island har man ett annonsförbud när det gäller tobak som motsvarar vårt förbud mot alkoholan-

Fredagen den
27 april 1984.

*Om tobakens
skadeverkningar*

nonsering. Många människor upplever det som inkonsekvent att samhället å ena sidan tillåter reklam för tobaksvaror, å andra sidan – och det är väl det riktigaste – försöker vidta åtgärder för att begränsa bruket av tobak och, framför allt, få till stånd en attityd som hindrar unga människor från att bli rökare. Den inkonsekvensen tror jag att även vi politiker måste komma till insikt om, och det gjorde alla vi som röstade för reservationen i går kväll.

Det finns ett brett stöd utanför riksdagen för att gå på förbudslinjen i den här frågan. Visserligen sägs det ofta att vi riksdagsmän och politiker vill införa fler förbud än människor gillar, men i denna fråga finns det en opinionsundersökning som visar att det bland svenska folket – oberoende av partitillhörighet och oberoende av om man är rökare eller icke rökare – finns en övervägande del som vill införa annonsförbud mot tobak på samma sätt som vi hittills bara har för alkohol.

Mot bakgrund av att riksdagsmajoriteten i går beslöt att avslå motionerna och invänta regeringens ställningstagande är det, inte bara för mig och alla de andra här i riksdagen som vill få denna fråga löst utan också för alla de människor runt om i vårt land som arbetar för att begränsa tobaksskadorna, av intresse att få veta vilken inställning statsrådet har till frågan om annonsförbud. Har riksdagens beslut i går, där man hänvisar till att man vill invänta regeringens ställningstagande, påverkat statsrådets bedömning och ställningstagande i den eller den andra riktningen? Avser statsrådet att verka för ett annonsförbud mot tobaksvaror?

Vad gäller de övriga frågorna och spörsmålen som tas upp i de båda skrivelser jag har nämnt skulle jag vilja veta om statsrådet avser att verka för lösningar i de riktningar som dessa skrivelser anger?

Anf. 64 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det känns onekligen litet konstigt att i dag återigen debattera tobaken. Det är inte så vanligt att vi debatterar den över huvud taget, och att en sådan debatt då kommer två dagar efter varandra är verkligt ovanligt.

Som Martin Olsson sade hade vi i går kväll en rätt intensiv diskussion om tobaken, främst om reklamfrågan. Med tanke på den motivering som utskottsmajoriteten hade för sitt ställningstagande tycker jag att det är väldigt bra att vi i dag får denna interpellationsdebatt.

Det står på första sidan i svaret från statsrådet att när vi år efter år har debatterat denna fråga har samtliga motioner avstyrkts efter behandling i social- och lagutskotten. Det kan man tolka som att de här utskotten har varit emot innehållet i motionerna. Men om vi går till hösten 1982 då socialutskottet behandlade flera motioner – jag hade själv skrivit en – finner vi att man gav regeringen i uppdrag att plocka fram tobakskommitténs bok ur hyllan och komma med ett tobakspolitiskt program.

Förra våren, alltså 1983, debatterade vi frågorna igen, och då avstyrkte man motionerna med motiveringen att berörda myndigheter skulle följa frågan och vid behov ta initiativ. I går, när vi debatterade frågorna återigen, sade utskottets representanter att man ville avvakta regeringens ställningstagande.

Regeringen har alltså ett ganska stort tryck på sig när det gäller att göra någonting. De berörda myndigheterna som avsågs i beslutet förra våren – socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen och många fler – har ju verkligen tagit sig an den här saken och visat att det är nödvändigt att göra någonting. Man har därvid prioriterat annonsförbudsfrågan.

Jag tror att det är bra att statsrådet i dag har deklarerat att regeringen avser att göra något så småningom. I en intervju i Svenska Dagbladet för ett antal veckor sedan hade man förmodligen felvinklat svaret, för där sade statsrådet att regeringen inte planerade någonting f. n. Jag hoppas att det var ett missförstånd från journalistens sida.

Jag vill också understryka vad Martin Olsson sade om att dessa åtgärder har stöd ute bland folk. Ofta tycker man att detta är en obehaglig fråga. Vi här i riksdagen som försöker ta upp den från tid till annan upplever nog också att man fnyser litet åt oss som vill diskutera den här saken. Men när man pratar med personer en och en, så tycker de att det är bra. Många, ännu fler än vad vi tror, lider faktiskt av inte minst den passiva rökningen.

Ofta är jag ute i landet på möten och talar om det här problemet, och jag får en mycket positiv reaktion. Människor frågar vad vi egentligen väntar på och vad vi egentligen är så förtvivlat rädda för, som inte kan göra något ordentligt i den här frågan. Under minst 20 år har den varit föremål för debatt, och man har tagit så väldigt små steg för att göra något riktigt.

Jag skulle emellertid vilja ta upp en sak som inte diskuterades i går, som inte heller har tagits upp i dag och som jag är mycket orolig för. Jag är orolig för den aktivitet som industrin nu utvecklar med anledning av de diskussioner vi för här. I en intervju i Dagens Industri för ungefär 14 dagar sedan uttalade sig den nuvarande direktören och sade att om vi fick annonsförbud, så skulle det vara det värsta som kunde hända tobaksindustrin i Sverige.

För ett tag sedan blev riks försäkringsverket uppvaktat av Tobaksbolaget plus en amerikansk jurist – det går inte att få reda på hans namn – plus en generalsekreterare för den internationella tobaksbranschen i Europa. Man gjorde denna uppvaktning för att man ville demonstrera litet mot den dom som hade fällts av försäkringsdomstolen i södra Sverige när det gäller den passiva rökningen. Man presenterade vetenskapliga undersökningar, som man anser motsäga att det finns ett samband mellan passiv rökning och lungcancer.

Det statliga Tobaksbolaget är alltså mycket aktivt i kampen för en fortsatt passiv rökning. Jag menar att det måste gå stick i stäv med den statligt finansierade upplysningsverksamheten. Därför skulle jag vilja fråga om statsrådet anser att det är rimligt att ett statligt bolag betar sig på det här sättet, aktiverar sig så, och därmed motverkar insatser för en bättre folkhälsa.

Sedan vill jag i likhet med Martin Olsson fråga hur statsrådet ser på frågan om tobaksreklamen. Finns det skillnader mellan tobakens och alkoholens skadeverkningar som motiverar olika principiella regler för marknadsföringen?

Fredagen den
27 april 1984

*Om tobakens
skadeverkningar*

Anf. 65 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Låt mig säga till både Martin Olsson och Margareta Winberg att jag tycker att det av deras anföranden verkar som om det egentligen inte förs en aktiv tobakspolitik i vårt land av regeringen och riksdagen – från politikernas sida. Jag menar att det finns en aktiv tobakspolitik, men det är klart att allting kan bli bättre. Vi kan bli mer aktiva när det gäller att komma till rätta med de skadeverkningar som tobaken förorsakar. Jag tycker verkligen att det har hänt mycket under senare år. Vi har nu en helt annan inställning och en helt annan attityd till tobaken. Jag tillhör personligen dem som aldrig i sitt liv har rökt och som reagerar starkt emot att tillbringa sammanträden och annat i rökiga lokaler. Under de år som jag har varit verksam i fackligt och politiskt arbete, över huvud taget i miljöer där man träffar många människor, har vi fått en helt annan situation än tidigare. Det kanske snarare är så att vi – ibland tänker jag så – terroriserar rökarna. Men det får de stå ut med. Vi har blivit terroriserade av dem under så lång tid.

Jag tycker också att alla de kampanjer, de medel och de åtgärder som har vidtagits har gett resultat. Det kan vi ju se även statistiskt när vi ser att antalet rökare sjunker.

Jag tycker också att det jag har redovisat i interpellationssvaret tyder på en aktivitet: det har vidtagits olika åtgärder. Jag har också påpekat att de insatser som görs i skolan och på andra områden – inte minst när det gäller att verka för att det aldrig blir någon rökdebut – betyder väldigt mycket.

Låt mig till Martin Olsson säga att jag naturligtvis som socialdemokratiskt statsråd känner mig uppskattad när han tydligen känner ett större förtroende för den socialdemokratiska regeringen än för den tidigare borgerliga regeringen. Det var ju den tidigare regeringen som fattade beslut med anledning av tobakskommitténs betänkande. Det skedde den 30 juni 1982. Då framlades tre förslag som nu under hand har förverkligats när det gäller det uppdrag som gavs socialstyrelsen och arbetarskyddsstyrelsen beträffande utbildning av läkare och annan vårdpersonal och informationsåtgärder rörande tobakens skadeverkningar. I övrigt var den borgerliga regeringen inte beredd att göra något, utan tobakskommitténs betänkande lades till handlingarna, som det står i utskottsbetänkandet.

Jag menar alltså att det förs en aktiv tobakspolitik. Men vi kan naturligtvis bli bättre. Jag sade i mitt svar att cancerkommitténs betänkande kommer att överlämnas inom den närmaste framtiden, och det måste tas med i prövningen av vilka ytterligare åtgärder som skall vidtas. Det är därför rimligt att avvakta också cancerkommitténs förslag.

Jag vill i dag inte ta ställning till vilka förslag som kan komma beträffande annonsförbud eller inte. Jag har läst vad som står i lagutskottets betänkande, vilket en stor majoritet i riksdagen antog i går kväll. Där står det:

”Som utskottet anför i det föregående skall enligt lagen om marknadsföring av tobaksvaror tobaksannonsering vara måttfull. Vad som avses med måttfull reklam har närmare preciserats i konsumentverkets anvisningar samt genom beslut av marknadsdomstolen och påpekanden eller förbudsförelägganden av konsumentombudsmannen (KO). Såvitt utskottet kan

bedöma har 1979 års reform haft en avsevärt sanerande effekt på reklamen för tobaksvaror.”

Detta stod alltså en bred majoritet av riksdagens ledamöter bakom då frågan behandlades i går kväll.

Anf. 66 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Ingen har ifrågasatt att det har skett förbättringar på det här området så att attityderna till rökning har förändrats till det bättre och att antalet rökare i vårt land har minskat. Men vi diskuterar ju inte den utveckling som har varit. Min interpellation gäller arbetet för tiden framåt. Det är den frågan som dessa båda skrivelser tar upp.

Självfallet känner de som står bakom dessa skrivelser bättre till den utveckling som har varit än någon av oss här. Men de hyser oro för den framtida utvecklingen och vill därför få till stånd ytterligare åtgärder. Nu talar statsrådet om huruvida jag hyser förtroende för den ena eller den andra regeringen. Om statsrådet fortsätter att läsa lagutskottets betänkande återfinner hon där en reservation med mitt namn som första namn. Vi reser vanter yrkade att riksdagen i går kväll som sin mening skulle ge regeringen till känna vad vi hade anfört om förslag till införande av förbud mot annonsering av tobaksvaror. Vi reserverade oss alltså därför att vi *inte* litar på att regeringen kommer att genomföra detta annonsförbud.

Tyvärr får man det intrycket av statsrådets första svar och även av det kompletterade svaret, att det inte finns någon viljeinriktning att lösa frågan om annonsförbud på det sätt som så många människor vill.

Självfallet kan man redovisa att det har skett en viss sanering. Det tycker vi alla är bra. Vi vet vilka regler som gäller, och jag hoppas att de tillämpas.

Får jag ett ögonblick återge vad socialstyrelsen sade om tobaksreklam: "Socialstyrelsen anser att omfattningen och utformningen av tobaksreklamen är sådan att en skärpning av lagstiftningen på området är nödvändig. Socialstyrelsen anser därför att motsvarande regler som gäller för marknadsföring av alkoholdrycker bör införas även för tobak."

Trots att det har skett en begränsning, som redovisas bl. a. i utskottsbetänkandet, är vi således många som anser att man måste gå ett steg längre och ta samma beslut om annonsförbud som våra nordiska grannländer med undantag av Danmark har tagit.

Vad som gjorde att det blev en klar majoritet för att avvakta regeringens ställningstagande – om jag nu stannar vid annonsförbudet – tror jag var att många hyser förhoppningen att regeringen skall lösa de här frågorna. I det lilla stycke som enbart är majoritetsskrivning i utskottsbetänkandet sägs nämligen ingenting huruvida man önskar eller inte önskar ett annonsförbud utan enbart att man skall avvakta regeringens ställningstagande. Därför måste jag beklaga att statsrådet inte mer positivt vill uttala sig för ett sådant annonsförbud, liksom att statsrådet inte heller har gett några löften om att i övrigt följa uppmaningarna från de synnerligen många experterna på området att skyndsamt vidta åtgärder.

Bakgrunden är, som socialstyrelsen säger, att rökningen visserligen har

*Om tobakens
skadeverkningar*

gått ned, men "under de allra senaste åren tycks dock minskningen ha upphört, och vissa bedömare har börjat befara att tobaksbruket åter skulle börja öka". Det är motivet till att man nu måste ta ytterligare steg.

Anf. 67 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Statsrådet Sigurdson säger att det finns en tobakspolitik. När vi tidigare diskuterade den här frågan kritiserade jag den borgerliga regeringen för att den saknade en tobakspolitik. Jag kritiserade den regeringen därför att den efter att tobakskommitténs betänkande hade avlämnats endast hade vidtagit tre åtgärder. Två av dem finns redovisade i interpellationssvaret, nämligen rekommendationer för att begränsa tobaksrökningen och ett uppdrag åt socialstyrelsen att verka för att frågor som rör tobakens skadeverkningar ägnas ökad uppmärksamhet i utbildningen av läkare och annan vårdpersonal. Den tredje åtgärden var att samordna informationsinsatserna genom socialstyrelsens försorg.

Jag tyckte då att detta var för små steg och att man gjorde för litet, och det tyckte också riksdagen när vi så småningom diskuterade en motion som jag hade skrivit. Därför hade dåvarande – alltså den nuvarande – regeringen uppdraget att komma med ett program för tobakspolitiken.

Likaväl som jag sade till den borgerliga regeringen att jag tyckte att det gick för sakta, måste jag tyvärr säga att jag inte har sett några åtgärder på området sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde. Däremot förlitar jag mig på den nuvarande regeringen. Jag hoppas och tror att den skall ta i med litet större kraft än vad de tidigare regeringarna har gjort.

Statsrådet säger att tobaksrökningen har gått ned. Det är riktigt. All statistik visar det. Men om man analyserar statistiken, finner man en tendens som i alla fall jag, med min partitillhörighet och mitt kön, tycker är mycket oroande. Det är lågutbildade, lågavlönade kvinnor, ofta med tunga arbeten, som inte nås av de informationsinsatser som skolor, myndigheter och andra har vidtagit under senare år. Det är dessa grupper som börjar röka och som fortsätter att röka. Det är uppenbart att de behöver andra och tydligare budskap om tobakens skadeverkningar.

Om vi inte lyckas med informationen, får vi i Sverige samma utveckling som redan har spårats i både USA och England: lungcancer och andra rökrelaterade cancersjukdomar blir nya klassjukdomar. Det är inte jag beredd att medverka till. Tvärtom skall jag försöka att med alla medel avvärja sådana tendenser.

Till slut några ord om annonseringen. När vi i går diskuterade annonseringen av tobaksvaror ställde jag en fråga till utskottets företrädare om vilken grund utskottet hade för sin skrivning om måttfull annonsering, eftersom det som där sägs är fel. Jag fick inget svar. Förmodligen insåg de att utskottets skrivning i den delen inte var riktig. Både socialstyrelsen och marknadsdomstolen hävdar att annonseringen aldrig har varit så utmanande som nu, och annonsörerna följer inte de överenskommelser som har träffats eller den lag som stiftades 1979. Det är därför som överdirektören på socialstyrelsen,

Carl-Anders Ifvarsson, säger att det i dag behövs klara tobakspolitiska markeringar från våra politiker.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Anf. 68 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på föredragningslistan för kammarens sammanträde onsdagen den 2 maj uppförs kulturutskottets betänkanden 17 och 18 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

14 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1983/84:140 Ändrade regler för beskattningen av egendomsivräntor

15 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 27 april

1983/84:151 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om korttidsvård för utvecklingsstörda barn och ungdomar:

Det blir alltmer vanligt att barn som är utvecklingsstörda bor hemma hos sina föräldrar. I november 1982 bodde inte mindre än 72 % av dessa barn hemma. Antalet barn och ungdomar som bor i sitt föräldrahem har ökat successivt under det gångna decenniet, liksom antalet barn och ungdomar i annat enskilt hem. En av förutsättningarna för en bra sådan omsorg är tillgången till avlastning. Korttidsvård i annat enskilt hem är i regel det bästa alternativet för små barn och är ofta att föredra även för de äldre barnen och ungdomarna. Korttidshemmen är viktiga som träning i frigörelse och som avlösning för familjen.

I en enkät som socialstyrelsen har gjort under maj månad 1983 framkom att sju landsting inte har några korttidsplatser för barn. Samtidigt redovisades från flera landsting att behovet av korttidshem var stort i varje kommun.

Korttidsvård är en form av omsorg enligt omsorgslagen, och därför får inte avgifter tas ut för denna vård. Men ändå tar vissa landsting ut varierande avgifter efter olika normer. Det finns tydligen olika uppfattningar om i vilken utsträckning man får ta ut avgifter för korttidsvård. För korttidsvård i inackorderingshem eller vårdhem får avgifter inte tas ut, men väl för vård i familjehem.

Det måste upplevas som djupt orättvist dels att vissa landsting tar ut avgifter för omsorg som andra landsting inte tar ut avgift för, dels att det i vissa landsting över huvud taget inte finns några korttidshem.

I dagens situation med krympande samhällsresurser behövs ett bättre lagskydd när det gäller utvecklingsstördas rätt till en bra omsorg.

Nr 132

Fredagen den

27 april 1984

*Meddelande om
interpellation*

Fredagen den
27 april 1984

*Meddelande om
frågor*

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga socialministern följande:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att säkerställa behovet av korttidshem?
2. Anser regeringen att korttidsvård är att betrakta som omsorg enligt omsorgslagens intentioner, och skall det vara möjligt att ta ut avgifter för någon form av korttidsvård?

16 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 april

1983/84:525 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till finansministern om tidningarnas lösnummerpris:

SPK har beviljat en ansökan från Aftonbladet att få höja lösnummerpriset till 3 kr. Samtidigt har SPK sagt nej till en likartad framställning från Expressen.

Mot denna bakgrund hemställer jag att till finansministern få ställa följande fråga:

Avser finansministern att vidta åtgärder för att förhindra att tidningarnas lösnummerpris regleras av staten med hänsyn till tidningarnas förväntade lönsamhet?

den 27 april

1983/84:526 av *Bo Lundgren* (m) till finansministern om utredning om den allmänna fastighetstaxeringen:

Våren 1982 godkände riksdagen ett enhälligt betänkande från skatteutskottet, som behandlade frågor rörande allmän fastighetstaxering (SkU 1981/82:39). Utskottet anförde bl. a.: "Utskottet föreslår således att fastighetstaxeringen blir föremål för en översyn. Denna bör enligt utskottets mening vara allsidig och förutsättningslös och avse såväl de materiella som de formella reglerna. Ett syfte med utredningsarbetet bör vara att åstadkomma förenklingar i systemet."

Våren 1983 underströk skatteutskottet detta beslut i sitt betänkande 1982/83:50, som också godkändes av riksdagen.

Några åtgärder för att fullfölja riksdagsbeslutet har ännu inte vidtagits av regeringen trots att två år förflytit. Detta är synnerligen anmärkningsvärt. Jag vill därför fråga finansministern när han avser utfärda direktiv och tillsätta den av riksdagen begärda utredningen om den allmänna fastighetstaxeringen.

1983/84:527 av *Marianne Karlsson* (c) till utbildningsministern om ett regionalt hälsouniversitet vid Linköpings högskola:

Nr 132

Fredagen den
27 april 1984

Den s. k. Linköpingsutredningen föreslog år 1981 att man på försök borde inrätta ett regionalt hälsouniversitet i Linköping fr. o. m. höstterminen 1985. Utredningsförslaget överlämnades till UHÄ, som sedermera presenterat ett förslag om integrerad vårdrukesutbildning i Linköping.

*Meddelande om
frågor*

Eftersom det nu förflutit lång tid sedan förslaget överlämnades till regeringen, ber jag med anledning av detta få ställa följande fråga till statsrådet:

Är statsrådet beredd att redovisa regeringens syn på ett regionalt hälsouniversitetet vid Linköpings högskola?

1983/84:528 av *Kjell Mattsson* (c) till statsrådet Birgitta Dahl om ytterligare vindkraftsutbyggnad:

Vindkraftverket i Maglarp, som är en prototyp, fick mycket kritik under den period som kraftverket var föremål för en rad justeringar. Efter det att justeringarna genomförts har verket fungerat väl.

Götaverken Energy System AB, som utvecklat bl. a. Maglarpsverket, har f. n. lagt hela vindkraftsutvecklingen i malpåse. Avgörande för att svensk industri på detta område skall kunna hävda sig på den intressanta internationella marknaden är att vi också fortsätter med vindkraftsutbyggnaden i Sverige. Jag vill därför fråga energiministern:

Avser regeringen – mot bakgrund av de positiva resultaten i Maglarp – att satsa på ytterligare vindkraftsutbyggnad?

17 § Kammaren åtskildes kl. 14.38.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare
(Siffrorna avser sida i protokollet)

Fredagen den 27 april

Förste vice talmannen 4
Tredje vice talmannen 46, 77
Allmér, Göran (m) 66
Billing, Knut (m) 46, 50, 52
Claesson, Tore (vpk) 12, 24, 28, 39
Dahlberg, Rolf (m) 7, 23, 26
Danielsson, Bertil (m) 29, 33, 35
Ekman, Kerstin (fp) 10, 23, 27, 48
Fleetwood, Elisabeth (m) 43, 45
Gustavsson, Rune (c) 60, 65
Hansson, Agne (c) 35, 39, 41, 43
Håkansson, Per Olof (s) 48, 51, 52
Ingvardsson, Margó (vpk) 58, 61, 63
Lantz, Inga (vpk) 41
Lindkvist, Oskar (s) 17, 25, 29, 33, 34, 38, 40, 44, 45
Littmarck, Blenda (m) 57, 64
Lundkvist, Svante, jordbruksminister 65
Mattsson, Kjell (c) 4, 22, 26, 47
Nilsson, Börje (s) 60
Olsson, Martin (c) 70, 75
Persson, Margareta (s) 62, 64
Sigurdsen, Gertrud, statsråd 66, 67, 68, 74
Södersten, Bo (s) 67, 68
Winberg, Margareta (s) 72, 76